

MASEHET GİTİN PEREK 1: AMEVİ GET

Masehet Gitin

Yaprak *Masehet Gitin*'in sadece ismi bile hangi konuyu ele aldığını göstermektedir: *Gitin* = *getler* = boşanma belgeleri. *Get*, bir kocanın, karısını boşamak için ona verdiği belgedir.

2

Get öylesine, rastgele yazılamaz; yazılması için takip edilmesi gereken çok sayıda ayrıntılı kural ve *alaha* vardır. Örneğin; *getin* üzerine tanıkların imzaları atılmalıdır; *get* kadına tanıkların gözleri önünde verilmelidir; ve daha birçok kural.

Şimdi *gitin* kuralları dâhilindeki önemli bir *alahayı* öğreneceğiz: *Get*, özellikle boşanma işlemi için ve boşanmakta olan erkek ve kadının isimlerine özel olarak yazılmalıdır. Başka bir deyişle, *get* belgesini yazan görevli bunu yaptığı sırada, belgeyi kocanın eşini bu belgeyle boşaması amacıyla yazıyor olduğuna niyetlenmelidir. Niyetlenmesi

gereken bir diğer nokta da, *geti*, o belirli kadın için yazmakta olduğudur. Bu yüzden, örneğin, eğer Reuven adında bir adam gelip, Lea adındaki eşini boşamak istediğini söylerse, *geti* yazacak olan görevli ona “Dinle; elimde tam da bu isimlerin yazılı olduğu bir *get* var” diyemez. Böyle bir *geti* kullanmak mümkün değildir, çünkü özellikle söz konusu kadın için yazılmamıştır.

Bu *alahaya* “*lišma*” ([kadının] ismine) adı verilir; *get* özellikle boşanacak olan kadının şahsı düşünülerek, onun ismine yazılmalıdır.

İnciri Koruyan, Meyvesini Yer

İmparator Adrianos, savaş üniformaları giymiş seçkin askerlerden oluşan muazzam bir ordunun başında, sırtı dik ve korkusuz bir şekilde, kendisine isyan etmiş olan ülkeye karşı savaşmaya gidiyordu.

İmparator Adrianos, geniş, iyi korunmuş ve bakımlı bir bahçenin yanından geçti. Taze fidanların, sevgi dolu bir elin bakımına nail olduğu rahatlıkla

anlaşılabiliyordu. Bahçenin sonlarına geldiğinde Adrianos bahçe sahibiyle karşılaştı. Adamcağız toprağa doğru eğilmiş, incir fidanları dikmekteydi. İhtiyardı adam ve bedeni de yılların yüküyle yorgundu. Adrianos ona hayretle sordu: “Niçin bu kadar zahmete giriyosun? Az kalmış olan gücünü ne için heba ediyorsun?...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
19'da

Ed Ehad Neeman Belsurim

Yaprak Tora'da iyi bilinen bir pasukta şöyle yazılıdır: “*Bir kişiye karşı, yapabileceği herhangi bir yanlışta, her türlü günah için veya her türlü hata için [tek] bir şahit tanıklık edemez. [Bir] konu, [ancak] iki şahidin tanıklığına göre veya üç şahidin tanıklığına göre kesinlik kazanacaktır*” (Devarim 19:15). Başka bir deyişle, eğer *bet dinde* tek bir şahit gelip Reuven'in Şabat'ı ihlal ettiğine veya başka bir yasağı deldiğine dair tanıklık ifadesi verirse, onun bu ifadesi kabul edilmez. *Bet dinde* yalnızca birlikte gelip ifade veren en az iki şahidin ifadesi kabul edilir.

Ama bunun bir istisnası vardır: “*Ed ehad neeman be-isurim*” (yasaklar konusunda tek bir şahit güvenilirdir). Başka bir deyişle, tek bir kişi, arkadaşına belirli bir şeyin yasak mı serbest mi olduğunu söyleyebilir.

Örneğin bir adam fırından kurabiye satın almaya gidiyor. *Kaşeruttan* sorumlu *maşgiah* (denetçi) görüyor ve ona “Her şey tamam mı? Her şey *kaşer* mi?” diye soruyor. *Maşgiah* da “Evet” diyor, “hamurdan *hallâ* payını ben ayırdım (bkz. I. Kitap, sayfa 163), henüz hamur açılmadan önce de undan *teruma* ve *maaser* payları ayrılmıştı. Her şey yolunda. Unda böcek olmasın diye ince elekten de geçirdik, yumurtaları da içlerinde kan olmasın diye tek tek kontrol ettik. Rahat olabilirsiniz.”

Acaba Reuven rahat olabilir mi? Ne de olsa tüm bunlara tanıklık eden *kaşerut* görevlisi tek kişidir! Ama işte, Tora, bu gibi yasaklar konusunda sadece tek bir şahidin de güvenilir olduğunu söylemiştir.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amora'im

Hocaları ve Öğretileri

Rav'ın damadı ve Rav Hisda'nın kayınpederidir.

Aynı zamanda hem Rav'ın hem de Şemuel'in öğrencisidir.

Hahamlarımızın günümüzde halk arasında yaygın olarak bilinen sözlerinden birçoğunun kaynağı Rav Hanan'dır. Bunlar arasında, *Masehet Berahot*'ta Rav Hanan bar Rava “Su çekicilerin başı olmak şeklindeki küçük bir görev bile Göklerden yapılmış bir tayindir” demiştir.

Masehet Şabat'ta, ağzı bozmaya karşı çok sert sözler kullanmış, her kim ağzını

bozarsa, kendisi için yetmiş yıllık lehte bir karar mühürlenmişse bile, bunun aleyhte bir karara dönüştürüleceğini söylemiştir.

Hahamlarımızın çoğu insanın ağzına yerleşmiş bir başka sözü ise, Rav'ın adıyla, yine Rav Hanan bar Rava tarafından söylenmiştir: “Avraam Avinu'nun dünyadan ayrıldığı gün, tüm dünya uluslarının büyükleri tek sıra halinde durup ‘Vah liderini kaybetmiş olan dünyaya; ve vah kaptanını kaybetmiş gemiyel!’ dediler.”

Rav Hanan
bar Rava

Senet ve Şahitler

Yaprak

4

Diyelim ki Yeuda, otomobilini Bensiyon’a satıyor. Acaba satış sırasında şahide ihtiyaç var mıdır? Hayır! Bensiyon otomobil için bir *kinyan* (iyeliğe alma) hareketi yapar ve bu şekilde otomobil de kendisine ait hale gelir. Şahit olmadan toprak ve ev satın almak da mümkündür.

Get ise farklıdır. Şahitler olmadan yapılan bir boşanma işlemi – hiçbir şekilde boşanma sayılmaz!

Boşanmanın hangi aşamasında şahitlere ihtiyaç vardır?

Bu konuda kutsal *Tannalar* arasında bir görüş ayrılığı vardır.

Rabi Meir’e göre şahitler *get* üzerine imza atmalıdırlar ve *gete* yürürlük kazandıran da onların imzalarıdır. Bu olduktan sonra erkek, eşini boşayabilir.

Rabi Elazar ise, Tora kanununa göre şahitlerin *geti* imzalamalarının gerekli olmadığı görüşündedir. Ona göre şahitlerin rolü, adam *geti* eşine verdiği sırada orada hazır bulunup buna tanık olmaktır.

Üç Görevi Olan Adam

Yaprak

5

Şimdiki yazımızda üç görevi birden yerine getiren bir adamdan bahsedeceğiz.

Bu adam ülke dışından geldi ve elinde Diaspora’da bulunan bir kocanın, Erets-Yisrael’deki eşine iletmek üzere kendisine verdiği *get* var.

1. Görev: Bu adam, kocanın, eşine bu *geti* vermesi ve bu şekilde eşini boşaması için *şaliah* (elçi, temsilci) görevini yerine getirmektedir.

2. Görev: *Şaliah*, *bet dine* gelerek, elinde bulunan *getin* nasıl yazıldığını ve şahitlerin onu nasıl imzaladıklarını gözleriyle gördüğünü söylemelidir. Eğer *bet dine* bunları söylemezse, bir gün başka insanların gelip bu *getin* sahte olduğunu öne sürerek onun geçerliliğine itiraz etmesi yönünde bir endişe olacaktır.

3. Görev: Bu *şaliah* ayrıca *dayan* (yargıç) görevi de yapabilir... Nasıl mı? Belirttiğimiz gibi, *şaliah* olarak, *bet dine*, *getin* nasıl yazıldığını ve şahitlerin de onu imzaladığını gördüğünü söylemesi gerekmektedir. *Bet din* ile kastedilen, üç *dayandan* oluşan bir heyettir. Ve bu *şaliahın*, üç *dayandan* biri olarak görev yapması da mümkündür.

Böylece aynı adam, hem *şaliah le-get* (*getin* iletilmesiyle görevli bir temsilci), hem *getin kaşer* (geçerli) olduğuna dair *şahit*, hem de *getin* doğruluğunu teyit eden *bet din* içinde bir *dayan* olarak görev yapabilir.

İnciri Koruyan, Meyvesini Yer (devam)

“... Çabalayıp fidan dikiyorsun. Ama bu ağaçların meyvelerinin tadını başkaları çıkaracak. Zira ağaç meyve verene kadar yaşayıp yaşayamayacağın bile belli değil!”

İhtiyar adam imparatorun sözlerini büyük bir saygıyla dinledi, ama bu sözler onu ürkütmemişti. “Majesteleri imparator!” dedi ihtiyar adam. “Ben fidanlar dikiyorum. Umarım şansım olur da meyveleri toplayıp onlardan faydalanabilirim. Ama eğer bu olmazsa bile, yine de boşa çabalıyor değilim. Ben

yemezsem, meyveleri evlatlarım yer!”

Adrianos bilge ihtiyarın sözlerinden keyif almıştı. Adamın, böylesine ileri yaşında bile işinde üşengeç davranmamasını takdirle karşılamıştı. Yoluna devam etti.

Savaş üç yıl sürdü ve bitiminde, Adrianos muzaffer bir şekilde şehrine döndü. Yolu tekrar ihtiyar adamın bahçesinden geçiyordu. Bahçedeki fidanlar arada büyümüş, sulu ve lezzetli meyveler vermişti.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
21’de

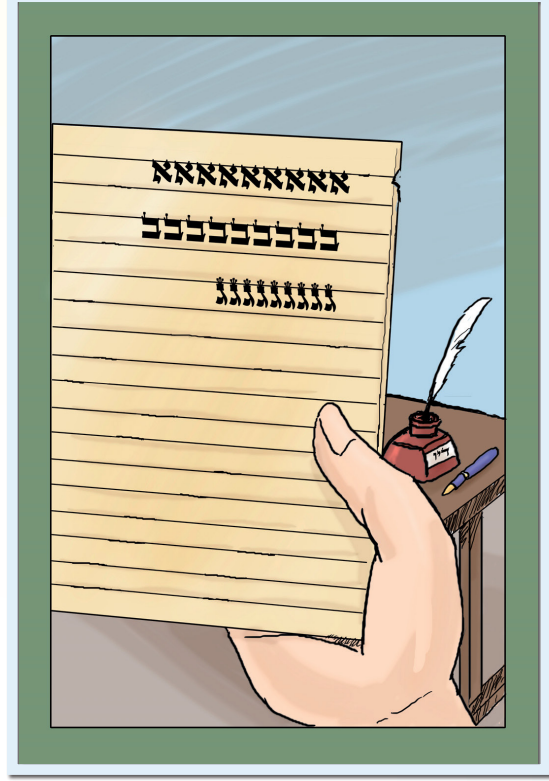
Sirtut

Yaprak 6 Sefer-Tora, *tefilin* içindeki *peraşalar* ve *mezuzanın* içindeki *peraşalar* deri bir parşömen üzerine yazılır.

Bu parşömene dikkatle bakarsanız yazıların, hiçbir eğiklik olmaksızın dümdüz satırlar halinde yazılı olduğunu görürsünüz. Örneğin bir Sefer-Tora'ya bakın. Her sütunda çok sayıda satır yer alır ve buna rağmen satırların hepsi dümdüzdür. Hayret verici, öyle değil mi?

Ama Sefer-Tora'yı daha da yakından inceleyen bir kişi, parşömenin üzerinde *sirtutlar* olduğunu fark edecektir. *Sirtut*, kazıyarak yapılmış çiziklerdir. Parşömenin üzerine böyle düz hatlar kazınmıştır ve *sofer* (Sefer-Tora yazan uzman) bu düz hatları boş satırlar olarak kullanıp harfleri bunların üzerine yazar. Bu şekilde yukarı veya aşağı doğru düzensizlikler olmaz.

Tefilin ve *mezuzanın* kutularının içlerine yerleştirilen parşömenlerde de aynı şekilde *sirtut* yapılmalıdır. Ama *mezuzadan* farklı olarak, *tefilinde* her satırı tek tek kazımaya gerek yoktur. Sadece en üst satırın üzerine bir *sirtut* çekmek yeterlidir (*Tosafot*).

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Hocası Rav ve Arkadaşı Rav Una'yla Birlikte

Rav Hanan bar Rava, Rav'ın oğlu Hiya'ya *mişna* ve *baraytalar* öğretme şeklinde çok önemli bir göreve nail olmuştur. Bir keresinde, Rav'ın *bet midraşına* bitişik bir odada Hiya'ya ders verdiği sırada, kendisi de orada bulunan Rav, öğrenim yöntemi olarak kendilerine en doğru nüshayı göstererek onları yönlendirmiştir.

Masehet Şabat'ta, Rav Hanan'ın, *alahadaki* yüksek bilgi düzeyini kanıtladığı ve herkesin ona saygı gösterdiği anlatılmaktadır.

Bir yerde, Rav Hanan'ın, arkadaşı olan Rav Una'yla birlikte, hocaları Rav'ın *alaha* alanındaki metodunu açıklığa kavuşturma amaçlı bir tartışmaya girdikleri anlatılmaktadır. Rav Una, Rav'ın belirli bir *alaha* konusunda yasakladığı bir eylemi

kendi tezine kanıt olarak getirmiştir. Ve o zaman Rav Hanan, ünlü bir kavramın oturmasını sağlamıştır: "Rav bir vadi buldu ve onu çitle çevirdi." Başka bir deyişle, bazen bir Haham, katı yönde davranışın halkın genel tutumundaki bozuklukları düzeltebileceğine hükmettiği zaman, *alahada* katı yönü benimseyerek yasaklamaya gitmeyi doğru bulabilir.

Gemara Rav Hanan'la Rav Una arasındaki, hangi *Tannanın* görüşüne göre davranmak gerektiğine dair bir başka *alaha* tartışmasını da aktarır. Ama sonuçta aralarındaki tartışmanın, farklı görüşlerdeki *Tannaların* isimlerinin yer değiştirmesinden kaynaklandığı ve aslında her ikisinin de *alaha* olarak aynı uygulamayı savundukları anlaşılmıştır.

Rav Hanan
bar Rava

Bet-Amikdaş'ın Yıkılışını Hatırlamak

Yaprak

7

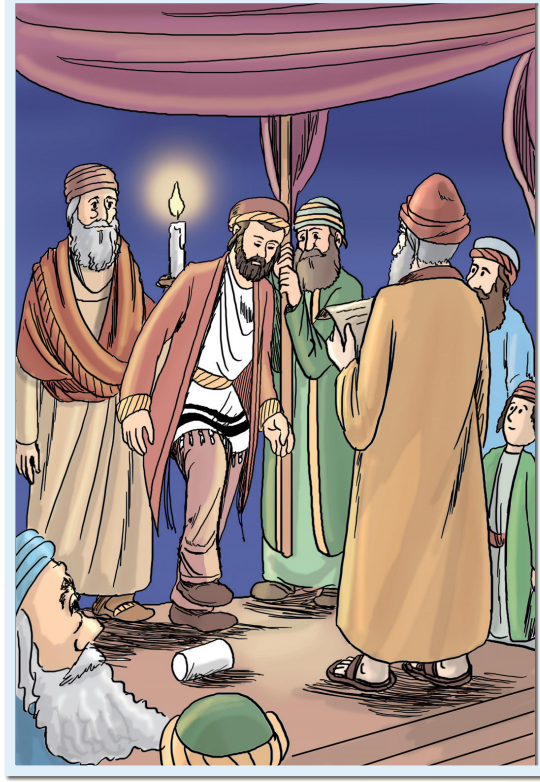
Bet-Amikdaş'ın yıkılışından sonra Hahamlarımız, gereğinden fazla neşeli olmamamız için çeşitli kısıtlamaları öngörmüşlerdir. Ne de olsa halkımızın en görkemli hazinelerinden biri olan Bet-Amikdaş'ımız artık yokken, hiçbir zaman tam olarak neşelenemeyiz.

Bu yaprakta *Gemara*, Hahamlarımızın Bet-Amikdaş'ın yıkılışı sonrasında şarkı söylemeyi yasakladıklarını belirtmektedir. Yasaklanan şarkı türü, içkili eğlencelerde söylenen tarzdaki şarkılardır. *Baale A-Tosafot*'un görüşüne göre, bu kanun, insanın sabahları şarkı melodileriyle uyanmasını da yasaklamaktadır. İşte Hahamlarımız Bet-Amikdaş'ın yıkılışı nedeniyle neşeyi azaltmamız için bu kanunu öngörmüşlerdir.

Ancak düğün ve benzeri *mitsva* yemeklerinde şarkı söyleme yasağı yoktur ve müzik enstrümanları da çalınabilir. Bununla birlikte *Gemara*'da, düğünlerde bile “aşırı bir neşeye” yol açacak şeyler yapmamak gerektiği söylenmektedir. Örneğin o dönemlerde çok yüksek bir ses çıkaran *irus* adında özel bir enstrüman kullanarak insanları neşelendirme âdeti vardı. Hahamlarımız bu enstrümanın düğünlerde bile çalınmaması gerektiğini söylemişlerdir.

Benzer şekilde, Bet-Amikdaş yıkılmadan önceki dönemde, damatların başlarına altın veya gümüşten taçlar takmak gelenektir. Hahamlarımız, Bet-Amikdaş'ımız yıkık ve ıssız bir haldeyken aşırı sevinç hissetmemek amacıyla artık bunun da yapılmaması gerektiğini söylemişlerdir.

Günümüzde de Bet-Amikdaş'ın yıkılışını hatırlamaya getirme amacıyla *hupa* altında cam bir bardak kırma geleneği vardır.

İnciri Koruyan, Meyvesini Yer (devam)

Uzun ömre nail olan ve hâlâ bahçesinin bakımını özenle gerçekleştiren ihtiyar, imparatorun maiyetinin yaklaşmakta olduğunu duyunca çok sevindi. Hemen güzel bir sepet alarak, daha yeni olgunlaşmış olan en güzel incirleriyle doldurdu. Saygılı bir şekilde imparatora yaklaşarak bu kaliteli meyveleri kendisine sundu. “Acaba majesteleri imparator beni hatırladı mı?” dedi. “Abartılı çabası karşısında şaşkınlığınızı gizlemediğiniz o ihtiyarım ben. İşte bakın; bunlar üç

yıl önce diktığım fidanların meyveleri. Gördüğünüz gibi meyveleri toplamaya ve bunlarla imparatora bir armağan vermeye nail oldum!”

Adrianos adamı çok takdir etti. Ondan, çalışkanlığın, her zaman ve her durumda asla tembellik etmemenin ne kadar önemli olduğunu öğrendi. İmparator, kullarına, sepetin içindeki lezzetli meyveleri boşaltmalarını ve sepeti ihtiyar adam için altınlarla doldurmalarını emretti (*Tanhuma Kedoşim* 8).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Suriya

Yaprak

8

Bu yaprakta oldukça ilginç bir konuyu öğreniyoruz.

Kral David tarafından fethedilmiş ve Erets-Yisrael'e eklenmiş olan “Suriya” adlı bir bölge vardır. Bu bölgeyi ilgilendiren bazı kurallar Erets-Yisrael için geçerli olan kurallarla aynıdır. Söz konusu kurallardan biri, Şabat günü Suriya’da Yahudi olmayan birinden toprak satın alınabilmesidir. Açıklayalım: Hahamlarımız Şabat günü bir *kinyan* (bir şeyi iyeliğe alma) işlemi yapılmasını yasaklamışlardır. Ama *Yişuv Erets-Yisrael* (Erets-Yisrael’in bayındır hale getirilmesi) *mitsvası* doğrultusunda Hahamlarımız Erets-Yisrael içinde, Yahudi olmayan birinden Şabat günü toprak satın almaya izin vermişlerdir.

Üstelik Şabat günü, normal şartlarda, Yahudi olmayan birine Yahudiler için yasak olan bir şeyi yapmasını söylemek de yasak olmasına rağmen, Erets-Yisrael’de toprak alımı söz konusu olduğunda, Yahudi olmayan bu kişiye toprağın satışına dair bir belge yazması bile söylenebilir!

Tabii ki burada Tora’nın bir yasağının delinmesi söz konusu değildir, çünkü Şabat günü Yahudi olmayan birine bir iş yapmasını söylemek Tora’ya göre yasak değildir. Ama bunu Hahamlarımız kesinlikle yasaklamışlar ve sadece birkaç istisnada buna izin vermişlerdir. *Yişuv Erets-Yisrael mitsvasının* gerektirdiği durumlar da bu istisnalardan biridir.

Baale A-Tosafot önemli bir noktayı vurgulamaktadır: Hahamlarımızın koydukları yasakları başka *mitsvaları* yerine getirme uğruna ihlal etmeye izin verilmemiştir. Hahamlarımız bu yasakları sadece *Yişuv Erets-Yisrael mitsvasını* yerine getirebilme amacıyla serbest bırakmışlardır.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Rav’ın öğrencisidir. Yohanan ben Akov’un *roş a-galut* (Diaspora Yahudilerinin lideri) olarak görev yaptığı dönemde, Rav Hananel baş hahamdı ve *roş a-galutun bet midraşında roş yeşivaydı*.

Kaynaklarımızda onun, arkadaşı ve Rav’ın öğrencisi olan Rav Berona ile birlikte yemeğe oturduğu ve ikisinin, Rav Yeva Saba’dan *Birkat Amazon alahalarıyla* ilgili yeni noktalar öğrendikleri anlatılmaktadır.

Ciddi konulardaki *alahalarda* şüpheler doğduğu zaman, Yisrael’in büyük

hahamları “Rav’ın öğrencilerine” – yani Rav Hananel ile arkadaşı Rav Berona’ya – güvenirler ve hafif yönde uygulama anlamına geldiğinde bile onların görüşlerini kabul ederlerdi.

Rav Hananel’in elinde, Babil’deki ailelerin köklü geçmişleri hakkında, hocası Rav’dan teslim almış olduğu geleneksel bilgiler vardı.

Arkadaşı Rav Una, *alaha* kararları konusunda kesin hükmünü vermesi için kendi öğrencilerini Rav Hananel’e soru sormaya gönderirdi.

Rav
Hananel

Kim Şablon Kullanarak İmza Atar?

Yaprak

9

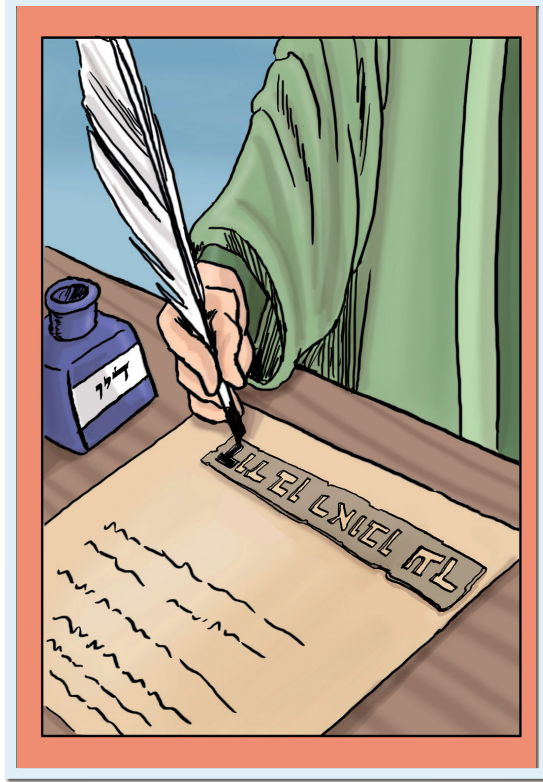
Birçok senette, belgenin sonunda şahitlerin imzası yer alır. Bu imza onların, senette yazılı olanların gerçek ve doğru olduğuna tanıklık ettiklerini belirtir.

Örneğin bir kişi evinin satış senedine “Ben Reuven, evimi Şimon’a sattım” diye yazıp, şahitlere senedin sonuna imza attırırsa, onların bu imzaları, Reuven’in, evini Şimon’a sattığına dair tanıklık ve delil teşkil eder. Şahitler, senedi imzalamadan önce orada neler yazdığını okumakla yükümlüdürler, zira orada yazılanları bilmiyorlarsa onu nasıl imzalayabilirler?!

Peki, ya şahitler yazı yazmayı bilmiyorlarsa ne yapılır?

Gemara, *get* senetlerinde bunun için özel bir çözüm olduğunu söylemektedir: Bir kâğıt alınır ve oraya şahitlerin isimleri ilginç bir yöntemle yazılır: kâğıttan, şahitlerin isimlerini oluşturan harfler kesilir. Ardından bu harflerin eksildiği kâğıt, senedin üzerine bir şablon gibi yerleştirilir ve şahitler de o boşlukların içini mürekkeple doldururlar. Bu şekilde isimleri de senede yazılmış olur... işte; senedi imzalamışlardır!

Ama hâlâ bir sorun vardır. Bu şahitler okuma yazmayı bilmemektedirler! Öyleyse senette yazılanları nasıl okuyacaklardır? Bunun da çözümü vardır. Senette yazılı olanlar onların önünde okunur ve şahitler de bu metni duyduktan hemen sonra onu imzalarlar.

A-Şem Tsadikleri Sever

Rabi Yohanan uzun bir yol kat etmişti. Yol üstünde, meyvelerle yüklü incir ağaçlarının dikili olduğu yeşil bir bahçe gördü. Ağaçların üzerinde göz alıcı güzellikte olgun incirler asılıydı ve aralarında henüz yeteri kadar olgunlaşmamış, daha sert incirler de görülebiliyordu. Ve işte, Rabi Yohanan bahçenin ortasında bir adam gördü. Elinde doldurulmaya hazır bir sepetle ağaçların arasında dolaşıyor ve kendisine

incirler topluyordu. Rabi Yohanan adamın herhalde kendisine en iyi incirleri, en olgun, damak tadına en uygun olanları topluyor olduğunu düşündü. Ama Rabi Yohanan daha da yaklaşıp durumun hiç de öyle olmadığını görünce şaşırdı. Adam kendisine özellikle sert incirleri seçmekte, olgunları ise dallarında bırakmaktaydı.

“Neden bu şekilde davranıyorsun?” diye sordu Rabi Yohanan adama. “Olgunlaşmış incirler çok daha lezzetli!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
25'te

Kuti Şahit

Yaprak

10

Mişnada, biri Yahudi diğeri de Kuti olan iki şahidin imzasını taşıyan bir *getin kaşer* (geçerli) olduğu söylenmektedir.

Kutiler, Kuta adlı bir bölgede yaşayan ve daha sonraları Asur Kralı Şalmaneser tarafından, Erets-Yisrael'deki Şomron topraklarına getirilen yabancı bir halktı. Bir süre sonra Kutsal ve Mübarek Tanrı onların Tanrı korkusuna sahip olmadıklarını görünce üzerlerine aslanlar saldı ve birçok kişi bu saldırılarda hayatını kaybetti. Bunun üzerine Asur Kralı, Kutilere Tanrı korkusunu öğretmeleri için bazı Yahudileri görevlendirdi ve böylece Kutiler Yahudiliği kabul ettiler. Ama bunu isteyerek yapmadıkları için genelde Kutilere güvenilmezdi.

Buna rağmen eğer böyle bir Kuti, bir *geti* bir Yahudi'yle birlikte imzalarsa, *get kaşer*dir.

Peki, neden bir Kuti başka bir senet veya belgeyi değil de özellikle *geti* imzalayabilir? Çünkü başka belgelerde şahitlerin birlikte, yan yana oldukları bir sırada imza atmaları şart değildir; bu nedenle bir Kuti'nin imzasına, belki Tora'ya aykırı bir yaşam sürüyor ve dolayısıyla geçerli bir şahit sayılmıyordur düşüncesiyle, güvenilmez. Fakat bir *get* imzalanırken kural, şahitlerin onu birlikte, aynı ortamda imzalamaları şeklindedir. Ve "eğer Yahudi şahit, Kuti'nin şahitliğe uygun biri olmadığını görseydi, *geti* onunla birlikte imzalamazdı" diye düşünülür.

Aradan bir süre geçtikten sonra Kutiler Tora'yı tamamen terk etmişler ve artık *get* imzalama konusundaki bu sınırlı geçerliliklerini de kaybetmişlerdir.

Dina DeMalhuta Dina

Yaprak

11

Tora kanununa göre genellikle sadece Yahudiler geçerli şahit olarak kabul edilir.

Bu yazımızda, Yahudi olmayan şahitlerin imzalarını taşımalarına rağmen yine de geçerli ve yürürlükte kabul edilen bazı senet türleri olduğunu öğreneceğiz.

İyi bilinen bir kurala göre "*Dina deMalhuta Dina*" – "devletin kanunu bağlayıcıdır". Başka bir deyişle, maddi konularda yabancı bir devletin koyduğu kurallar, Yahudi kanununda da o devletin vatandaşı olan Yahudiler için geçerli kabul edilir. Bu nedenle, eğer yabancıların kanununa göre yabancıların mahkemesinde parasal bir senet düzenlendiyse, bu senet Yahudi kanununa göre de geçerlidir.

Örneğin, Reuven, Şimon'a, evini ona armağan olarak verdiğini belirten bir senet yazmış ve bu senet Yahudi olmayan şahitler tarafından imzalanıp mahkeme tarafından onaylanmışsa, bu, Yahudi kanununa göre de geçerli bir senettir.

Rambam (*İlhot Malve VeLove* 27:1), böyle bir senedin geçerli olması için, ondan sorumlu olan yargıcın rüşvet almadığının açıklığa kavuşturulmuş olması koşulu bulunduğunu yazar. Ama eğer bu yargıç rüşvet alan biriye, tabii ki yaptığı hiçbir şeyde kendisine güvenilemez.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Uzman Sofer Stam

Rav Hananel uzman bir *sofer*di ve *stam* (*Sefer-Tora*, *tefilin* ve *mezuza*) yazımı konusunda *alaha* kararları da vermiştir. Talmud Yerusalmi'de de Rav Hananel'in *stam* konusunda vermiş olduğu çok sayıda *alaha* kararına rastlamaktayız. Bir keresinde Rav Hisda, Rav Hananel'le karşılaşmış ve onun Sefer-Toraları ezberden yazdığını görmüştü. Ona şöyle dedi: "Tüm Tora'nın senin ağzından yazılması uygundur, zira sen tüm Tora'yı sanki önünde açık bir kitap varmış gibi tam olarak

ezbere biliyorsun. Ama yine de Hahamlarımız şöyle dediler: Yazılı [başka bir Sefer-Tora'dan] olmadığı sürece tek harf bile yazmak yasaktır. [Başka bir deyişle, Sefer-Tora, ancak başka bir Sefer-Tora'ya bakılarak yazılabilir.]"

Bir bayramda Rav Hananel'in, *Hol Amoed*'de evinin ihtiyaçları için yeterli yiyeceği yoktu ve hocası Rav ona, [normalde *Hol Amoed*'de yasak olmasına rağmen,] evini geçindirebilmek için kitaplar ve *mezuzalar* yazıp satma izni vermişti.

**Rav
Hananel**

Kim Fakir Biri İçin İyeliğine “Pea” Alabilir?

Yaprak

12

Daha önce birkaç vesileyle *leket*, *şihha* ve *pea mitsvalarını* öğrenmiştik. Bunlar, fakirlerin gelip toplamaları için tarlada bırakılan farklı ürün paylarıdır.

Bu yaprakta *Gemara*, *leket*, *şihha* ve *pea* hakkında özel bir *alaha* öğretmektedir.

Dikkat edin! Reuven yolda yürürken, üzerinde ayırt edici işaretler bulunmayan kayıp bir mal buldu. Bu, çok para eden, pahalı bir dolmakalemdi. Reuven bu kalemi kaldırıp kendi iyeliğine alabilirdi. Ama o şöyle karar verdi: “Bu kalemi, iyi dostum Baruh’un iyeliğine almak istiyorum. İşte, elime, ona yaraşır bir hediye verme fırsatı geçti.” Ve gerçekten de Reuven dolmakalemi kaldırdı ve onu arkadaşının iyeliğine aldı.

Reuven’in kendi kaldırdığı bir dolmakalemi armağan olarak Baruh’un iyeliğine alması nasıl mümkündür? Ne

de olsa Baruh, bu dolmakalemin kendisine ait kılındığından haberdar bile değildir!

Bunun cevabı şöyledir: Özel bir *alahaya* göre “*zahin le-adam şelo befanav*” (bir kişi, gıyabında hak sahibi yapılabilir). Başka bir deyişle bir kişiyi belirli bir hakka sahip kılacak bir eylem, o kişi bundan haberdar değilse bile yapılabilir ve geçerli olur.

Şimdi *leket*, *şihha* ve *pea* ile ilgili özel *alahaya* gelelim. Hahamlarımız Tora’nın pasuklarından, şahsen fakir olmayan bir kişinin, başka bir fakiri *leket*, *şihha* ve *pea* için hak sahibi haline getiremeyeceğini öğrenmişlerdir. Her ne kadar bir kişi her zaman, başka birini belirli bir malın sahibi haline getirebilirse de, *leket* *şihha* ve *pea* söz konusu olduğunda özel bir *alaha* vardır ve buna göre, şahsen fakir olmayan biri, başka bir fakire bu paylarda iyelik hakkı kazandıramaz.

A-Şem Tsadikleri Sever (devam)

“İncirleri şimdi yeme niyetinde değilim” diye açıkladı adam. “Onları çıkacağım uzun yolculukta kendime yolluk olarak almak istediğim için özellikle henüz olgunlaşmamış olanları seçiyorum. Öyle ya, olgun olanlar yolculuğumun henüz başında bir iki gün içinde çürüyüp bozulacak; buna karşılık sert olanlar ben onları yemek isteyene kadar yumuşamış olacak.”

Rabi Yohanan adamın sözlerini dikkatle dinledi, biraz düşündü ve şöyle dedi: “Bazen Tanrı’nın, kutsal ve tertemiz *tsadik* insanları bu dünyadan henüz gençken aldıklarına tanık oluyoruz. Bunun sebebini şimdi anlıyorum. Demek ki Kutsal ve Mübarek Tanrı daha sonra bozulmalarından endişe ederek onları en verimli ve uygun zamanlarında yanına topluyor...” (*Hagiga 5a*).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Özel Bir Kinyan

Yaprak “Kinyan be-maamad şeloştan.”

13

Bu cümleyi hatırlınızda iyice tutun. Daha önce de farklı vesilelerle gördüğümüz gibi, herhangi bir malı bir kişinin iyeliğinden başka bir kişinin iyeliğine aktarmak için bir *kinyan* (iyeliğe alma) hareketi yapmak gerekir. Örneğin söz konusu mal bir hayvansa, satın alan taraf onu çekebilir. Bunun gibi, farklı mal türleri için farklı *kinyan* türleri vardır.

Peki, sadece konuşarak yapılan *kinyana* ne dersiniz?

Gerçekten de böyle bir şey mümkündür ve buna “*kinyan be-maamad şeloştan*” adı verilir.

Bu *kinyan* türünü Hahamlarımız öngörmüşlerdir ve şu şekilde işler:

Reuven’in Şimon’da bir emaneti vardır. Şimon’a pahalı bir bilgisayar emanet etmiştir. Aradan birkaç gün geçer ve Reuven, bu bilgisayarı Levi’ye hediye etmek istediğine karar verir. Şimon ve Levi’yi çağırarak Şimon’a “Senin elinde bulunan bilgisayarımı Levi’ye ver; onun olsun” diyebilir.

Bilgisayar bu şekilde Levi’nin iyeliğine geçmiş olur. İşte “*kinyan be-maamad şeloştan*” – “üçünün bir arada olduğu bir ortamda yapılan *kinyan*” budur; zira üç kişinin bulunduğu bir ortamda yapılmıştır: **a.** Malın sahibi. **b.** Malı şu anda elinde tutan kişi. **c.** Malı teslim alan kişi.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amora'im

Rav Hananya, Koen Gadol Eli'nin soyuna mensup bir Koen'di ve Raba ile Rav Oşaya'nın kardeşi idi.

Tora'yı Rabi Yohanan'dan öğrenmiştir. Rabi Yohanan onu *alaha* talimatları verme yetkisiyle donatmak için çok büyük gayret göstermiş ve bu kendisine nasip olmadığı için büyük üzüntü duymuştur.

Masehet Baba Metsia'da, *ekdeş* (Bet-Amikdaş'a ait bir mal) olabileceği konusunda şüphe bulunan bir hamamdan

bahsedilir: Rav Hananya ile kardeşi Rav Oşaya bu hamamdan hiçbir yarar sağlamama kararı almışlar, onları takiben diğer tüm Hahamlar da bu hamamda yıkanmaktan kaçınmışlardır.

Her *Erev Şabat*'ta Rav Hananya ile kardeşi Rav Oşaya, *Sefer Yetsira* adlı derin eserin sırlarıyla meşgul olurlar ve mucize eseri, onlar için Şabat *seudasını* onurlandıracak besili bir buzağı ortaya çıkardı.

Rav
Hananya

Yola Çıkan Temsilci

Yaprak

14

Ribi Avraam, Ribi Yosef'ten dört bin dolar borç almıştı.

Günlerden bir gün Ribi Avraam uzak bir şehre taşındı ve Ribi Yosef'e olan borcunu geri ödemeyi unuttu. Ribi Avraam saygıdeğer bir Yahudi'ydi ve borcunu hatırlayınca hemen bir temsilci görevlendirdi. Parayı ona vererek "Lütfen borcumu ödeyebilmem için Ribi Yosef'e bu dört bin doları ulaştır" dedi.

Temsilci parayı özel bir poşetin içine yerleştirdi, onu pantolonuna sıkıca bağladı ve yola çıktı. Ve işte; yolda bir saat ilerlemişken, temsilcinin cep telefonu çalmaya başladı. Hatta kim mi vardı? Ribi Avraam. "Değerli temsilci" dedi ona. "Senden rica ediyorum; lütfen bana geri dön. Şu anda o paraya ihtiyacım var. Önümüzdeki hafta seni, borcu geri ödemek üzere başka paralarla tekrar göndereceğim."

Acaba temsilci Ribi Avraam'ı dinlemek zorunda mıdır? İlk bakışta evet; çünkü ne de olsa onu gönderen, eline parayı veren kişi Ribi Avraam'dır ve bu nedenle temsilcinin onu dinlemesi gerekir. Ne var ki *Gemara* farklı bir görüşe yer vermektedir. Bu görüşe göre bu temsilci Ribi Avraam'ı dinlemek zorunda değildir. Neden? Çünkü temsilci Ribi Avraam'ın elinden paraları aldığı anda, onları Ribi Yosef adına onun iyeliğine almış olur. O andan itibaren para Ribi Yosef'e aittir; dolayısıyla Ribi Avraam'a geri verilemez.

Dikenlerin Sebep Olduğu Büyük Zarar

Yaprak

15

Bu yaprakta *Gemara*, Rabi Eliezer'in, "Rohel'in oğulları" ile ilgili bir olaydan *alaha* konusunda kanıt getirmenin mümkün olmadığını, zira bu insanların günahkâr olduklarını söylediğini aktarmaktadır.

Rohel'in oğulları hangi konuda günahkârdı?

Kutsal Tora'mız, üzüm bağına başka tür tohumlar ekmeyi yasaklamıştır. Bu yasağa "*kile a-kerem*" (bağda melez ekim) adı verilir. Dahası, eğer bir kişi bir üzüm bağına başka türden bir tohum ekildiğini görürse, onu kökünden sökmekle yükümlüdür.

Rabi Eliezer bir üzüm bağında dikenler olmasının bile yasak olduğu görüşündeydi. Ama işte, Rohel'in oğullarının bir üzüm bağı vardı ve asma dalları arasında büyüyen dikenleri orada bırakırlar ve sökmezlerdi. Rabi Eliezer'e göre bu dikenlerin de bağdan sökülmesi gerekiyordu ve bu nedenle onun görüşüne göre Rohel'in oğulları günahkârdı.

Mutlaka kendi kendinize soruyorsunuzdur: Kim diken yer ki? Öyleyse dikenlerin üzüm bağında büyümeleri neden *kile a-kerem* yasağıyla ilişkili olsun? Ama şunu bilmek gerekir ki bazı ülkelerde develere yedirme amacıyla dikenler yetiştirilir. Bu nedenle dikenler de yiyecek sınıfında sayılmaktadır.

Erdemli Kadını Kim Bulabilir?

Kutsal Şabat gününde *Minha* vakti gelmişti. Rabi Meir büyük Hahamlarla birlikte *bet midraşa* oturuyordu. Onların önünde *deraşalar* yapıyor ve ele aldıkları konuları derinlemesine analiz ediyordu. Hep birlikte, Tora'nın sözleri hakkında baldan tatlı yeni fikirler üretmekteydiler.

Ama o sırada Rabi Meir'in evinde korkunç ve acı verici bir olay meydana geldi. Rabi Meir'in iki sevgili oğlu, annelerini büyük bir kedere boğarak vefat

etmişlerdi.

Rabi Meir'in eşi Berurya çok büyük bir kadındı. Kederine rağmen kendisini kaybetmedi ve bu her şeyden kötü haberi kocasına nasıl vereceğini cesaret ve bilgelikle, iyice planladı...

Evlatlarını kaybeden anne bir çarşaf alarak, vefat eden iki oğlunun üzerine serdi ve kocasının *bet midraştan* geri dönmesini bekledi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
29'da

Süt Tame Oldu

Yaprak Uzun yıllar önceydi. O dönemde *tuma* ve *taara* (manevi kirlilik ve saflık) kanunları titizlikle uygulanmaktaydı, çünkü en ağır *tuma* şekli olan ölü nedeniyle *tumadan* etkilenen kişileri bile *para aduma* (kızıl inek) yoluyla arındırma olanakları vardı. *Tuma* kuralları çoğunlukla Bet-Amikdaş'la ilgilidir; *tame* birinin Bet-Amikdaş'a girmesi veya kutsal nitelikli yiyecekleri

16

yemesi yasaktır. Günümüzde *para aduma* ile arınma olanağımız olmadığından hepimiz *tameyiz* ve bu konularda çok titiz davranmıyoruz. Ama o dönemlerde *tame* hale gelmiş yiyecekleri yememeye özen gösterirlerdi.

Bir yaz sabahı Yoni erkenden uyandı ve ailesine bir sürpriz hazırlamak istedi. Onlara özellikle lezzetli bir içecek hazırlamaya karar verdi; hem de süt ve balla! Bahçeye çıktı, keçileri sağarak sütü büyük bir çömleğin içine doldurdu ve lezzetli içeceğini hazırlamaya koyuldu. Metalden yapılmış güzel bir şişenin içine bal döktü, biraz hurma karıştırdı ve çömlekteki sütü katmaya başladı.

Aradan birkaç dakika geçmişti ki, babası mutfığa girdi ve gördükleri karşısında “Ah! Ah!” diyerek ellerini birbirine vurdu. “Yoni’ciğim; bize sürpriz yapmak istediğine çok sevindim; ama nasıl da unuttun? Bu metal şişe *tameydi*!” Yoni çok üzülmüştü. “Ayyy, şimdi şişenin içindeki bütün süt de *tame* oldu ve onu içemeyeceğiz, öyle değil mi?”

Babası ona “Evet; ama en azından çömlekteki süt *tame* olmadı” dedi. İşte bu, içinde bulunduğumuz yaprakta öğrendiğimiz bir kuraldır. Her ne kadar Yoni sütü şişenin içine döktüğü sırada çömlekteki sütle metal şişe arasında, dökülen sütün sağladığı doğrudan bir bağlantı var idiye de, buna rağmen çömlekteki süt *tame* olmaz.

MASEHET GİTİN PEREK 2: AMEVİ GET

Borç Senedine Neden Tarih Atmak Gerekir?

Yaprak

17

Borç senedi. Hepimiz borç senedinin ne olduğunu biliriz. Bir kişi bir başkasına borç para verdiğinde, ondan kendisine bir senet yazmasını talep edebilir. Bu senedin üzerine “Ben, filanca kişi, filanca kişiden şu kadar para boç aldım” yazılır.

Borç veren kişinin elinde, üzerinde şahitlerin imzası bulunan bir borç senedi varsa, borç alan kişi borcunu ödemediği takdirde, alacaklı bu senet yardımıyla borcunu borçlunun topraklarından tahsil edebilir. Hatta borçlu bu topraklarını başka birine sattıysa bile, alacaklı bu toprakları alıcının elinden alabilir. Örneğin diyelim ki Şimon Reuven’den bin dolar borç aldı ve Şimon bu borcu vaktinde ödemedi. Reuven elindeki senetle *bet dine* başvurur ve *bet din* de Reuven’e, Şimon’a ait topraklardan bin dolarlık bir kısmı kendisine alması talimatını verir. Eğer Şimon topraklarını Levi’ye sattıysa ve şu anda elinde hiç toprağı yoksa, o zaman Reuven, bin dolarlık borcunu, Levi’nin Şimon’dan satın almış olduğu bu topraklardan tahsil eder.

Dikkat edin! Reuven’in, belirtildiği gibi bu toprakları Levi’nin elinden alabilmesi, sadece eğer Şimon bu toprakları Reuven’den borç aldıktan **sonra** sattıysa mümkündür. Çünkü böyle bir durumda Levi karşısında haklı bir iddiası vardır: “Bu topraklar, sen onları satın almadan önce benim alacağımın teminatı niteliğindeydi. Şimon borcunu ödemediği takdirde borcu toprakları alarak tahsil edecektim.”

İşte borç senedinin üzerine tarih atma gereğinin sebebi de budur. Zira eğer tarih yoksa, alacaklı başka bir kişi tarafından satın alınmış olan bu toprakları onun elinden alamayacaktır, çünkü alıcının bu toprakları borçtan **önce** satın almış olma olasılığı vardır ki, o aşamada bu topraklar borç teminatı sınıfında değildi.

Hangi Borçlar İptal Olur?

Yaprak

18

Yedinci yıl, *Şemita* yılıdır. *Şemita* sözcüğü “terk etmek” veya “feragat etmek” anlamına gelir. Bu yıl içinde herkesin bildiği gibi toprak terk edilir ve işlenmez. Ama kendisinden feragat edilen bir şey daha vardır: borçlar! Başka bir deyişle, bir kişi bir başkasına borç para verdiyse ve borcun vadesi gelmesine rağmen borçlu borcunu *Şemita* yılının sonuna kadar geri ödemediyse, bu borç iptal olur ve artık borçlu bu parayı geri ödemek zorunda değildir! Borç terk edilmiş, kendisinden feragat edilmiştir. Buna “*şemitat kesafim*” (paralardan feragat) adı verilir.

Şimdi önemli bir *alaha* öğreneceğiz. “*Ketuba*”nın ne olduğunu daha önce görmüştük. Her koca, eşine karşı bir taahhütte bulunur. Tanrı korusun, eğer eşini boşarsa veya ondan önce ölürse, eşine belli bir tutar para ödemesi gerekecektir.

Erdemli Kadını Kim Bulabilir? (devam)

Kraliçe Şabat çıktı ve Rabi Meir evine doğru yöneldi. “Çocuklar nerede?” diye sordu Rabi Meir, eşine, eve girer girmez. “*Bet midraştalar*” şeklinde geldi Berurya’nın cevabı.

“İlginç” dedi Rabi Meir. “Ben oradan geliyorum, ama onları görmedim.”

Berurya Rabi Meir’in bu konuyu daha

fazla kurcalamasına izin vermedi; hemen *Avdala* için önüne bir kadeh yerleştirdi. *Avdalay*ı tamamladıktan sonra Rabi Meir tekrar sevgili çocuklarını sordu, ama karısı ona basitçe “Endişelenmene gerek yok! Birçok kez *bet midraşa* gidiyorlar ve ancak bu saatlerde geri dönüyorlar” dedi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
31’de

Adamın biri eşini boşar, ama ne yazık ki *ketubada* taahhüt ettiği tutarı ödemeyi geciktirir. Aradan birkaç yıl geçer ve *Şemita* yılı da sona erer. Adam artık *ketuban*ın gerektirdiği borcunun da iptal olduğunu düşünür... Ama sevinmekte çok acele etmiştir. Neden? Çünkü *bet dinin* bir kişiyi ödemekle yükümlü kıldığı borçlar *Şemita* yılı sonunda iptal olmaz. Bir kocanın, boşandığı eşine olan borcu da böyle bir borçtur. Bu tipteki borçlara “*maase bet din*” (*bet dinin* eylemi) adı verilir.

Aynı Anda Hem Yazmak Hem Silmek

Yaprak *Gemara*’da oldukça ilginç bir duruma değinilmektedir.

19

Ama bundan önce, Şabat günü yapılması yasak olan *melahalar*dan ikisini hatırlatalım: *Kotev* (yazmak) ve *mohek* (silmek).

Kutsal Tora’mız bize, Şabat günü yazmamamızı ve silmememizi emretmektedir.

Dikkat edin! Acaba bir insanın, tek bir hareketle aynı anda hem *kotev* yasağını hem de *mohek* yasağını ihlal etmesi mümkün müdür? Evet mümkündür! Bu nasıl olabilir? Ne de olsa eğer yazıyorsa, silmiyordur; ve eğer siliyorsa, yazmıyordur!

Ama işte, bu mümkündür! Diyelim ki üzerinde kırmızı mürekkeple yazılmış harflerin bulunduğu bir kâğıt var. Şabat günü yazı yazmanın ve silmenin yasak olduğunu ne yazık ki unutan bir Yahudi geliyor ve aynı harflerin üzerinden siyah mürekkeple geçiyor... Neler olduğuna dikkat ettiniz mi? Adam bu hareketiyle hem kırmızı harfleri silmiş, hem de siyah harfleri yazmış olmaktadır. İşte karşımızda, tek bir hareketle hem *kotev* yasağını hem de *mohek* yasağını ihlal etmiş bir kişi var. Ve bunu kasten değil de, unutkanlıkla yaptığı için, şimdi, her yasak için bir tane olmak üzere, iki tane *Hatat-korbanı* getirmekle yükümlü.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

“Rabi Hananya ben Akaşya şöyle der: Kutsal ve Mübarek Tanrı, Yisrael’e liyakat kazandırmak istemiş, bu nedenle onlar için Tora ve *mitsvaları* bol kılmıştır. Pasukta söylendiği gibi: ‘*A-Şem, dürüstlüğü uğruna, Tora’yı büyük ve görkemli kılmayı arzuladı*’ (Yeşayau 42:21).” Rabi Hananya ben Akaşya bu öğretisiyle ünlenmiştir; zira *Pirke Avot* okunurken her *perek* bitiminde bu öğretiyi söylemek gelenekselleşmiştir. Raşi’nin bir öğrencisinin eseri olan Mahzor Vitri’de bu öğreti “hoş bir

tamamlama” olarak adlandırılmıştır ve bu nedenle halk onu *Pirke Avot* öğreniminin bitiminde söylemeyi âdet edinmiştir. Ayrıca bu öğreti dualarımızda da birçok kez dile getirilir.

Rabi Hananya ayrıca, *Mizbeah* üzerinde gerçekleştirilen *korban* işlemleri ve Sefer-Tora yazımıyla ilgili *alahalar* da öğretmiştir.

Tahmin edildiği kadarıyla, Rabi Şimon ben Akaşya’yla kardeşti.

Rabi Hananya ben Akaşya

İyi Kalpli İhtiyar

Yaprak Bu yaprakta *Gemara*, Hahamlarımızın bir pasuktan öğrendikleri bir kuralı aktarmaktadır. Bu kurala göre, bir borç senedi, borcu veren tarafa ait bir kâğıda değil, borcu alan tarafa ait bir kâğıda yazılmalıdır.

20

Gemara, Yeruslayim yakınlarındaki küçük bir köyde meydana gelmiş bir olayı anlatmaktadır. Bu köyde yaşlı bir adam yaşardı. Köy insanlarına iyilik eder ve birçoğuna ihtiyaç halinde borç verirdi (*Tosafot Rid*'in açıklamasına göre). Evinde, kendisinden borç almak isteyen herkesin kullanabileceği borç senetleri bulunurdu. Borç almak isteyen biri bu borç senetlerinden birini alıp şahitlere imzalatır ve yaşlı adama iade ederdi.

İlk bakışta, yaşlı adamın elindeki senetlerin hepsi *pasul* (geçersiz) olmalıdır! Zira belirtildiği gibi, Hahamlarımız bir pasuktan, borç senetlerinin, borcu alan tarafa ait bir kâğıda yazılması gerektiğini öğrenmişlerdir ve eğer yaşlı adamdan borç para alan kişiler kendi evlerinden borç senetleri getirmedilerse, bu kâğıtları yaşlı adamdan alıyorlar demektir!

Ama Hahamlarımız, yaşlı adamın elindeki borç senetlerinin *kaşer* (geçerli) olduğunu söylemişlerdir. Neden? Çünkü yaşlı adam elbette *alahay*ı bilmekteydi ve borç alan kişilere bu kâğıtları verdiği zaman bu kâğıtları mutlaka öncelikle onlara ait kılıyor, bir anlamda onlara hediye ediyordu. Ve bu durumda borç senedi de, borç alan tarafa ait kâğıda yazılmış oluyordu.

“Arev” Nedir?

Yaprak Bu yaprakta *Gemara*, çeşitli “arevut” (kefalet) türlerini ele almaktadır. Ve biz şimdi “arev” (kefil) nedir, onu açıklayacağız.

21

Diyelim ki size bir adam geldi ve sizden borç istiyor. Siz de Tora’nın, ihtiyacı olan bir kişiye borç vermeyi emreden *mitsvasını* yerine getirmek istiyorsunuz. Ama diğer yandan içinizde bir endişe de var: Ya bu adam borcunu size geri ödemezse?

İşte bunun bir çözümü var.

Ve bu çözümün adı da “arev”.

Erdemli Kadını Kim Bulabilir? (devam)

Berurya, Rabi Meir’in önüne yiyecek bir şeyler koydu ve o yemeğini yiyip *berahasını* söyledikten sonra nazikçe kocasına konuşmaya başladı: “Bir sorum var. Bir gün bir adam gelip kendisi için muhafaza etmem amacıyla bana bir emanet bıraktı. Şimdi bu adam geldi ve benden bu emaneti geri vermemi istiyor. Acaba emaneti istediği gibi ona iade etmem gerekir mi?”

“Bu soruna hayret ediyorum” diye

cevap verdi Rabi Meir. “Elinde başkasına ait emanet bir mal tutan kişinin onu asıl sahibine iade etmemesi gerektiğini mi düşünüyorsun? Tabii ki iade etmen gerekir!”

“Öyleyse söylediğin gibi yapacağım” diye cevap verdi Berurya. Ve o zaman, Rabi Meir bu konuyu kafasında düşünmüşken, Berurya onu oğullarının odasına doğru götürdü.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
35'te

Borcu isteyen adama “Çok değerli dostum” dersiniz. “Sana borç vermeye hazırım. Ama bu borca kefil olarak bir kişiyi daha yanında getirmeni istiyorum. Başka bir deyişle, bu kişi bir taahhütte bulunacak: Eğer sen borcunu ödemediğin takdirde onu bu kişi ödeyecek.” İşte *arev* budur.

Bu yaprakta öğrendiğimiz bir kurala göre, eğer *arev* bu taahhüdünü bir senede yazdıysa ve daha sonra senedi şahitler de imzaladıysa, o zaman senetle yapılan her borç alma işleminde olduğu gibi, *arevin* bu taahhüdü de yürürlük kazanır. Ve şayet borçlu kişi borcunu ödemezse, *arev* sanki borcu şahsen kendisi almış ve alacaklıya şahsen kendisi borç senedi vermiş gibi kabul edilecektir.

Toprağa Eşdeğer Olan Saksı

Yaprak

22

Gemara’da “delik saksı” konusunu öğreniyoruz. Delik saksı ile kastedilen, tahmin edileceği üzere, deliği olan bir saksıdır. İlginç nokta şudur ki, bitki ve kökleri doğrudan yerdeki toprakta değil de saksının içindeki toprakta olmasına rağmen, saksıdaki delik yoluyla yerdeki topraktan güç elde eder! Ve bitki de yerdeki topraktan gelen bu güçle yetiştiği için, doğrudan toprağa bağlıymış gibi kabul edilir.

Şimdi bir noktaya dikkat edelim. Saksı aslında bir yerden başka bir yere taşınabilir niteliktedir. Onu kımıldatmak ve yerini değiştirmek mümkündür. Ama içinde büyüyen tohumlar güçlerini yerdeki topraktan aldıkları için, saksı da dünyanın normal toprağıyla aynı kategoridedir!

Bununla kastedilen nedir?

Şöyle: İnsan, taşınabilir, yani bir yerden bir yere kımıldatılması mümkün olan bir mal satın almak istediği zaman, bu amaçla *kinyan* (iyeliğe alma) hareketi olarak *meşiha* (çekme) veya *agbaa* (kaldırma) yöntemini, veyahut taşınabilir malların iyeliğe alınmasında kullanılan diğer *kinyan* türlerinden birini kullanır. Ama eğer bir arazi satın almak istiyorsa, bunun yolu *kinyan şetar* (senetle yapılan *kinyan*), *kinyan kesef* (parayla yapılan *kinyan*) veya *kinyan hazaka* (taşınmaz mülkün kendisine ait olduğunu ortaya koyan bir eylemle yapılan *kinyan*) olasılıklarından biridir. İşte bahsedilen türdeki bir saksı da yalnızca arazi satın alındığı zaman kullanılan *kinyan* yöntemlerinden biriyle iyeliğe alınabilir.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Rav’ın bir öğrencisidir. Hocası Rav’ın adıyla birçok *alaha* söylemiştir. Bunlar arasında özellikle, Şabat *alahaları*na dâhil olan *eruv*in (bkz. I. Kitap, *Masehet Eruvin*) ve *mehitsa* (duvar, çit, paravan vb.) konularındaki *alahalar* ön plandadır. Rav’ın yanında Tora öğrendiği dönemde Rav Nahman’ın arkadaşıydı. *Alaha* konusundaki şüpheli ve tartışmalı konuları Rav’ın huzurunda sorduğu kaydedilmiştir. Öğrencilerinden biri Rabi Nahum’dur.

Rav Tavla bir *dayandı* (yargıç) ve onun, *miras alahaları* ve Koenlik armağanları *alahaları* konusunda Rav Nahman’la tartıştığını görmekteyiz.

Rav Tavla, kendisini sürekli olarak ağırlayan ev sahibine Tora bilgisinin

hikmetiyle yardımcı olmuştur. Ev sahibi, geçim sıkıntısı çeken bir Koen’di ve Rav Tavla ona bir öneride bulunmuştu. Ona, Yahudi kasaplara, et satışında kendisiyle ortak olmalarını teklif etmesini söyledi. Kesilen hayvanlarda sağ kol, alt çene ve işkembe Koenlerin hakkıdır ve kasaplar onunla ortak olmaları sayesinde bu kısımları Koenlere armağan olarak vermekten muaf olacakları için bu ortaklığı kabul edeceklerdi.

Talmud Yerusalmi’de Rabi Tavla’nın, kendisine ait bir *eved Kenaani*’yi, istediği takdirde onu alıcıdan tekrar geri kurtarabileceği koşuluyla başka birine sattığı anlatılmaktadır.

**Rabi
Tavla**

Şaliah Olmak İsteyen Köle

Yaprak

23

Masehetin başında, uzak bir ülkeden bir şaliah yoluyla getirilen bir getten bahsetmiştik.

Kim “şaliah”, yani “temsilci, elçi” olabilir?

Bu yaprakta, şaliah olmaya herkesin uygun olmadığını öğreniyoruz.

Çocuklardan başlayalım. Çocuklar get teslim etme konusunda birer şaliah olamazlar. Neden? Çünkü Tora yalnızca bir “adam”ın, yani yetişkin birinin şaliah olabileceğini öğretmektedir; oysa çocuklar bu kategoride değildir.

Peki, ya yetişkin bir eved Kenaani’ye (yabancı köle) ne dersiniz? İlk bakışta, şaliah olma konusunda hiçbir eksikliği yok gibidir. Hem yetişkin biridir, hem de mitsvalar konusunda kadınlarla eşit yükümlülüğe sahiptir. Ama buna rağmen bir kocanın eşine get ulaştırması amacıyla şaliah olmaya uygun değildir. Neden? Çünkü şaliahlık alahaları dâhilindeki bir kurala göre, bir kişi yalnızca kendisinin de yapabileceği bir konuda şaliah olarak tayin edilebilir. Örneğin, yalnızca kendi eşini boşayabilecek konumda olan bir kişi, get verme konusunda başkasının şaliahı olarak görev yapabilir. Ama bir eved Kenaani için boşanma kanunları yoktur ve bu yüzden get teslim etme konusunda şaliah da olamaz.

Getle Birlikte Armağan Olarak Ev Veren Koca

Yaprak

24

Gelin bet dine girelim ve ilgi çekici bir tartışmaya kulak misafiri olalım.

Bir adam eşini boşamaya karar vermişti. Kendisine, geti doğrudan eşinin eline vermek zorunda olmadığı, sadece onun bahçesine veya evine bırakmasının da yeterli olduğu söylendi. Adam, kendisine ait olan eve giderek geti oraya bıraktı ve daha sonra evi de eşine armağan olarak verdi. Koca o anda eşini boşamış olduğundan emindi; zira artık ev eşine aitti ve get de o eve bırakılmıştı – o zaman eşi artık boşanmış sayılmalıydı.

Ama bet dindeki yargıçlar kadının boşanmış olmadığına hükmettiler.

Neden?

Kutsal Tora’mız şöyle demektedir: “[Eşini boşamak isteyen bir koca] bir boşanma belgesi yazıp [kadının] eline verir” (Devarim 24:1). Bu yaprakta Gemara bu pasuktan şu kuralı öğrenmiştir: Bir koca, eşine get belgesini vermesi gerektiği sırada, onu doğrudan eşinin eline verebilir ya da eşine ait evin içine veya bahçesine bırakabilir. Ama yukarıdaki örnekte bu koca get belgesini kendi evine bırakmış ve evi ancak bundan sonra eşine armağan etmiştir. Geti bıraktığı sırada ev henüz eşine ait olmadığından, boşanma işlemi yürürlüğe girmemiştir.

MASEHET GİTİN
PEREK 3:
KOL AGET

“Yeş Berera, O En Berera”

Yaprak **25** *Masehetin başında, getin, “lišma”, yani “isme” özel olarak yazılmış olması gerektiğini öğrenmiştik. Get, boşanmak üzere olan adam ve kadın için isme özel olarak yazılmalıdır.*

Hikâye bu ya; eski zamanlarda, adamın birinin iki karısı vardı ve ikisinin de ismi aynıydı... Rahel.

Günlerden bir gün bu adam *bet dinin* yazı işleri sorumlusuna başvurarak ona şöyle dedi: “Eşlerimden birini boşamak istiyorum, ama henüz hangisini boşayacağıma karar vermedim. Her ikisinin adı da Rahel olduğu için, lütfen bana Rahel adına bir boşanma belgesi yaz ve ben bu *geti* aralarından hangisine vereceğime daha sonra karar vereceğim.”

Gemara bu ilginç örneğin, *Tannalar* arasındaki temel bir görüş ayrılığına bağlı olduğunu söylemektedir: “*Yeş berera, o en berera*” (bir konuya sonradan belirginlik kazandırılabilir mi, yoksa kazandırılmaz mı?)

Açıklayalım: Bazı *Tannalar*a göre bir kişi, örneğin Pazar günü bir eylemde bulunup, bu eylemin amacının ne olduğuna Pazartesi günü belirginlik kazandırabilir. Örneğin bu örnekteki koca, yazı işleri sorumlusuna Pazar günü bir *get* yazmasını ve şahsen hangi Rahel’e niyetlendiğine ise Pazartesi günü karar vereceğini söylemiştir. Buna karşılık farklı görüşte olan ve “*en berera*” (sonradan belirginlik kazandırılmaz) diyen *Tannalar* da vardır. Başka bir deyişle bir eylem yapıldıktan sonra o eylemdeki niyet sonradan belirlenemez ve söz konusu niyet, eylem anında açık ve belirgin olmak zorundadır. (“*Yeş berera, o en berera*” konusundaki görüş ayrılığına bir başka örnek için bkz. I. Kitap, sayfa 141-142).

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Rav Tovi, Tora'yı Rav Oşaya'dan öğrenmiştir. Kardeşleri, Rav Ahadvoy bar Matna ile Raba bar Matna'ydı. Rav Tovi, Rav Yosef'le birlikte, Koenlik armağanları ve başka konulardaki *alahalar* üzerine teatilerde bulunmuştur.

Rav Tovi bar Rav Matna, “*gerama be-nezikin, asur*” (bir zarara dolaylı olarak sebep olmak yasaktır) kuralını tesis etmiştir. Kanuna göre, bir zarara dolaylı olarak yol açmış bir kişiyi yükümlü kılmak

mümkün değildir; ama buna rağmen kişinin, bir başkasına dolaylı olarak zarar vermesi hâlâ yasaktır. Rav Tovi'nin bu tespitine dayanarak, Rav Yose, dolaylı bir şekilde zarara yol açmış bir iş erbabını görevden almıştır.

Bir keresinde, mahkemeye davet edilen bir kasap, Rav Tovi bar Rav Matna'nın onuruna hakaret etmişti. Bunun üzerine Abaye ve Rava o kasap hakkında *niduy* (dışlama) kararı çıkarmışlardır.

Rav Tovi
bar
Rav Matna

Rabi Elazar ben Şamua

Yaprak

26

Bu yaprakta anlatıldığına göre Rav, Rabi Elazar hakkında onun “*tovina de-Hakime*”, yani “Hahamlar içinde en mutlusu” olduğunu söylemiştir, çünkü *mişna*da aktarılan bir görüş ayrılığında *alaha*, Rabi Elazar’ın görüşü doğrultusunda karara bağlanmıştır.

Peki, Hahamlar içinde en mutlusu olmaya nail olan bu Rabi Elazar kimdir?

Mişna’da veya bir *barayta*da babasının adı kullanılmaksızın sadece “Rabi Elazar” olarak anılan kişi her zaman Rabi Elazar ben Şamua’dır. Rabi Elazar, Rabi Akiva’nın, yirmi dört bin öğrencisi vefat ettikten sonra Tora öğrettiği beş öğrenciden biridir.

Rabi Elazar ben Şamua 105 yılı bulan uzun bir ömre nail olmuştur. Bu kadar ileri yaşında, kötü yürekli Romalılar onu idam etmişlerdir ve kendisi, Tora öğrendikleri ve öğrettikleri için Romalılar tarafından katledilen on büyük Haham’dan (*Asara Aruge Malhut*) biridir. Kötü yürekli Romalıların niyeti onu bir Cuma günü idam etmektir. Rabi Elazar Şabat *mitsvası*nı bir kez daha olsun yerine getirebilmeyi o kadar çok istiyordu ki, onlardan idam için biraz beklemelerini rica etti. Ama o kötü insanlar ona kulak asmadılar ve onu *Kiduş* söylediği sırada katlettiler. O anda Göksel bir Ses çıktı ve “Ne mutlu sana Elazar!” diye ilanda bulundu.

Geti Kaybeden Temsilci

Yaprak

27

Günlerden bir gün, şehrin hahamına panik içinde bir adam geldi. Nefes nefese “Sayın haham!” dedi. “Ben şimdi ne yapacağım? *Getin kaşer* olup olmadığını bilemiyorum!” Haham onu sakinleştirdi, bir sandalyeye oturttu ve ona bir bardak su getirilmesini istedi. Sonra adam anlatmaya başladı: “Yosef adında biri, Bila adlı eşine *get* vermem için beni *şaliah* olarak tayin etti. Yolda gidiyordum; birden bire *geti* kaybettiğimi fark ettim. Daha sonra onu buldum gerçi, ama içime bir endişe düştü. Ne de olsa burası büyük bir şehir ve mutlaka erkeğin Yosef ve kadının Bila adını taşıdığı evli çiftler de vardır. Ya bulduğum *get* bana verilen *get* olmayıp, bu isimleri taşıyan başka bir çiftte aitse? Çünkü öğrendiğimiz gibi, bir kadını boşayabilmek sadece ve sadece özellikle şahsen onun adına yazılmış bir *getle* mümkündür!”

Haham ona “Değerli *şaliah* kardeşim” dedi. “Bu kadar güçlü bir Tanrı korkusuna sahip olduğun ve *alaha* konusunda bu denli endişelendiğin için çok memnunum. Ama şimdi gel, sana bu yaprakta neler yazdığını öğreteyim. Eğer *geti*, kaybettikten hemen sonra bulduysan, bunun başka bir koca tarafından kendi eşine yazılmış bir *get* olabileceği konusunda endişe etmene gerek yok. Ama *geti* kaybetmenden bulmana kadar kayda değer bir süre geçtiyse gerçekten de bunun senin eline emanet edilmiş olan *get* olmayabileceği dikkate alınmalıdır. Böyle bir durumda Yosef adlı kocanın yeni bir *get* yazması gerekecektir.”

Erdemli Kadını Kim Bulabilir? (devam)

Berurya oğullarının üzerine sermiş olduğu çarşafı kaldırdı ve babaları Rabi Meir’in ağzından acı dolu bir çığlık çıktı. “Oğullarım! Oğullarım!” diye ağlamaya başladı acı içinde Rabi Meir kaybettiği iki değerli oğlu için.

Ve o sırada *tsadeket* eşi ona yaklaştı. “Ama Rabi; eline bir şey emanet edilen kişinin onu iade etmesi gerektiğini

söylemedin mi? *A-Şem* verdi ve *A-Şem* aldı. *A-Şem*’in İsmi mübarek olsun!”

Karısının sözleri Rabi Meir’in kederli ruhuna ilaç gibi gelmişti. Rabi Meir avundu, düşüncesi yerine geldi ve yavaş yavaş toparlandı. İşte Berurya gibi kadınlar için denir “Erdemli kadını kim bulabilir?” diye (*Yalkut Şimoni, Mişle* 31).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

“En Get Leahar Mita”

Yaprak

28

Uzak bir yerde yaşayan bir adam, bir *şaliah* aracılığıyla karısına *get* göndermişti. *Şaliah*, kadına bu *geti* iletmek üzere onun yaşadığı şehre geldi. Ve işte, o sırada birisi bir ilanda bulunuyordu: “.....’in cenazesi bugün kaldırılacak...” *Şaliah* şoktaydı. İnanılmaz! Karısını boşama amacıyla *get* göndermek üzere kendisini *şaliah* olarak tayin eden adam... ölmüştü!

Şaliah hemen durumu kavradı. Bu kadın artık bir *almana* (dul) idi ve artık *geruşa* (boşanmış) bir kadın olmayacaktı. Çünkü bir kadını yalnızca kendi kocası boşayabilir. Ama kocası öldükten sonra, ona verilmesini istediği *get*, kadının boşanmasını sağlamayacaktır. Bu kurala “*en get leahar mita*” (ölümden sonra *get* yoktur) adı verilir.

Aklınıza bir soru gelebilir: Bu kadının *almana* mı, yoksa *geruşa* mı olduğunun ne önemi var?

Bu gerçekten de önemlidir, çünkü *almana* ile *geruşa* arasında bazı farklar vardır ve bunlardan biri de şudur: Bir Koen, [eğer Koen Gadol değilse] *almana* bir kadınla evlenebilir, ama *geruşa* bir kadınla evlenemez. (Bu kural günümüzde de geçerlidir.)

Trende Kalp Krizi

Yaprak

29

Daha önce öğrendiğimiz gibi, eşini boşamak isteyen bir koca, ona boşanma belgesini (*get*) doğrudan vermek zorunda değildir. *Geti* eşine iletmek üzere bir *şaliah* (elçi) tayin etme olanağı da vardır.

Ribi Yaakov bir kadına *get* iletmek üzere *şaliah* olarak tayin edilmişti. Yolun ortasında Ribi Yaakov, *geti* kadına iletmek üzere başka bir *şaliah* tayin etmeye karar verdi. Yeni *şaliah* kadının şehrine geldi ve ilk *şaliah* olan Ribi Yaakov’un, *geti* vermek üzere onu kendi yerine *şaliah* olarak atadığını anlattı. *Bet dindeki* yargıçlar “Girdiğin zahmet için üzgünüz” dediler, “ama sen ne yazık ki geçerli bir *şaliah* değilsin! Seni kadının kocası tayin etmedi. Dolayısıyla *geti* kadına teslim etmen mümkün değil.”

Aradan birkaç gün geçti ve başka bir *şaliah*, elinde başka bir *getle* şehre geldi. Ve anlattı: “Trende yolculuk ediyordum. Yolculuğun ortasında bir Yahudi, kalp krizi geçirdi. Onu ambulansa soktukları sırada beni yanına çağırdı ve bu *geti* bana vererek, onu belirli bir kadına iletmek üzere *şaliah* olarak tayin edildiğini söyledi; ama şimdi bu görevi onun yerine benim yapmamı istedi.” *Bet dindeki* yargıçlar ona “Sen geçerli bir *şaliah*sın!” dediler. Neden? Çünkü genellikle bir koca, *geti* eşine, özellikle kendi tayin ettiği *şaliah*ın vermesini ister. Ama *şaliah*ın bu görevini yerine getirmesini engelleyen sıra dışı durumlar söz konusu olduğunda, *şaliah*ın, kendi yerine başka bir kişiyi *şaliah* olarak tayin etmesine koca da mutabık olacaktır.

Kim Kimdir?

Babil’deki Üçüncü Nesil Amoraim

Ölümünden Sonra Anlaşılan Kutsiyet ve Büyüklüğü

Gemara’da, yabancı bir büyücüden bahsedilir. Adamın uygunsuz bir âdeti vardı; mezarları açıp kurcalar ve oralarda bulunan kıymetli eşyaları ve ölülerin üzerindeki kefenleri çalardı. Bu büyücü bir keresinde Rav Tovi bar Rav Matna’nın mezarının bulunduğu mağaraya girdi ve her zamanki mezar hırsızlığını yapmak istedi. Ama mucizevi bir şekilde Rav Tovi yattığı yerden kalkarak büyücüyü

sakalından sertçe yakaladı.

O büyücüyü tanıyan Abaye, haberi alınca adamın yardımına koştu ve Rav Tovi’den onu bırakmasını rica etti. Bir yıl sonrasında büyücü aynı kabahatini tekrarladı ve tekrar Rav Tovi’nin bulunduğu mezarlık mağarayı kurcalamaya başladı. Ama bu kez Abaye’nin ricaları işe yaramadı ve büyücü sonunda sakalını makas yardımıyla kesmek zorunda kaldı.

**Rav Tovi
bar
Rav Matna**

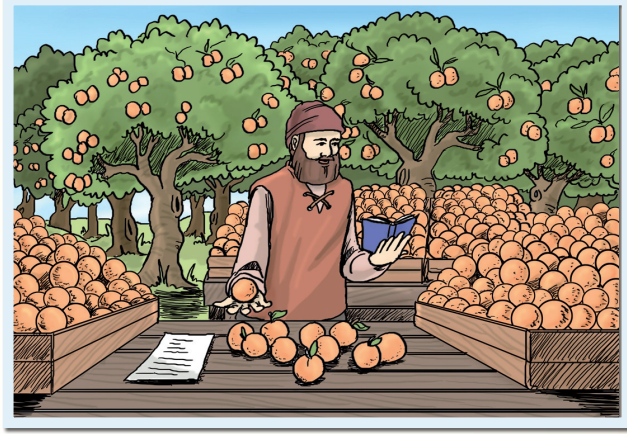
“Teruma Min A-Mukaf”

Yaprak Bu yazımızda, özenle hatırd tutmaya değer bir bilgiyi öğreneceğiz: “*Teruma min a-mukaf*”.

30

Herkesin bildiği gibi Erets-Yisrael’de yetişen ürünlerden, Koenler için *teruma* payı ayırmak gerekir.

Bu yaprakta, *terumanın* “*min a-mukaf*” (bitişik olandan) ayrılması gerektiği söylenmektedir. Başka bir

deyişle, *teruma* ayırma işlemi yapıldığı sırada, *teruma* olarak ayrılan kısımla, ürünlerin geri kalanı aynı yerde olmalıdır. Örneğin bir kişinin bin tane portakalı varsa ve *teruma* olarak on tane portakal ayırmak istiyorsa, bu on portakalı, bin portakalın yanında oldukları bir sırada ayırmalıdır.

Neden?

Raşı bunu açıklarken, eğer bu şekilde yapılmazsa bunun bazı sorunlara yol açabileceğini belirtir. Örneğin, eğer meyvelerin sahibi “Evimde ikinci çekmeceye bulunan on portakalı *teruma* olarak ayırıyorum” derse, bu ciddi bir yanlışlığa sebep olabilir. Çünkü belki de evdeki bu on portakal çürümüştür ve kendisi bundan habersizdir; veya belki de portakalların başına başka bir şey gelmiş, örneğin birisi onları yemiştir ve artık dünyada mevcut bile değillerdir. Böyle durumlarda *teruma* ayırma *mitsvası* geçerlilik kazanmayacaktır. Bu nedenle ayırma sırasında tüm meyveler aynı yerde olmalıdır.

İnsanları Onurlandıran

Raban Gamliel’in oğlunun evinde çok saygın konuklar oturuyordu: Rabi Eliezer, Rabi Yeoşua ve Rabi Tsadok. Ve işte; ev sahibinin babası Raban Gamliel, bizzat kendisi, onlara yaklaştı ve onları onurlandırmaya, önlerine ikramlarda bulunmaya başladı. Raban Gamliel bir bardağa bir içecek doldurup Rabi Eliezer’e ikram etti.

Rabi Eliezer, Raban Gamliel’in kendisini bu şekilde onurlandırması karşısında rahatsız oldu ve bundan büyük bir mahcubiyet duydu. Bu nedenle bardağı ondan almak istemedi. Raban Gamliel bunun üzerine Rabi Yeoşua’ya dönerek bardağı ona ikram etti ve Rabi Yeoşua bardağı Raban Gamliel’in elinden memnuniyetle aldı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
39’da

Terumot U-Maaserot Nasıl Ayrılır?

Yaprak *Teruma ve maaser paylarını ayırması gereken bir kişi nasıl davranmalıdır?*

31

Tabii ki, meyve yığınının içinden bir miktar meyve alıp “Şu *teruma*dır; şunlar da *maaser*dir” diyebilir. Ama *Gemara* bunu yapmaya gerek olmadığını ve *teruma* ve *maaser* paylarının sadece düşünce yoluyla da ayrılabilceğini söylemektedir!

Örneğin, diyelim ki meyvelerin sahibi meyve yığınının yanında duruyor, yığının belirli bir yanına bakıyor ve içinden “Bu köşede bulunan meyveler *teruma* olacak, şu taraftakiler de *maaser* payları olacak” diye düşünüyor. Şu ana kadar tüm meyve yığını “*tevel*” (*teruma* ve *maaser* payları ayrılmamış ürün) sınıfındaydı ve meyveleri yemek yasaktı. Ama bu düşünce sayesinde, *teruma*

ve *maaser* payları olmasına karar verilenlerin dışındaki meyveleri yemek şu andan itibaren serbest hale gelmiştir.

Meyvelerin sahibi şimdi *teruma* olmasına karar verdiği meyveleri alıp Koen’e, *maaser* payları olarak belirlediklerini de Levi’ye ve bunlara hakkı olan diğer kişilere vermelidir. Ama bunu yapmadan önce bile, diğer meyveleri yemek serbesttir.

MASEHET GİTİN
PEREK 4:
AŞOLEAH

Şaliaha Erişme Çabaları

Yaprak

32

Yaprak 32’de, “*Aşoleah*” başlıklı dördüncü *pereke* başlıyoruz.

*Pereke*n başında ilginç bir durum aktarılmaktadır. Bir kişinin kendisi adına çeşitli eylemleri yapmak üzere bir *şaliah*, yani temsilci tayin edebileceğini artık biliyoruz. Örneğin kendi adına bir ev satın alması, bir kadını ona eş olarak alması veya aksine, eşini boşamak üzere *get* belgesini iletmesi için birini *şaliah* olarak tayin edebilir. Bir *şaliah*, kendisini gönderen kişi adına hareket eder.

Peki, ya eğer *şaliah* yola çıktıktan sonra, onu tayin eden kişi bu kararından vazgeçerse, o zaman ne olur? Örneğin diyelim ki bir kişi, kendisine bir ev satın alması için bir *şaliah* gönderdi. Ama çok kısa bir süre sonra bu alım işleminin kendisi için kazançlı olmayacağını anladı. Şimdi, göndermiş olduğu *şaliaha* telefonla, mesajlarla, gazetelere ilan vererek erişmeye çalışıyor, ama tüm bunlar işe yaramıyor. Ne yapabilir?

*Şaliah*ı gönderen kişinin bu durumda yapabileceği şey şudur: İki adam alıp onların huzurunda “Bu *şaliah*lık görevini iptal ediyorum” diyebilir. Bu durumda eğer *şaliah* onun adına o evi satın alırsa bile, en sonunda aslında hiçbir şey satın almadığı, çünkü *şaliah*lık görevinin iptal edildiği anlaşılabacaktır.

Genel *şaliah*lık durumlarında kanun böyledir. Ama *get* iletme durumu söz konusu olduğunda kanun farklıdır. Hahamlarımız *get* için verilen *şaliah*lık görevinin başka insanlara beyanda bulunma yoluyla iptal edilemeyeceğine, bunun ancak ve ancak kişisel olarak *şaliah*ın şahsına bildirildiği takdirde mümkün olacağına karar vermişlerdir.

İnsanları Onurlandıran (devam)

Ama acaba bu şekilde davranmak uygun muydu? Rabi Eliezer, Rabi Yeoşua’nın kulağına eğilerek “Böyle, bizim oturuyor ve Raban Gamliel’in etrafımızda dolaşıp bu şekilde bizim için zahmete girmesine göz yumuyor olmamız Raban Gamliel’e karşı saygısızlık olmuyor mu?” diye fısıldadı.

Fakat Rabi Yeoşua’nın konuya bakış açısı farklıydı. “Ne var bunda?” dedi Rabi Eliezer’e. “Geçmişte, konuklarının etrafında zahmete giren, Raban

Gamliel’den de büyük başka biri olmuştur. Avraam Avinu’dan bahsediyorum. Pasukta açık bir şekilde onun, konuklarına bizzat hizmet ettiği yazılı. Ve o bunu, konuklarının kutsal melekler olduklarını bildiği için yapmış da değildi. Ne de olsa bu melekler ona yoldan geçen, basit birer yolcu olarak görünmüştü. Ama Avraam Avinu bu durumda bile onlara bizzat hizmet etmişti. Öyleyse Raban Gamliel tarafından ağır lanma ayrıcalığını biz neden yaşamayalım?”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
41’de

Rabi Yohanan ve Reş Lakiş

Yaprak

33

Bu yaprakta Reş Lakiş'le (Rabi Şimon ben Lakiş) Rabi Yohanan arasındaki bir görüş ayrılığı aktarılmaktadır.

Rabi Yohanan Reş Lakiş'in eniştesiydi, çünkü Reş Lakiş, Rabi Yohanan'ın kız kardeşiyle evlenmişti.

Hayatının erken dönemlerinde Reş Lakiş bir hayduttu! Rabi Yohanan onu doğru yola döndürmüş ve Reş Lakiş, hayranlık uyandıran bir gayretle kutsal Tora'yı öğrenmeye başlamıştı. O kadar ki, Rabi Yohanan'ın dersine girmeden önce, öğrenimini kırk kez tekrarladı! (*Taanit* 8a). Zamanla Reş Lakiş Tora'da büyük biri haline geldi. Görevi, öğrencilerle birlikte Rabi Yohanan'ın Tora öğretilerini tekrarlamaktı (*Baba Kama* 117a ve Raşi'nin oradaki açıklaması).

Reş Lakiş, Rabi Yohanan'dan duyduğu her *alahada* onunla derin bir tartışmaya girer ve ona konu hakkında yirmi dört tane zor soru sorardı. Aralarında yaptıkları bu tartışmalar sayesinde Tora'nın sözleri açık ve net hale gelmekteydi (*Baba Metsia* 84a).

Bet Din'in Gücü

Yaprak

34

Bu yazımızda, Tora'nın, halkın yaşantısına doğru yolda yön vermek amacıyla *bet dine* verdiği yetkilerden biri hakkında bilgi alacağız.

Bir kişi vefat edip ebedi dünyaya göçtüğü zaman, geriye bıraktığı para ve malları, onun evlatlarına miras kalır ve onlar da bu mirası aralarında bölüşürler. Peki, ya çocukları küçükse ve malları nasıl yöneteceklerini bilmiyorlarsa? Böyle bir durumda *bet din* bir "*apotropus*" tayin eder. *Apotropus* (vasi), yetimlerin mallarından sorumlu olup onları yönetmekle görevli kişidir. Çocuklar mirası aralarında paylaşamayacaklardır, çünkü henüz küçüktürler; ama *apotropus* malları çocuklar arasında paylaşım yetkisine sahiptir. Filanca toprak şu çocuğa gidecek, filanca toprak bu çocuğa gidecek vb. kararları verebilir.

Dolayısıyla *bet dinin*, yetimlerin mallarını paylaşmak üzere bir kişiyi *apotropus* olarak tayin etme yetkisi vardır.

Masehet Kiduşin'de *Gemara*, Bene-Yisrael Erets-Yisrael'e girdikleri zaman da buna benzer bir durumun yaşandığını söylemektedir. Kutsal ve Mübarek Tanrı, her kabilenin başkanını, kabileye verilen toprak mirasını aileler arasında paylaşmakla görevlendirmiştir.

Kim Kimdir?

Misna'da İsimleri Geçen Hahamlar

Masehet Roş Ašana'daki bir *mişnada*, Tovya A-Rofe'nin (Hekim Tovya), oğlu ve azat ettiği kölesiyle birlikte yeni ayın doğuşunu gördüğü ve Hahamların da onların bu tanıklığını kabul ederek Roş Hodeş'i ilan ettikleri anlatılmaktadır.

Meiri, *Masehet Avot*'un başındaki açıklamalarında, Tovya A-Rofe'nin güvenilir ve iyi bir Yahudi olduğunu, ama Yisrael'in Hahamlarından biri olup olmadığı konusunda kesin bir şey söylemenin mümkün olmadığını yazar.

Talmud'da sözü edilen "Tovya A-Rofe" isminin etkisiyle, isimleri Tovya

olan ve tıpla meşgul olan bazı Yisrael büyüklerine de "Tovya A-Rofe" adı verilmiştir. Bunların en ünlüleri arasında, bundan üç yüz elli yıl kadar önce (5413-5484 yılları arasında) yaşamış olan Rabi Tovya A-Rofe de vardır. Kendisi, neslinin hahamlarıyla *alaha* alanında çokça teatilerde bulunur ve hahamlar da onun Tora alanındaki bilgeliğini çok takdir ederlerdi. Rabi Tovya A-Rofe, felsefe, doğa bilimleri, astronomi ve tıp alanlarında geniş bilgiler içeren "*Maase Tovya*" adlı kitabıyla tanınmıştır.

**Tovya
A-Rofe**

Şevuat Şeker

Yaprak

35

Bu yaprakta *Gemara*, “şevuat şeker”, yani yalan yemin etme şeklindeki ağır yasağa dikkati çekme amacıyla üzücü bir olaya yer vermektedir.

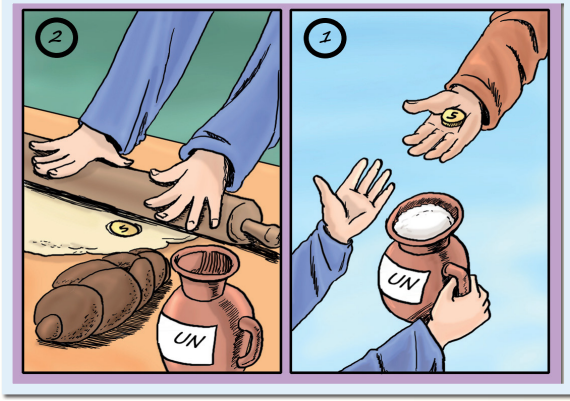
Bir keresinde bir adam, kendisi için onu koruması amacıyla bir kadına bir *dinar* emanet etmişti. Kadın bu *dinarı* aldı ve onu muhafaza etme amacıyla bir un çömleğinin içine koydu.

Aradan bir süre geçti. Kadın bir gün hamur açmak istedi ve... o çömleği alarak unu masanın üzerine döktü ve bir hamur yoğurmaya başladı. O madeni para neredeydi? Unun içinde! Ama kadın durumu fark etmemişti. Hamuru fırına verdi, ekmek pişirdi ve daha sonra da ekmeği, içindeki parayla birlikte bir fakire verdi.

Kadın tabii ki paranın ekmeğin içinde olduğunu bilmiyordu.

Paranın sahibi onu istemek üzere geldiğinde kadın “Paranın nerede olduğunu bilmiyorum. Sana yemin ederim ki ondan hiçbir yarar sağlamadım. Ve eğer sağladıysam – çocuklarımdan biri ölsün!” dedi. Kadın o paradan hiç faydalanmadığından işte bu kadar emindi.

Ama *Gemara* bunun yalan bir yemin olduğunu söylemektedir. Çünkü sonuçta kadın *dinardan* faydalanmıştı. Nasıl mı? *Dinar* ekmeğin içinde belli bir hacmi kaplıyordu ve kadın da bu hacmi dolduracak kadar undan tasarruf etmişti. Ve sonunda, yalan yeminin ciddiyeti nedeniyle, kadın bu yemini bilmeden etmiş olmasına rağmen, çocuklarından birini kaybetti. Bu da bize, bir şey hakkında ne kadar emin olursak olalım, yemin etmekten kaçınmanın önemini öğretmektedir.

“Prozbol” – Ne İşe Yarar?

Yaprak

36

Daha önce *Şemita* yılında “şemitat kesafım” (borç verilen paralardan feragat etmek) şeklinde bir *mitsva* olduğundan bahsetmiştik (sayfa 29). Yani bir kişi başka birine borç verdiyse ve borçlu bu borcunu, vadesi gelmiş olmasına rağmen *Şemita* yılı sona erene kadar geri ödemediyse, borç iptal olur ve alacaklının bu borcu borçludan tahsil etme yetkisi yoktur.

Ama İllel A-Zaken bunun bazı sorunlara yol açtığını gördü. Ne olmuştu? Zengin insanlardan bir kısmı paralarını kaybetmişlerdi. Fakirlere borç para vermişler, ama fakirler bazen bu borçlarını hiç ödememişlerdi, çünkü arada *Şemita* yılı geçmişti. Ama bundan dolayı sadece zenginler değil, fakirler de kayba uğruyordu. Neden? Çünkü durumu gören zenginler, artık fakirlere borç vermek istemiyordu!

İllel ne yaptı?

İnsanları Onurlandıran (devam)

Rabi Tsadok, Rabi Yeoşua ile Rabi Eliezer arasındaki söz alışverişine yandan kulak misafiri olmuştu. O da sohbete dâhil oldu ve “Daha ne kadar *insanlar arasındaki* onur ve saygı konularıyla uğraşacaksınız?” dedi. “Gözlerinizi açın ve Evrenin Yaratıcı’sının onuruna odaklanın! Tanrı rüzgârlara sebep oluyor, bulutları meydana getiriyor, yağmur yağdırıyor ve besin yeşertiyor. Ve kimin için? Dünyasında yaratmış olduğu her bir varlık

için! Bu şekilde tek tek her canlıya yiyeceğini Bizzat sağlıyor. Acaba bu onun onurunda bir eksiklik mi yaratıyor? Tam tersi!”

“Durum böyleyken” diye tamamladı sözlerini Rabi Tsadok, “acaba Raban Gamliel’in bize içecek ikram etmesine hakkımız yok mu? Şu gayet açık ki, bunu yapması, şahsi onurunda hiçbir eksiklik yaratıyor değil!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

İllel'in bu duruma bulduğu çözüm “*prozbol*” (veya “*prozbul*”) adlı bir belgedir. *Şemita* yılı bitiminde sadece alacaklı “bireylerin” alacakları silinir. Ama eğer alacaklı olan taraf *bet din* ise, o zaman *Şemita* sonunda borçlar silinmez. İşte *prozbol*, alacaklının, alacaklarını *bet dine* havale ettiğini belirten bir belgedir. Bu belgeyle *bet din*, söz konusu borcu alacaklı adına borçludan tahsil edebilir.

Abaye'nin Borçluya Tavsiyesi

Yaprak 37 Önceki yazımızda *şemitat kesafim mitsvasını* öğrenmiştik. Bu yazıda da söz konusu *mitsva* hakkında bazı ilave ayrıntıları göreceğiz, ilginç bir de olay anlatacağız. Eğer borçlu kişi, alacaklıya gelerek ona “*Şemita* yılı bittiği için borcumun silindiğini biliyorum. Ama ben yine de bu borcumu ödemek istiyorum” derse, alacaklının ne yapması gerekir? Alacaklı ona “Sakın! Alacağımdan tamamen feragat ediyorum ve onu bana ödemek zorunda değilsin” demelidir. Ama eğer buna rağmen borçlu, alacaklıya borç tutarını armağan olarak vermekte diretirse, alacaklı bu armağanı kabul etmekte serbesttir.

Gemara bir olay anlatmaktadır. Bir adamın *Amora Raba*'ya bir miktar para borcu vardı. Bu adam *Şemita* yılı sona erdikten sonra bu borcunu ödemeye geldi. Tabii ki Raba ona “Alacağımı siliyorum; onu bana geri verme” dedi. Adam bunu duyunca oradan ayrıldı. İnat edip Raba'ya “Buna rağmen ben bu borcu size armağan olarak vermek istiyorum” dediği takdirde Raba'nın parayı alabileceğini bilmiyordu. Bir süre sonra Abaye adama giderek ona “Raba'ya bu parayı kendisine armağan olarak vermek istediğini söyleseydin almayı kabul ederdi” dedi. Bunun üzerine adam tekrar Raba'ya gitti ve “Borç silinmiş olmasına rağmen ben bunu size armağan olarak vermek istiyorum” dedi ve Raba parayı aldı.

Yeruşalayimli Bir Ailenin Hikâyesi

Yaprak 38 Şabat'ı keyiflendirmek ve onurlandırmak şeklinde özel bir *mitsva* vardır. Bu nedenle Şabat arifesinde Şabat onuruna banyo yapılır, Şabat onuruna güzel giysiler giyilir ve Şabat boyunca da Şabat'ı keyiflendirmek için lezzetli yiyecekler yenir.

Şabat'ın onuru nedeniyle, Cuma günü büyük bir ziyafet düzenlemek yasaktır, çünkü Şabat öncesinde çok yemek yendiği takdirde, duyulan tokluk nedeniyle Şabat yemeklerinden keyif alınamayacaktır ve Şabat'a tok karınla girmek Şabat'ın onuruna

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amora'im

Hasid (Tanrı'ya derinden bağlı olup *mitsva* uygulamalarında asgari gerekliliklerle yetinmeyen) kişiliğiyle tanınan Rav Sala'nın kardeşi Rav Yeuda, Tora'yı Rav Una'dan öğrenmiştir. “*Yuhasin*” (aile kökleri) kitabında bu “*hasid*” sıfatının Rav Yeuda için mi yoksa kardeşi Rav Sala için mi kullanıldığı konusu ele alınmakta ve sonuçta bu sıfatın, Rav Yeuda'nın kardeşi Rav Sala'yı nitelediği belirtilmektedir.

Rav Una bir keresinde büyük bir kayba uğradığı için üzgündü. Yisrael'in Hahamları onu teselli ve teşvik etmek için

yanına geldiler. Bu Hahamların başında, Rav Sala'nın kardeşi Rav Yeuda vardı.

Rav Yeuda, Tora'yı maddi sıkıntılar içinde öğrenmiştir. Hatta bir dönem, elinde bulunan tek şey bir çift sandaletti ve bunu da küçük oğluyla ortaklaşa kullanıyor, onu birbirlerine verdiklerinde şeritlerin boyutunu da ayaklarına göre ayarlıyorlardı. Hatta bu durum, *alaha* alanında “Acaba Şabat günü, sandaletin şeritlerini farklı boyutlara uyacak şekilde ayarlamak serbest midir?” konulu bir tartışmayı da uyandırmıştı.

Rav Sala
Hasida'nın
kardeşi
Rav Yeuda

uygun değildir. Bu nedenle her gün büyük ziyafetler düzenlemeye alışık zengin bir kişi bile, Şabat'ın onuru nedeniyle Cuma günleri bunu yapmaktan kaçınmalıdır.

Bu yaprakta Rabi Hiya bar Aba, Rabi Yohanan'ın adıyla bir olay aktarmaktadır. Yeruşalayim'de zengin bir aile yaşırdı ve bu aile her Cuma günü büyük bir ziyafet düzenlerdi. Ama Şabat'ın onuruna aykırı davrandığı için bu aile cezalandırılmıştır.

Acaba Bir Köle Sahipsiz İlan Edilebilir mi?

Yaprak 39 İçinde bulunduğumuz yapraklarda bir *eved Kenaani*'yle ilgili bazı kurallar öğretilmektedir.

Köleliğin kabul gördüğü dönemlerde bir Yahudi, Yahudi olmayan birini köle olarak satın aldığı zaman, bu köle tamamen onun malı olurdu. Bu köle *mikveye* dalar ve eğer erkekse *Berit Mila* yapılırdı. O andan itibaren, kadınların sorumlu olduğu tüm *mitsvalardan* bu köle de sorumlu hale gelirdi. Bu yarı-Yahudi durumuna rağmen, kölenin Yahudi bir kızla evlenmesi yasaktı. Yalnızca kendisi gibi yabancı bir cariye (*şifha Kenaanit*) ile evlenebilirdi.

Eğer efendisi, köleyi azat etmek istiyorsa, onu köleliğinden azat ettiğine dair bir özgürlük belgesi yazması gerekirdi. O andan itibaren köle normal bir Yahudi haline gelirdi. Artık her Yahudi gibi tüm *mitsvalardan* sorumlu olurdu ve Yahudi bir kadınla evlenebilirdi.

Bu yaprakta *Gemara*, efendinin, kölesini azat etmek istediği, ama ona bir özgürlük belgesi yazmak yerine sadece onu "*efker*", yani "sahipsiz" ilan ettiği bir durumu ele almaktadır. Acaba böyle bir durumda köle azat edilmiş olur mu?

Rabi Yohanan'a göre *efker* durumu, kölenin azadı konusunda yarı yarıya işe yarar. Başka bir deyişle, *efker* ilan edildiği andan itibaren, köle artık efendisi için çalışmak zorunda değildir. Ama efendisi ona bir özgürlük belgesi verene kadar hâlâ tam bir Yahudi konumunda olmayacaktır.

Kadınların Hikmeti, Evini İnşa Etti

Tsidon şehrinde Yahudi bir çift mutlu ve huzurlu bir hayat sürmekteydi. Onlara sıkıntı veren tek bir endişeleri vardı: Evliliklerininüzzerindenuzunyıllargeçmiş, ama hâlâ çocuk sahibi olamamışlardı. Bir yıl daha geçti... ve bir yıl daha... evliliklerinde on yılı doldurmuşlardı. Çift Rabi Şimon'a başvurdu. Koca, Rabi Şimon'un huzurunda sıkıntılarını dile

getirdi. Büyük bir üzüntü içinde, artık boşanmaları gerektiğine karar verdiğini ve bu adımı atmadan önce Rabi Şimon'un hayır dualarını istediklerini bildirdi.

"Tahmin ediyorum ki, on yıl önce evlendiğiniz zaman büyük ve görkemli bir ziyafet vermiş olmalısınız" dedi Rabi Şimon. Çift onun bu sözlerini başlarını sallayarak onayladı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
49'da

Tora'ya Kalkan Köle

Yaprak 40 Önceki yaprakta, Kenaani kölesini *efker* ilan eden bir efendinin, onu kendisi için çalışma yükümlülüğünden serbest bırakmış olacağını öğrenmiştik.

Bu yaprakta, bir köleye özgürlük belgesi verme gereğinin yalnızca kölesini *efker* ilan eden bir efendiyle sınırlı olmadığını öğreniyoruz. Aynı gereklilik aşağıdaki durumlarda da geçerlidir:

Eğer efendi, kölesine *tefilin* takarsa, ona özgürlük vermek zorundadır.

Neden? Çünkü önce de öğrendiğimiz gibi, bir *eved Kenaani* sadece kadınların yükümlü oldukları *mitsvaları* yerine getirmekle yükümlüdür. Peki, kadınların *tefilin mitsvasını* yerine getirme sorumlulukları var mıdır? Hayır! Bu nedenle eğer efendinin, Kenaani bir kölesine *tefilin* taktığını görürsek, bu onun, kölesini azat ettiğine işarettir! Bu durumda efendi, köleye özgürlük vermekle yükümlüdür.

Diğer bir örnek: Eğer bir efendi, kölesini üç pasuk okuması için Tora'ya kaldırırsa, bu efendi de, yaptığı bu hareketle kölesini azat ettiğini göstermiş olur ve ona özgürlük vermekle yükümlüdür (Rambam, *Ilhot Avadim*, perek 8).

Önemli Bir Bilgi – “Apotiki”

Yaprak 41 Bu yazımızda, Talmud'un birçok konusunda karşımıza çıkan bir kavramı öğreneceğiz: “Apotiki”.

Bu kavramı bir hikâye yardımıyla anlayalım.

Reuven Şimon'dan borç istemişti.

Şimon içinden düşündü: “Ona borç vermekten çekiniyorum. Ya borcunu bana geri ödemezse?” Reuven, Şimon'un, borcunu geri ödemeyebileceğinden endişelendiğini anlamıştı. Bu nedenle Şimon'a “Filanca yerde toprağım var. Eğer borcumu sana geri ödemezsem, onu o topraktan tahsil edebilir, toprağı kendine alabilirsin” dedi.

İşte “apotiki” budur. Yani bir tür ipotektir.

Hahamlarımız “apotiki” sözcüğüne Aramca bir açılım verirler: “*po tee kae*” (burada duruyor olacak). Bunun anlamı da şudur: “Borcunu buradan tahsil edebileceksin.”

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Peygamber Eliyau onunla düzenli olarak konuşur ve kendisine yol gösterirdi. Bu öğütler arasında, şarap içmekten sakınmak ve şehirden çıkışta *tefilat a-dereh* (yol duası) okumak da vardır. Peygamber Eliyau bir keresinde Rav Yeuda'nın önünde, Yahudilerin bir şehirde günah işlediklerinden ve bu şekilde kurtuluşun gecikmesine neden olduklarından yakınmıştı. Aynı vesileyle

Peygamber Eliyau, Rav Yeuda'ya, Tanrı'nın işlenen bu günahlar karşısındaki tepkisinin ne olduğunu anlatmış ve yine o konuşmalarında “Yom Akipurim'de, Satan'ın suçlama yetkisi yoktur” şeklindeki, bilinen prensibi bildirmiştir. Peygamber Eliyau ayrıca Rav Yeuda'ya, *Maşiah*'ın gelişini ümitle bekleme konusunda da yol göstermiştir.

Rav Sala
Hasida'nın
kardeşi
Rav Yeuda

Karışan Bebekler

Yaprak

42

Bundan uzun yıllar önce, Erets-Yisrael’de bir Koen yaşardı. Bu adamın Kenaani bir cariyesi (*şifha Kenaanit*) vardı. Günlerden bir gün, son derece üzücü bir olay meydana geldi. Ne oldu? Hem adamın karısı hem de Kenaani cariyeye aynı gün içinde doğum yaptılar ve hata sonucunda bebekler birbirine karıştı. Hangi bebeğin Koen, hangisininse bir *eved Kenaani* olduğunu ayırt etmeyi bir türlü başaramadılar.

Ne büyük bir felaket!

Bebekler büyüdü ve biraz meyve yemeye başladıklarında sorular doğmaya başladı. Ne yapacaklardı? Acaba Koenlerin payı olan *teruma* meyvelerinden her iki bebeğe de verebilirler miydi?

Bu sorunun cevabı “evet”tir.

Bunda bir sorun yoktur. Neden? Çünkü bir Koen’in köleleri de ona ait *terumayı* yiyebilirler. Bu nedenle bebeklerin her ikisi de bu meyvelerden yiyebilecektir. Çünkü eğer bebek Koen’in oğluysa – tabii ki Koen olarak yiyebilir. Ve eğer kölesiyse, kölesi olarak da yiyebilir.

Ama bebekler büyüdüleri zaman, bu halleriyle Yahudi bir kızla evlenmeleri yasaktır, çünkü her ikisinin de bir *eved Kenaani* olabileceğine dair şüphe vardır. Bu nedenle evin reisi olan Koen her ikisine de özgürlük belgesi vermelidir. O zaman her ikisi de özgür birer Yahudi olacak ve Yahudi kızlarla evlenebileceklerdir.

Amoraim

Yaprak

43

Yisrael halkının tarihindeki farklı dönemleri herkes bilir. Örneğin *Şofetim* (Hâkimler) Dönemi, *Neviim* (Peygamberler) Dönemi, *Tannaim* Dönemi vb. Bu yazımızda *Amoraim* Dönemi üzerinde duracağız.

Amoraim, Mişna’nın derleyicisi olan Rabenu A-Kadoş’tan (Rabi Yeuda A-Nasi) sonra, Babil Talmudu’nun mühürlenmesine kadar olan dönemde yaşayan Yisrael Hahamlarına verilen genel isimdir. *Amoraim* Dönemi yaklaşık beş asır sürmüştür ve *Amoralar*, iki merkezde toplanmışlardır: Erets-Yisrael ve Bavel (Babil).

Bu yaprakta Raba bar Rav Una’nın “*Amora*”sından bahsedilmektedir. Bununla kastedilen, bir Haham toplumun karşısında ders verdiği sırada onun yanında duran ve Haham’ın sözlerini yüksek sesle söyleyen bir kişidir. Haham kutsiyet lisansı olan İbranice dilinde konuşurdu ve *Amora* adı verilen bu adam da onun sözlerini herkesin anlayabilmesi için, halkın konuştuğu dile tercüme ederdi. “*Amora*” olarak anılmasının sebebi de buydu, çünkü Haham’ın sözlerini söylemekteydi (İbranice: *Amar*). Bir süre sonra neslin tüm Hahamları “*Amoraim*” olarak anılmaya başlamıştır.

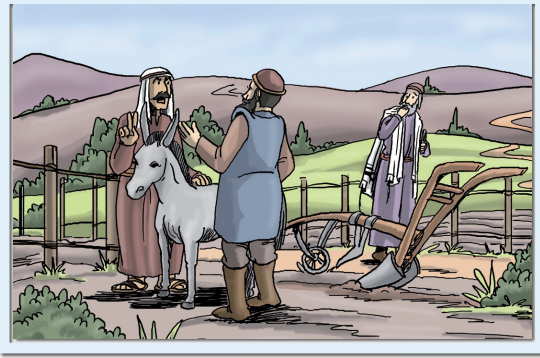
Satılan Eşek

Yaprak

44

Bay Gerşon deneyimli bir çiftçiydi. Bol miktarda süt veren kaliteli ineklerle dolu ahırları, devasa tavuk kümesleri ve bir yerden diğerine yük taşımak için eşek sürüleri vardı.

Bir gün, Bay Gerşon bir saban satın almak istedi, ama tam da o gün elinde yeteri kadar parası yoktu. Gerşon yabancı komşusuna başvurdu ve “On zuz karşılığında benden bir eşek satın almak ister misin?” diye sordu. Komşusu sevinmişti ve Gerşon da neredeyse eşeği ona satacaktı. Ama orada *talmid haham*

bir Yahudi de vardı ve bu adam Gerşon’u bir kenara çekerek ona sessizce “İşinize karıştığım için özür dilerim Bay Gerşon” dedi, “ama sizin Tanrı korkusuna sahip biri olduğunuzu ve *alahayı* gerektiği gibi yerine getirmek istediğinizi biliyorum.” “Tabii, tabii” diye cevap verdi Bay Gerşon ve hahamın ne söyleyeceğini dinlemek için bekledi. “Bakın” diye başladı haham sözlerine. “*Gemara*’da öğretildiğine göre, yabancılara büyükbaş hayvan (sığır) satmanız yasak! Neden mi? Çünkü eğer onlara hayvan satarsak, sonunda hayvanları satmak yerine kiralamaya da başlayabiliriz.” Gerşon “Bunda kötü olan ne ki?” diye sordu ve haham cevap verdi. “Bir Yahudi’ye ait olan hayvanın Şabat günü, Yahudi olmayan birinin yanında bile olsa çalışması yasaktır. Ve eğer yabancılara hayvan kiralarsak, bu hayvan Şabat günü onların yanında çalışacaktır...”

Bay Gerşon bu sözleri duyunca, kendisini hatadan kurtardığı için hahama tüm kalbiyle teşekkür etti.

Kaçırılan Adam

Yaprak

45

Bu yaprakta Hahamlarımızın *pidyon şevuyim* (tutsakları fidye ödeyerek kurtarma) konusunda koydukları bir kanunu öğreniyoruz.

Bazı dönemlerde kötü niyetli kişiler, fidye talep etme amacıyla Yahudileri kaçırmıyorlardı. Kaçırdıkları Yahudileri gizli bir yere saklıyorlar ve cemaat mensuplarına bir ulakla haber gönderiyorlardı: “Eğer bize şu kadar para verirsiniz – onu serbest bırakırız.”

Kim Kimdir?

Tannaim - Zugot (Çiftler) Nesli

II. Bet-Amikdaş dönemindeki ihtiyar Hahamlardandır. *Gemara*’da, Kral Yanay zamanında meydana gelmiş korkunç bir olay bağlamında ismi geçmektedir. Kral Yanay tüm Yisrael Hahamlarının katıldığı bir zafer ziyafeti düzenlemişti. O ziyafette, Elazar ben Poera adında, kötü kalpli, vicdansız ve alaycı bir adam da vardı ve Kral Yanay’ı, Yisrael Hahamlarının, zaferden dolayı sevinçli olmadıklarına ikna ederek kışkırttı. Yanay’a, Yisrael Hahamlarının sadakatlerini sınama

amacıyla kötü niyetli bir tavsiyede bulundu. Bu ziyafete Koen Gadol’un altın alın levhası olan *tsits* ile katılacaktı. Ve Yanay gerçekten de böyle yaptı. O zaman Yeuda ben Gedidya ayağa kalkarak Yanay’a “Kral Yanay! Kraliyet tacı size yetmiyor mu? Koenlik tacını Aaron’un soyuna bırakın!” dedi. Bunun ardından Yisrael Hahamları kralın yanından öfkeyle ayrıldılar. Bu olay Yisrael Hahamlarının Yanay tarafından katledilmesine yol açmıştır.

Yeuda ben
Gedidya

Hahamlarımız buna nasıl bir çözüm buldular?

Bir kanun koyarak, tutsakları kurtarmak için aşırı tutarda fidye ödemeyi yasakladılar.

Neden? *Gemara* bunu şöyle açıklar: Kötü insanlara bu kadar çok para verildiği takdirde, onlar daha fazla para kazanmak için daha çok Yahudi'yi kaçırmak isteyeceklerdir.

Baale Atosafot'un açıklamasına göre, Hahamlarımızın koydukları bu kanun sadece, kaçırılmış bir kişiyi kurtarmak isteyenler için geçerlidir. Ama eğer kaçırılan kişinin kendisi zengin biriye ve özgürlüğü için istenen yüksek tutardaki fidyeyi ödemek istiyorsa, bunu yapmakta serbesttir, çünkü Hahamlarımız bu kanunu bir kişinin kendi kendisini kurtarması konusunda koymamışlardır. Aynı şekilde bir koca da, kaçırılan eşini ne pahasına olursa olsun – hatta bu astronomik bir rakam bile olsa – kurtarabilir.

İki Bisikletle Ne Yapalım?

Yaprak

46

İşte, Yeuda adında sevimli bir çocuk, tam da bu soru hakkında ikileme düşmüştü.

Amcalarından biri Yeuda'ya bir sır vermişti: "Büyükbabanın sana yeni bir bisiklet almak istediğinden neredeyse eminim." Yeuda çok sevinmişti ve kendi kendine düşünmeye başladı: "Eski bisikletimi ne yapacağım? Ne de olsa iki bisiklete birden ihtiyacım yok." Anne ve babasına danıştıktan sonra, Yeuda, mahalle bakkalına, ikinci el satılık bisiklet ilanları asmaya karar verdi.

"Ama baba," dedi Yeuda, "büyükbabamın bana bisiklet getireceğinden emin değilim ki. Ya bisikletimi sattıktan sonra, büyükbabam sonunda bana yeni bir bisiklet satın almazsa?"

"Sen söyle akıllı çocuk; ne diyorsun?" dedi babası

Yeuda cevap verdi: "Belki bisikleti almak isteyen kişiyle bir koşul üzerinde anlaşabiliriz. Yani bisikleti ona, büyükbabamın bana yeni bir bisiklet getirmesi koşuluyla sattığımı söyleyelim."

"Çok güzel" dedi babası. "Ama 'tenay kaful' (çifte şart) koşman gerekir. Yani alıcıya şöyle demelisin: 'Eğer büyükbabam bana yeni bir bisiklet getirirse, sana eski bisikletimi satıyorum. Ve eğer büyükbabam bana yeni bir bisiklet getirmezse, sana eski bisikletimi satmıyorum'" (ayrıca bkz. III. Kitap, sayfa 185).

Her Yıl Meyve Satın Alması Gereken Adam

Yaprak

47

Kutsal ve Mübarek Tanrı, Erets-Yisrael'i Yisrael halkına vermiştir. Bu yaprakta, bir Yahudi'nin Erets-Yisrael'de Yahudi olmayan birine toprak satmasının bu nedenle yasak olduğu söylenmektedir. *Gemara* ayrıca Hahamlarımızın, Erets-Yisrael'den arazileri yabancılara satmanın yasak olduğunu herkese hatırlatma amacıyla koydukları bir kanunu da öğretmektedir.

Hahamlarımızın koydukları bu kanun nedir?

Hepimiz, Erets-Yisrael'de toprak sahibi olan bir Yahudi'nin, ürünlerinden Bet-Amikdaş'a *bikurim* (turfanda meyveler) getirmesi gerektiğini biliyoruz. Hahamlarımızın koydukları kanuna göre, eğer bir Yahudi, bu yasağa rağmen yabancı birine tarla sattıysa, her yıl o tarlada yetişen ilk ürünleri o kişiden satın alıp Bet-Amikdaş'a getirmekle yükümlüdür. Bir anlamda bunlar, *bikurim mitsvası*yla bağlı ürünlerdir.

Bu meyveler çok pahalı bile olsa, bu Yahudi onları satın almak zorundadır. Hahamlarımız bu kanunu koyarak, böyle bir Yahudi'yi, satmış olduğu tarlayı yabancı kişiden tekrar satın almaya sevk etmeyi amaçlamışlardır. Çünkü eğer her yıl bu meyveleri satın almak için büyük bir tutar ödemek zorunda kalırsa, sonunda toprağı geri almayı tercih edecektir.

MASEHET GİTİN PEREK 5: ANİZAKİN

“A-Nizakin Şamin Laem Balđit”

Yaprak
48

Yaprak 48’de *Masehet Gitin*’in beşinci pereki olan “*Perek Anizakin*” başlamaktadır.

Mişnânın ilk sözleri: “*Anizakin şamin laem ba-idit*” şeklindedir. Yani: “Zarara maruz kalanlar için *iditten* (en kaliteli toprak) değer biçilir.” Konuyu bir hikâye yardımıyla açıklayalım.

Bir adam, başkasının malına zarar (İbranice: *nezek*) vermişti. Zarar veren kişi (İbranice: *mazik*), tabii ki, zarar görene (İbranice: *nizak*) ödeme yapmakla yükümlüdür. Ama anlaşılan, zarar verenin elinde hiç para yoktu. Sadece toprakları vardı.

Böyle bir durumda ne yapılır? Tabii ki *bet dine* başvurulur. Zarar gören adam da öyle yaptı ve olanları yargıçlara anlatarak bir soru sordu: “Zarar verenin farklı kalitede toprakları var: *İdit* (yüksek kalitede), *benonit* (orta kalitede) ve *ziburit* (düşük kalitede). Zarardan kaynaklanan alacağımı bu toprakların hangisinden tahsil edeceğim?”

Bet din ona şöyle cevap verdi: “*Anizakin şamin laem ba-idit*. Tahsilatı en kaliteli topraktan yapabilirsin, çünkü zarara maruz bırakılan bir kişi, bu zararın bedeli olarak, zarar veren kişinin en kaliteli toprağını alma hakkına sahiptir. Bu yüzden en kaliteli topraktan, zararın bedeline eşit değerdeki bir kısmı kendine alabilirsin.”

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tanna'im

Rabi Yeuda “ben Gerim” (*ger*lerin oğlu) diye anılırdı, çünkü babası bir *ger* ve annesi bir *giyoretti* (Yahudiliği sonradan kabul etmiş erkek ve kadın). Rabi Yeuda, Tora’yı Rabi Şimon bar Yohay’dan öğrendi. Rabi Şimon bar Yohay ona çok değer verirdi ve hem ona, hem de arkadaşı Rabi Yonatan ben Osmay’a “*anaşimşeltura*” (şekil sahibi insanlar) sıfatını vermişti. Dahası, Rabi Şimon bar Yohay, oğlu Rabi Elazar’ı da, Rabi Yeuda ben Gerim ve Rabi Yonatan tarafından mübarek kılınması için onlara göndermişti. Herkesin bildiği gibi, Rabi Şimon bar Yohay Romalılardan kaçıp on üç yıl boyunca bir mağarada saklanmıştı. İşte bu olay, Rabi Yeuda ben Gerim’in, Yahudi olmayan akrabalarının yanında konuşurken

yeterince dikkatli davranmaması sonucunda olmuş, Rabi Şimon bar Yohay’ın Romalılar hakkında dile getirdiği eleştiriler bu şekilde duyulmuştu. *Gemara*’da, Rabi Şimon bar Yohay’ın, mağaradan çıktıktan sonra Yeuda ben Gerim’le karşılaştığı ve ona yönelik ağır gücenme duyguları nedeniyle Yeuda ben Gerim’in vefat ettiği anlatılmaktadır.

Gemara’nın kullandığı ifade “bir kemik yığının dönüşü” şeklindedir. Bu genellikle kötü insanlar için kullanılan bir ifadedir. Ama *Tosafot*, Talmud’un başka bir yerini kaynak göstererek Yeuda ben Gerim’in aslında *tsadik* biri olduğunu belirtir. Bu nedenle doğru ifadenin “ruhunu teslim etti” şeklinde olması gerektiğini öne sürer.

**Rabi Yeuda
ben Gerim**

Geri Ödenmeyen Borç

Yaprak

49

Önceki yaprakta, başkasına zarar veren ve bu zararı ödeyecek parası olmayan bir kişiden, bu borcun, sahibi olduğu en kaliteli toprak yoluyla tahsil edildiğini öğrenmiştik.

Bu yaprakta bir *alaha* daha öğreneceğiz.

Yeonatan ve David birbirlerine her zaman yardım eden iki yakın dosttu. Günlerden bir gün Yeonatan maddi sıkıntıya girdi ve iyi dostundan kendisine borç vermesini istedi. David bunu kabul etti ve aralarında, tüm kurallara uygun olarak, Yeonatan'ın, borcunu bir yıl sonra ödemekle yükümlü olduğunun yazıldığı bir borç senedi düzenlediler.

Aradan bir yıl geçti... ve Yeonatan'ın hâlâ borcunu ödeyecek parası yoktu. Üzücü. *Bet din* karar verdi. Başka çare yoktu. David, Yeonatan'a ait bir topraktan, Yeonatan'ın kendisine olan borcuna eşit değerdeki bir kısmı alacaktı.

Yeonatan'ın farklı kalitelerde toprakları vardı. Biri "*idit*" – yani en kaliteli türdendi. İkincisi "*benonit*" – yani ortalama kalitedeydi. Bir de "*ziburit*" – yani kalitesiz toprağı vardı. David borcunu bu toprakların hangisinden tahsil edecekti? İşte bu yaprakta, Tora kanununa göre tahsilâtı *ziburitten* yapması gerektiğini öğreniyoruz. Ama Hahamlarımız, borç veren kişilerin, bunu ancak kalitesiz topraktan tahsil edebilecekleri için borç vermekten kaçınabileceklerini görmüşler, bu nedenle bir kural koyarak tahsilatın *benonitten* yapılabilmesine hükmetmişlerdir.

Terk Edilmiş Toprak

Yaprak

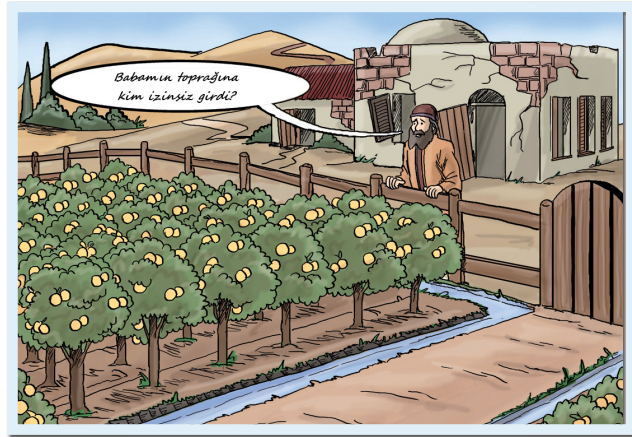
50

Şu hikâyeyi dinleyin.

Küçük bir köyde yaşlı bir Yahudi yaşamaktaydı. Bir gün bu yaşlı adam vefat ederek atalarının yanına göçtü ve ardında büyük bir toprak bıraktı.

Yaşlı adamın bir komşusu vardı. Toprakla kimsenin ilgilenmediği dikkatini çekmişti. Bir karar verdi: "Bu toprağı kimse kullanmadığına göre ben neden kullanmayayım?"

Bu şekilde davranması tabii ki yasaktı, ama o köyde halka yol gösterecek bir haham yoktu ve bu yüzden bu korkunç yanlış meydana gelmişti.

Kadınların Hikmeti, Evini İnşa Etti (devam)

"Öyleyse, o zaman nasıl bir ziyafet düzenlediyseniz, şimdi ayrılık nedeniyle de benzer bir ziyafet düzenlemenizi istiyorum. Böylece insanlar sizin, Tanrı esirgesin, kavga gürültü nedeniyle değil, sadece çocuk sahibi olamadığınız için ayrıldığınızı görecekler." Rabi Şimon'un çift için verdiği karar böyleydi.

Çift Rabi Şimon'un sözlerini kabul etti ve tüm dost ve akrabalara görkemli bir ziyafet verdiler. Ziyafet sırasında koca çok şarap içti. Kadeh kadehe eklendi ve adam sonunda sarhoş oldu. Kalbi şaraptan dolayı neşeliyken, karısını çağırarak ona şöyle dedi:

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
51'de

Komşu, yaşlı adamın toprağına girdi, onu sürdü, oraya ağaçlar dikti, bir su kanalı kazdı ve birkaç yıl boyunca sanki kendisine aitmiş gibi bu bahçede meyveler yetiştirdi. Ve işte, bir gün yaşlı adamın oğlu çıka geldi ve komşunun, babasının kendisine miras bırakmış olduğu bu toprağın kontrolünü eline geçirdiğini görünce şoka girdi.

Anlaşılağı üzere *bet din*, komşunun derhal topraktan çıkması talimatını verdi. Ama ya bahçe? Acaba oğul bu bahçeyi bedava mı alacaktı? Bahçeyi diken komşuydu! Böyle bir durumda oğulun, komşunun bu bahçeyi dikmek için yapmış olduğu para yatırımını ödemesi gerekir; zira bu bahçeyi bedava alamaz.

Ne Kadar Para Buldun?

Yaprak Bu yazımızda Hahamlarımızın koydukları ilginç bir kanun hakkında bilgi alacağız.

51

Dikkat edin! Tora'nın bir kuralına göre, eğer Reuven Şimon'a, onun kendisine yüz *şekel* borcu olduğunu söylüyorsa ve Şimon da ona "Doğru, sana borçlu olduğum konusunda haklısın; ama yalnızca elli *şekel*" diyorsa, Şimon'un, yalnızca elli *şekel* borcu olduğuna dair *bet dinde* yemin etmesi gerekir. Bu *alaha* "*mode be-miktsat*" (kısmen kabul etme durumu) olarak bilinir. Başka bir deyişle, bir borcu kısmen kabul eden kişi, kabul etmediği kısmı borçlu olmadığına dair yemin etmekle yükümlüdür.

Şimdi Hahamlarımızın koydukları kurala geçelim.

Diyelim ki Reuven yolda yürürken içinde büyük tutarda para bulunan bir cüzdan buldu. Bu durumu ilan etti ve *aşavat aveda* (kayıp bir malı sahibine iade etme) *mitsvasını* yerine getirmeye nail oldu. Çünkü bir adam gelip Reuven'in bulduğu cüzdanın üzerindeki tanımlayıcı işaretleri kesin olarak bilmişti. Ama o zaman nahoş bir şey oldu.

Kim Kimdir?

Tannaim - Zugot (Çiftler) Nesli

Masehet Pesahim'de diğer Hahamlarla Rabi Yeuda ben Dortay'ın, *Hagiga-korbanının* (*Şaloş Regalim* bayramlarında getirilen "kutlama" [=hagiga] amaçlı *Şelamim-korbanı*) Şabat yasaklarından üstün olup olmadığı konusunda görüş ayrılığına düştükleri anlatılmaktadır. O yıl, Pesah arifesi (*Erev Pesah*) olan 14 Nisan tarihi Şabat'a rastlamıştı ve *alahanın* gerektirdiği üzere *Pesah-korbanını* Şabat günü içinde gerçekleştirmeye hazırlanıyorlardı. Ama *Hagiga-korbanı* için bir hazırlık yoktu ve Yeuda ben Dortay, Şabat günü *Hagiga-korbanını* da yerine getirmek gerektiği düşüncesindeydi. Diğer Hahamların

kendisini dinlemediklerini görünce, oğluyla birlikte kalkıp Yerusalayim'den uzaklara, Erets-Yisrael'in güney kesimine gitti. *Gemara*, Yeuda ben Dortay'ın bu konudaki fikrinin dayanaklarını açıklığa kavuşturmaya çalışmaktadır.

20. yüzyılın büyük hahamlarından Hazon İş, her ne kadar güneye gitmekle bayram için Bet-Amikdaş'ta gerçekleştirilebileceği *mitsvaları* kaybetmişse de, Yeuda ben Dortay'ın bunu kendi *alaha* görüşünü kararlı bir şekilde savunma adına yaptığını ve bu yüzden Yerusalayim'den ayrılarak güneye gittiğini belirtir.

**Yeuda
ben Dortay**

Cüzdanın sahibi “Cüzdanda bin dolar vardı!” dedi. Ama cüzdanı bulan Reuven “Bayım! Burada sadece beş yüz dolar vardı” dedi. İşte burada da bir “*mode be-miktsat*” durumu söz konusu, çünkü bulan kişi, paranın sahibinin iddiasını kısmen kabul ediyor. Acaba Reuven’in *bet dinde* yemin etmesi gerekir mi? İşte, Hahamlarımızın koyduğu kanuna göre gerekmez! Neden? Çünkü eğer bunu şart koşarsak ve insanlar işin sonunda *bet dine* gelip yemin etmek durumunda kalacaklarını görürlerse, kayıp malları iade etme *mitsvasını* yerine getirmekten kaçınacaklardır.

Gözlükle Portakal Arasında Ne Fark Var?

Yaprak

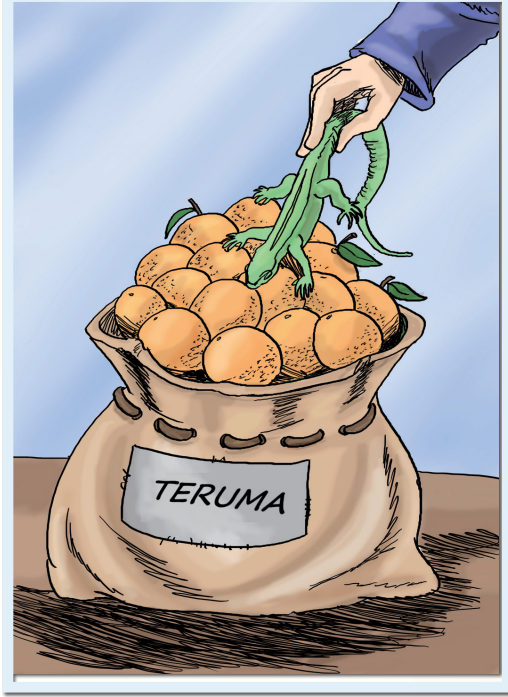
52

Hepimiz, eğer bir kişi arkadaşının gözlüklerini kırdıysa ona gözlüğün bedelini ödemekle yükümlü olduğuna biliriz. Ve buna rağmen, bazen bir kişinin, bir başkasına zarar vermesine rağmen, Tora kanununa göre ona hiçbir şey ödemekle yükümlü olmadığı durumlar vardır.

Böyle durumlara “*ezeq šeeno nikar*” (fark edilmeyen zarar) adı verilir. Önce bu konuda bir örnek verelim ve ardından “*ezeq šeeno nikar*”ın ne olduğunu anlayalım.

Gidon bir Koen’di ve evinde kendisine verilmiş *teruma* payları vardı. *Teruma* sınıfındaki bir yiyecek sadece manevi açıdan safsa yenabilir; ama *tame* olmuşsa yenmesi yasaktır. Ve işte, bir adam Gidon’un evine girdi ve elindeki ölü bir *şeretsi* (bkz. I. Kitap, sayfa 172) *teruma* sınıfındaki portakalların üzerine bırakıverdi! Eyvah! *Teruma tame* oldu ve şimdi yenmesi yasak. Gidon kendisine bu zararı veren adamı *bet dinde* dava etmek istedi. Ne de olsa portakallar şimdi neredeyse hiçbir değer ifade etmiyordu ve Gidon adamın kendisine verdiği bu zararı ödemesini istemekteydi. Ama *bet dinden* ona şöyle dediler: “Bu gerçekten de üzücü bir durum, ama zararı veren adam bunu ödemekten muaf.” Neden? Çünkü burada, gözle fark edilmeyen bir zarar söz konusu. Dışarıdan baktığımız zaman portakalların *tame* olduklarını görebiliyor muyuz? Hayır! Böyle bir durumda zarar veren kişi ödeme yapmaktan muafır.

Tora’nın kanunu bu şekildedir. Ama Hahamlarımız, eğer bir kişi gözle fark edilemeyen bir zararı kasıtlı bir şekilde verdiyse, bunu ödemekle yükümlü olmasına hükmetmişlerdir. Bu karara neden gerek mi görmüşlerdir? Tabii ki kötü niyetli insanların hem insanlara kasten zarar verip hem de ödeme yapmaktan kaçmamaları için.

Kadınların Hikmeti, Evini İnşa Etti (devam)

“Dinle beni karıcığım. Evimizden, senin gözünde en önemli ve en değerli olan şeyi seçmeni istiyorum. Bunu sana verme arzusundayım. Ne seçersen seç, babanın evine geri döndüğünde onu da yanında götür.”

Ziyafet sona erdi ve sarhoş koca yatağında derin bir uykuya daldı. Kadın, hizmetkârlarını çağırarak onları şaşkına çeviren bir emir verdi. Kocasını, üzerinde uyumakta olduğu yatağıyla birlikte alıp,

kadının ebeveyninin evine götürmelerini istedi. Kafaları karışan hizmetkârlar evin hanımının isteğini yerine getirdiler. Gecenin yarısında koca uykusundan uyandı ve evinde olmadığını fark edince çok korktu. Yana doğru döndüğü zaman karısını başucunda beklerken buldu. “Neredeyim ben?” diye sordu panik içinde. “Annemle babamın evindesin” diye cevap verdi kadın yalın bir ifadeyle.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
53'te

Şabat Günü Pişirilen Tavuk

Yaprak

53

Bu yaprakta Şabat günü *bişul* (pişirme) yasağını ihlal ederek bir yemek pişirmiş bir kişiden bahsedilmektedir. Acaba bu yemeği yemek serbest midir?

Örneğin diyelim ki bir adam kutsal Şabat günü misafir ağırlamaya hazırlanmaktaydı; Şabat'ı ihlal ederek ateşin üzerine bir tencere koydu ve yemek pişirdi. Daha sonra aklından *teşuva* düşünceleri geçti ve yaptığı nedeniyle büyük bir pişmanlık duydu. Şimdi, pişirmiş olduğu yemekleri yemesinin serbest olup olmadığını bilmiyor. Kural nedir?

Duruma bağlı. Rabi Yeuda'ya göre, eğer yemeği kasten ve yasak olduğunu bilerek (*bemezid*) pişirdiyse, şahsen bu yiyecekleri yemesi ebediyen yasaktır! Ama eğer bu eylemi yaptığı sırada o günün Şabat olduğunu veya Şabat günü yemek pişirmenin yasak olduğunu unuttuğu için yanlışlıkla (*beşogeg*) pişirdiyse, o zaman kural şöyledir: Kutsal Şabat günü boyunca bu yemekleri yemesi yasaktır. Ama Şabat sona erdikten sonra yiyebilir. Buna karşılık, bu yemekten yemek isteyen başkaları olursa, yemek ister *bemezid* isterse de *beşogeg* pişirilmiş olsun, onlar yiyebilirler; çünkü Hahamlarımız, *bemezid* pişirdiği takdirde yalnızca ihlalde bulunan kişiyi cezalandırmışlar ve bu yemeği yemesini yasaklamışlardır.

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tannaim

Asara Aruge Malhut'tan biridir (bkz. sayfa 35).

Romalıların Rabi Yeuda ben Dama'yı idam etmek üzere çıkardıkları gün Şavuot arifesiydi. Rabi Yeuda imparatorun ricada bulundu: "Hayatın adına! Ben şarapla *Kiduş* yaparak Şavuot bayramının *mitsvasını* yerine getirene kadar biraz daha bekle ki bize Tora'yı vermiş olan Kutsal ve Mübarek Tanrı'yı övebileyim." İmparator "Tora'ya ve onu veren Tanrı'ya hâlâ mı inanıyorsun?" dedi. Rabi Yeuda ona cevap verdi: "'Senden çekinenler için gizlediğin iyiliğin ne kadar çok!' (Teilim 31:20) pasuğuna güveniyorum." İmparator onunla tartışmaya devam edince Rabi Yeuda ona "Eyvahlar olsun sana! Eyvahlar olsun kepezeliğine! Ve

eyvahlar olsun utancına! Bizi yaşamın nuruyla *A-Şem*'in yanında iken göreceğin, ama şahsen cehennemden en dip köşesinde oturacağın zaman hissedeceklerin işte bunlar!" dedi. Bu sözler karşısında imparatorun öfkesi kabardı ve Rabi Yeuda'nın derhal katledilmesini emretti. Eliyau A-Navi onu Roma'nın yanında akan nehrin bitişiğindeki bir mağaraya gömdü.

Rabi Yeuda ben Dama'nın gömülmesini takip eden ilk otuz gün boyunca Romalılar o mağaranın içinden inleme ve ağlama sesleri duydular. Duydukları korku nedeniyle imparatora gelerek katliamlara bir son vermesini istediler, ama bu bir işe yaramadı.

Rabi Yeuda
ben Dama

Sofere İade Edilen Sefer-Tora

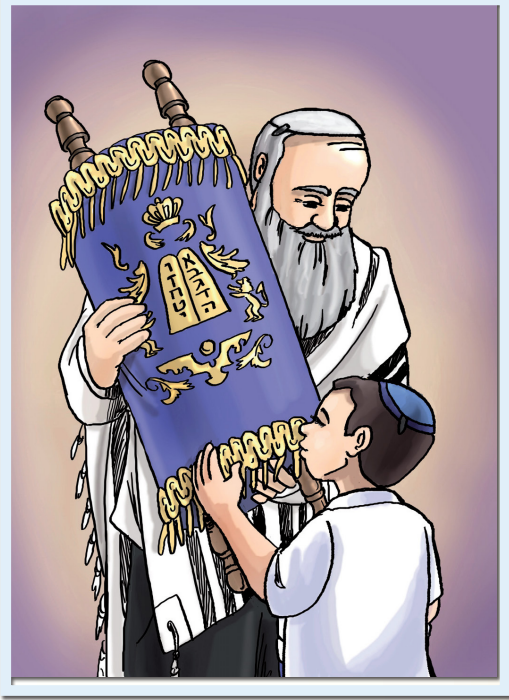
Yaprak

54

Bet Keneset'te okumak için kullandığımız Sefer-Toralar son derece kutsaldır. Onları onurlandırmamız bir yükümlülüktür. Sefer-Tora taşınarak götürüldüğü sırada oturmamız yasaktır; aksine, onun önünde ayağa kalkmamız gerekir. *Alahada* ayrıca, çocukları Sefer-Tora'yı öpmeye teşvik etmenin yerinde olacağı da yazılıdır.

Cemaat için Tora okunduğu zaman hangi Sefer-Tora'yı kullanmak gerekir? Sadece ve sadece, Sefer-Tora yazımında kullanılmaya uygun bir mürekkeple, *kaşer* bir parşömen üzerine, tüm kurallara titizlikle riayet edilerek yazılmış bir Sefer-Tora. Bunun yanında, *sofer* (Sefer-Tora'yı yazan uzman), Tanrı'nın İsmi'ni yazdığı sırada onu *A-Şem*'in İsmi'nin kutsiyetine niyetlenerek yazmalıdır. Böyle bir Sefer-Tora kutsaldır ve onu onurlandırmak gerekir.

Bu yaprakta, eğer bir *sofer* bir Sefer-Tora yazıp satmışsa ve daha sonra alıcıya, Tanrı'nın İsimlerini gereken niyetleri tutmadan yazdığını açıklarsa, *soferin*, aldığı parayı alıcıya geri ödemekle yükümlü olduğunu öğreniyoruz. Neden? Çünkü böyle bir Sefer-Tora'da Sefer-Tora kutsiyeti yoktur ve alıcı elbette böyle bir Sefer-Tora satın almaya niyetlenmiş değildir.

Kadınların Hikmeti, Evini İnşa Etti (devam)

“Lütfen bana buraya nasıl geldiğimi anlatır mısın?” diye rica etti kafası karışan koca. Kadın tereddüt etmeksizin anlattı: “Bana evimizden benim için en değerli şeyi seçmemi söylememiş miydin? Ben de senden daha önemli ve değerli bir şey bulamadım; bu yüzden kendime seni aldım!”

Adam karısının isteğine razı oldu ve çift bir kez daha Rabi Şimon'a geldi. Görkemli ziyafeti ve sonunda neler olduğunu anlattılar. Çiftin derdini kendine dert edinen Rabi Şimon da onlar için gökleri yırtarcasına dua etti... ta ki çift, kendisine ait bir çocuğa nail olana kadar!

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Tsadik Çocuklar

Yaprak

55

Bu yaprakta Rabi Yohanan ben Gudgeda'nın bir tanıklığına yer verilmektedir. Kimdir Rabi Yohanan ben Gudgeda?

Rabi Yohanan ben Gudgeda, II. Bet-Amikdaş'ın henüz ayakta olduğu dönemde yaşamış bir *Tannadur*. Kendisi bir Levi'ydi ve Bet-Amikdaş'ın kapılarını açıp kapama görevinde bulunmuştu. Bu, Bet-Amikdaş'ta Levilere ait görevlerden biriydi (*Tosefta*, *Şekalim* 2:13). II. Bet-Amikdaş onun günlerinde yıkılmıştı ve Rabi Yohanan ben Gudgeda, Yavne'ye taşınan *Sanedrin*'deki Hahamlara, belli başlı konularda kanunun ne olduğuna dair tanıklık ederdi.

Rabi Yohanan ben Gudgeda büyük bir bilgeydi. O kadar ki, denizde kaç damla su olduğunu hesaplamayı biliyordu. Buna rağmen çok yoksul biriydi ve ne yiyecek ekmegi, ne de giyecek bir giysisi vardı. O dönemde *Nasi* olan Raban Gamliel onu onurlandırmak üzere *yeşivan*ın başına geçirmek istediği zaman, başlarda bunu reddetmiş ve görevi kabul etmek istememişti.

Rabi Yohanan'ın oğulları sağırdı (*Yeruşalmi Terumot*, perek 1). Kızından olan torunları da sağırdı; ama bunun yanında torunları bir de dilsizdi. Bu torunları Rabenu A-Kadoş'un (Rabi Yeuda A-Nasi) *bet midraşına* gelirler, başlarını sallayıp dudaklarını oynatırlardı. Rabi onlara acıdı ve iyileşmeleri için dua etti. Duası kabul görüp Rabi Yohanan ben Gudgeda'nın torunları iyileşince, onların tüm Sözlü Tora'yı ezbere bildikleri ortaya çıktı!

Bir Buzağının Hikâyesi

Yaprak

56

II. Bet-Amikdaş'ın yıkılış hikâyesinin merkezinde bir buzağı yer alıyordu. Olaylar şöyle gelişmişti:

Kamtsa ve Bar Kamtsa ile ilgili olayı herkes bilir. Bir adam, düzenlediği bir ziyafete dostu Kamtsa'yı çağırmak için hizmetkârını göndermiş, ama hizmetkâr isimleri karıştırarak, ev sahibinin düşmanı olan Bar Kamtsa'yı davet etmişti. Ev sahibi düşmanını ziyafette görünce onu herkesin önünde utandırarak kovmuştu.

Kovulan Bar Kamtsa son derece utanmış, ayrıca ziyafete iştirak eden Yisrael Hahamlarına da, düşürüldüğü bu durum karşısında seslerini çıkarmadıkları için çok öfkelenmişti. Adam Roma'ya gidip haşmetli imparatora "Bilin ki, Yahudiler size başkaldırıyorlar!" dedi. "Ve eğer kanıt istiyorsanız, Bet-Amikdaş'ta *korban* edilmek üzere benim elimle bir buzağı gönderin. Bakalım onu *korban* olarak kabul edecekler mi!"

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tannaim

Rabi Şimon bar Yohay'ın görüşünü ayrıntılarıyla açıklığa kavuşturma amacıyla Rabi Yose ben Halafta ile *alaha* tartışmaları yapmıştır.

Kardeşi Rabi Yonatan ben Yose ben Lakonya da onunla *alaha* teatilerinde bulunmuştur. Bir keresinde Rabi Şimon, kardeşinin sorduğu bir sorunun gereksiz olduğunu görünce, *alahanın* derinliğini daha dikkatli bir şekilde açıklığa kavuşturmasını teşvik etme amacıyla kardeşine şaka yollu bir parça toprak fırlatmıştı.

Rabi Yonatan onun adıyla *alahalar* da aktarmıştır. Mişna'nın derleyicisi Rabenu A-Kadoş, Rabi Şimon ben Yose'yi, kendi yeğeni, yani kız kardeşinin oğlu olan, Rabi Şimon bar Yohay'ın oğlu Rabi Elazar'ın oğlu Rabi Yose'yi eğitmekle görevlendirmiştir. Rabi Yose bu eğitim sonucunda Tora ve Tanrı korkusu alanlarında başarılı olunca Rabenu A-Kadoş, "Ve canları ele alan – bilgedir" (Mişle 11:30) pasuğunu Rabi Şimon ben Yose ben Lakonya için söylemiştir.

Rabi Şimon
ben Rabi
Yose ben
Lakonya

Gözünü intikam hırsı bürümüş olan Bar Kamtsa, Yerusalayim'e doğru yoldayken, *korban* olarak götürmesi için kendisine verilen buzağıda bedensel bir kusura yol açtı ve bu yüzden hayvanı *korban* olarak kabul etmediler. İmparator bunu duyunca çok öfkelenildi. Neden? Çünkü söz konusu bedensel kusur, putperestler için hayvanın puta kurban edilmesini engellemeyen türden bir kusurdu. İmparator, hiddetiyle ordusunu Yerusalayim'e gönderdi ve Bet-Amikdaş'ımızın yıkılışıyla sonuçlanan olaylar zinciri başlamış oldu.

Gelin ve Damadın Önündeki Horozlar

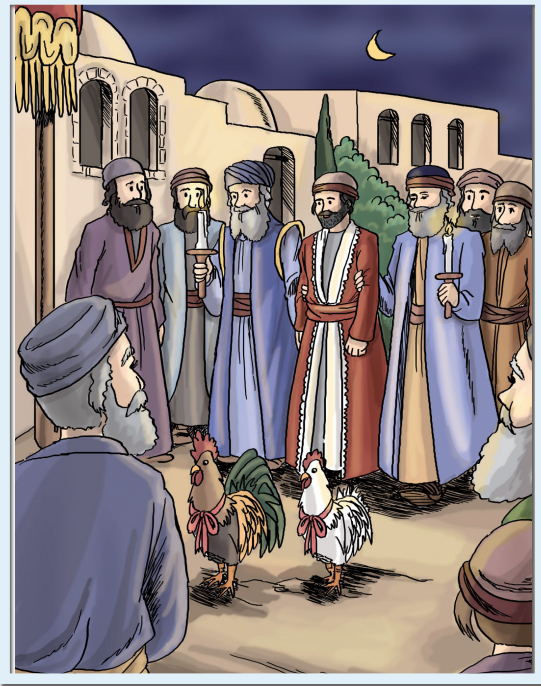
Yaprak

57

Bu yaprakta son derece üzücü bir olay anlatılmaktadır. Bu olay sonrasında, "Tur Malka" adlı yerde yaşayan çok büyük bir Yahudi nüfusu katledilmişti. Tur Malka'da yaşayan Yahudiler, bir gelin ve damat *hupaya* doğru yürüdükleri sırada onların önünde yürümeleri için bir tavuk ve bir de horoz çıkarma âdetine sahipti.

Bir gün, bir gelin ve damadın yanından Romalı bir bölük asker geçti. Askerler gelinle damadın önünde yürüyen tavuk ve horozu kaptılar. Gelinle damada eşlik eden neşeli halk bu olay üzerine çok kızdı ve askerleri dövdü. İmparator bunu duyunca halka saldırı emrini verdi!

O dönemde Tur Malka'da Bar Daroma adında çok güçlü ve yiğit bir adam yaşardı. Bar Daroma düşmanları tek tek öldürüyor, kimse karşısında duramıyordu. Ve sonunda ne oldu? Bar Daroma başarısından dolayı kibrine yenik düştü ve Tanrı'ya küstahça dil uzatarak "Ben başımın çaresine bakabiliyorum! Göklerden yardıma ihtiyacım yok!" dedi. Hemen bir yılan geldi ve onu sokarak öldürdü. Büyük kahraman ölmüştü! İmparator Yahudi kahramanın öldüğünü görünce sevindi ve saldırıya devam etmeden oradan ayrıldı. Yahudiler de bunun şerefine ziyafetler düzenlediler ve sevinçlerini ifade etmek üzere çok sayıda kandil yaktilar. İmparator ışıkları görünce hiddetlendi: "Yahudiler geri çekilmemi mi kutluyorlar?!" dedi. Hemen ordusuyla geri dönerek üç gün üç gece boyunca kalabalık Yahudi kitlelerini çok ağır bir katliamdan geçirdi.

Ne Mutlu Size! Hepiniz Akıllısiniz!

Sevimli bir çocuk şehrin ana caddesinde yürüyordu. Elinde üstü örtülü bir kap tutuyordu. Rabi Yeoşua küçük çocuğu görünce onu selamladı ve sevgiyle sordu: "Söyle bakalım oğlum, elinde ne tutuyorsun?"

Zeki bir çocuktü. Ve Rabi Yeoşua'ya akıllı bir cevap verdi: "Rabi, sanıyorum

ki, eğer annem kabın içinde ne olduğunu gelen geçen herkesin bilmesini isteseydi, onun üzerini hiç örtmezdi..."

Rabi Yeoşua çocuğun akıl dolu cevabından büyük keyif almıştı. Yoluna devam etti. Biraz daha ilerledikten sonra Rabi Yeoşua bir su pınarına yaklaştı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
57'de

Betar'ın Yıkılışına Yol Açan Araba Kenarı

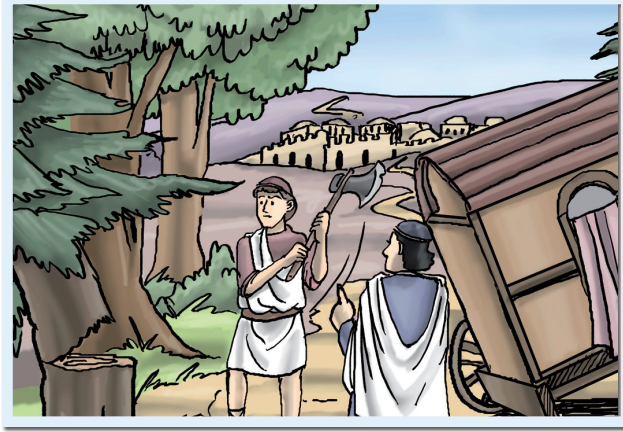
58 **Yaprak** Bu yaprakta bir başka yıkımdan bahsedilmektedir: Betar şehrinin dehşet verici yıkılışı.

Gemara, bu yıkımın bir arabanın kenarı nedeniyle başladığını anlatmaktadır. Bir düşünün!

O günlerde Betar sakinlerinin şöyle bir geleneği vardı: Erkek bir bebek doğduğu zaman bir sedir ağacı, kız bebek doğduğunda da “*turnita*” adlı bir ağaç dikerlerdi. Yıllar geçip şehir mensubu bir kız ve erkek evlendikleri zaman, doğduklarında kendi onurlarına dikilmiş olan ağaçlardan yararlanılarak bir *hupa* hazırlanırdı.

Günlerden bir gün, imparatorun kızı Betar şehrinin yanından arabayla geçmekteydi. Birden bire arabanın kenar tahtası kırıldı. Prensesin köleleri oraya yakın bir yere dikilmiş bir sedir ağacına giderek onu kestiler ve arabanın kırık kenarını bununla tamir ettiler. Betar şehri sakinleri çok öfkelenmişti: “Doğan bir çocuğun onuruna dikilmiş bir sedir ağacını neden kesiyorsunuz?!” diye çıkıştılar ve... prensesin kölelerini dövdüler.

İmparator bunu duyunca öfkelenerek ordusuyla Betar şehrine geldi ve şehri yıktı!

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tanna'im

Onun Adıyla Aktarılan *Alaha* Geleneği

Rabi Şimon ben Rabi Yose ben Lakonya, sonraki nesillere *alaha* konusunda bir gelenek aktarmıştır. *Masehet Pesahim*'de şöyle anlatılmaktadır: Rabi Yohanan ben Elazar söz aldı: “Bir keresinde Rabi Şimon ben Rabi Yose ben Lakonya'nın ardından bir bahçeye girmiştim. Kendisi *Şemita* yılında kendiliğinden yetiştirmiş bir lahana alıp yedi ve bana da vererek ‘Oğlum’ dedi, ‘Benim yanımdayken – ye. Benim yanımda değilken – yeme. Ben Rabi Şimon ben Yohay’ı bu sınıftaki ürünleri yerken görmüştüm. Rabi Şimon

ben Yohay, yanında olsun ya da olmasın bunları yemeye izin verebilecek düzeyde biriydi. Ama sen, benim yanımdayken, ye; benim yanımda değilken, yeme.’”

Rabi Yohanan ben Elazar onun adıyla başka bir olay anlattı: “Mahallemizde bir ihtiyar vardı. Adı Rabi Şimon ben Rabi Yose ben Lakonya'ydı ve hayatımda onun önünden hiç geçmemiştim. Bir kere önünden geçtim ve bana ‘Otur oğlum, otur!’ dedi ve bana hayvanların *behorları* ile ilgili bazı *alahalar* öğretti.”

**Rabi Şimon
ben Rabi
Yose ben
Lakonya**

Sefer-Tora'ya Önce Koen Kalkar

Yaprak

59

Daha önce hiç sinagogun *gabay*ını izlediğiniz oldu mu? Bir *gabay*ın işi hiç de kolay değildir!

Mutlaka dikkat etmişsinizdir. Bazen Sefer-Tora'nın okunmasına başlanmadan önce "Koen! Koen!" diye seslenir.

Neden böyle yapar? Çünkü Koenleri onurlandırmak Tora'nın bir *mitsvası*dır ve bu nedenle Tora'ya ilk olarak bir Koen kaldırılır. Bazen sinagogda *gabay*ın tanıdığı hiçbir Koen yoktur. Bu nedenle *gabay*, dua eden halkın içinde şahsen tanımadığı, ama Koen olan birileri var mı diye kontrol eder. Bu amaçla yaptığı çağrıya cevap veren bir Koen olursa, onu Sefer-Tora'ya ilk kişi olarak çağırır. *Gabay* Sefer-Tora'ya bir Yisrael'i (Koen ve Levi olmayan birini), sadece çağrısına hiç kimse cevap vermediği takdirde kaldırabilir.

Bu yaprakta öğrendiğimiz bir kurala göre, eğer sinagogda bir Koen varsa ve kendi onurundan feragat edip Tora'ya ilk olarak başka birinin çağrılmasına rıza gösteriyorsa bile, böyle davranma yetkisi yoktur. Hahamlarımız bu şekilde öngörmüşlerdir.

Hahamlarımız bu kurala neden gerek görmüşlerdir? Halkın her zaman sabit bir düzen olduğunu bilmesi ve bu sayede, Tora'ya ilk kimin kalkacağına dair tartışma ve sürtüşmeler olmaması için!

Ne Mutlu Size! Hepiniz Akıllısınız! (devam)

Pınarın kıyısında küçük bir kız duruyordu. Büyük çaba harcayarak kendi gücüyle eğilip su çekiyordu. Rabi Yeoşua kıza gelerek bir ricada bulundu: "Bana da biraz su verebilir misin?" İyi kalpli kız hemen neşeyle cevap verdi: "Tabii ki Rabi! Sizin için, hatta eşeğiniz için de su çekerim!"

Kız hemen kapla su çekti ve Rabi Yeoşua da susuzluğunu giderdi. İçmeyi bitirdikten sonra Rabi Yeoşua kıza şükran ve takdirle "Kızım" dedi, "örnek bir davranış sergiledin! Tıpkı Eliezer ve develerine su çekmiş olan annemiz Rivka gibi iyi ve doğru bir şey yaptın!"

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
61'de

Tora ŞeBeAl Pe

Yaprak

60

Bu yaprakta *Tora ŞeBeAl Pe* hakkında bilgi alıyoruz.

Sinay Dağı'nda Kutsal ve Mübarek Tanrı Yisrael halkına *Tora ŞeBiHtav* (Yazılı Tora) ve *Tora ŞeBeAl Pe* (Sözlü Tora) vermiştir.

Tora ŞeBiHtav, Tora'nın beş kitabıdır. *Mitsvalar* Tora'da genel olarak kısa ve öz bir şekilde yazılıdır. Hatta bazıları sadece imalar yoluyla belirtilmektedir. Gereken tüm ayrıntıları ise Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe Rabenu'ya sözlü olarak açıklamıştır. Bu ayrıntılar "*Tora ŞeBeAl Pe*" olarak adlandırılır ve öğrenmekte olduğumuz *Mişna* ve *Gemara*'larda yazıya geçirilmiştir.

Örneğin Tora'da Sukot bayramında "*peri ets adar*" (turunçgil meyvesi) almamız gerektiği yazılıdır. Biz bu amaçla *etrog* adı verilen meyveyi (ağaç kavunu) kullanıyoruz, ama kastedilen meyvenin gerçekten *etrog* olduğunu nereden biliyoruz? İşte bu *alahay* Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe Rabenu'ya Sinay'da öğretmiştir; ama Tora'da açıkça yazılı değildir.

Tora ŞeBeAl Pe'ye bu ismin verilmesinin sebebi, onu yazıya geçirmenin ve yazılı bir metinden öğrenmenin yasak olmasıydı. Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın talimatı bu yöndeydi. Ama uzun yıllar sonra Yisrael'in Hahamları, nesillerin bu kadar bilgiyi ezberde tutma kabiliyeti açısından düşüş halinde olduğunu gördüler. İnsanlar artık tüm ayrıntıları hatırlamakta güçlük çekiyorlardı ve tüm bunlar unutulabilirdi. Bu nedenle özel bir izin çıkararak *Tora ŞeBeAl Pe*'nin yazıya geçirilmesine karar verdiler.

Şayet Hahamlarımız buna izin vermiş olmasalardı, elinizdeki bu kitabı okuyamazdınız, çünkü onu yazmak bile yasak olurdu.

Aviad "Şalom" Diyor

Yaprak

61

Aviad, büyük bir *talmid haham* olmayı amaçlayan sevimli bir çocuktur. İyi karakter nitelikleri edinmek için de büyük gayret gösteriyordu ve babası sevinçle, Aviad'ın, arkadaşlarına "*Şalom*" diye selam vermekte herkesten önce davrandığına tanık olmaktaydı. Aviad bu şekilde, *Pirke Avot*'taki "Her insana *Şalom* diye selam vermekte ilk davran" öğretisini de yerine getirmekteydi.

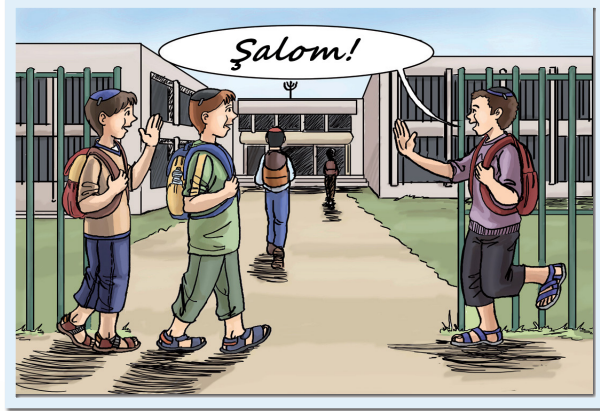
Başkalarına neden "*Şalom*" diye selam veririz?

Çünkü "*Şalom*", Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın İsimlerinden biridir ve bu nedenle başkalarını da Tanrı'nın İsmi'yle mübarek kılız.

Aviad'ın aklına bir gün aniden gelen bir soruyu işte şimdi anlayabiliriz.

Aviad mutfakta oturmuş ev ödevini hazırlamaktaydı. O sırada, yaşlı komşularına yardım eden Filipinli bakıcı bir şey istemek için içeri girdi. Aviad, alışkın olduğu üzere, ona hemen "*Şalom*" diye selam verdi. Ama adam çıktıktan sonra Aviad biraz düşündü. Belki de her seferinde Tanrı'nın İsmi'ni kullanmak doğru değildi. Ne de olsa Tora'da Tanrı'nın İsmi'nin boş yere kullanılmaması gerektiği söylenmektedir. Babasına doğru davranıp davranmadığını sordu.

Bu yaprakta Hahamlarımızın koydukları bir kurala yer verilmektedir. Bu kurala göre, kötü bir insan olduğu bilinmediği sürece, yabancılara da "*Şalom*" diye selam verilir. Bu şekilde Yahudilerin kendilerine selam vermek istemediklerini düşünerek gücenmeyeceklerdir.

Gerşon Neden Yemek Yemedi?

Yaprak
62

Yaprak 44'teki Bay Gerşon'u hatırlıyor musunuz? Şimdi onunla ilgili anlatacak bir şeyimiz daha var.

Çiftçi Gerşon çok çalışkan ve çabukçu biriydi. Sabah erkenden horozların ötüşüyle uyanıp *vatikin tefilasına* hazırlanırdı. [Sabah *şahrit* duasında *Şema* ve *berahaların* bitirip hemen ardından *amidaya* tam güneşin doğduğu anda başladığı zaman, buna *vatikin tefilası* (eskilerin

duası) adı verilir; çünkü ilk Hahamlar buna büyük özen gösterirlerdi.] *Tefiladan* sonra Tora dersine katılır, ardından öğrenim partneriyle birlikte Tora öğrenirdi. Saat on gibi de evine gelip kahvaltısını ederdi. Her gün bu şekilde hareket ederdi ve eşine de bunu "Güne Tora'sız başlamak bana zor geliyor. Tora bizim hayatımız. Geri kalan her şey ise..." sözleriyle açıklamıştı.

Günlerden bir gün Gerşon ağır bir soğuk algınlığına yakalandı. Neredeyse duasını evde yapmaya hazırlanıyordu; ama sonunda gayret etti; traktörüne binerek sinagoga geldi. Duadan hemen sonra Gerşon evine döndü; çünkü o gün Tora öğrenmeye takatı yoktu. Fedakâr eşi ona, soğuk algınlığına yakalandığı her seferinde yaptığı gibi ekmek kızartıp krem peynir hazırladı. Ama Gerşon ona "Yişar koah! (Gücün kuvvetin yerinde olsun; yaptıkların için teşekkür ediyorum) Ama henüz yemek yiyemem" dedi.

"Neden?" diye sordu eşi.

"Sen de biliyorsun ki" diye açıkladı Gerşon, "her sabah, ineklere yemeleri için saman veririm. Ama bugün... henüz bunu yapacak gücü kendimde bulamadım. Oysa *Gemara*'da, hayvan sahiplerinin, hayvanlarına yemek vermeden önce yemek yiyemeyecekleri belirtiliyor!"

Bunun üzerine Gerşon'un eşi ahıra çıktı, ineklere yem verdi ve sonra da Gerşon, kızarmış ekmekle peynirini yemeye koyuldu...

MASEHET GİTİN
PEREK 6:
AOMER

Şaliaların Karşılaşması

Yaprak 63 Tren yola çıktı. İki saygın adam aynı koltukta yan yana oturmaktaydı. Aralarındaki uzun sohbetin ardından, her birinin, çantasında, farklı bir kadına vermek üzere bir *get* taşıdığını öğrendiler. Biri Lea adında bir kadına verilecek bir *get* için yola çıkmıştı. Diğeri ise Rahel adlı bir kadına *get* götürmekteydi.

Ama iki kadın arasında ilginç bir fark vardı. Lea hâlihazırda boşanmıştı; ama Rahel henüz boşanmış değildi. Bu nasıl olabilir?

Çok basit.

Lea, kocasından boşanacağı *geti* alması için kendisi bir *şaliah* (temsilci) göndermişti. Bir kişinin temsilcisi, kendi eli gibidir. Bu nedenle Lea'nın gönderdiği *şaliah*, kocasının verdiği *geti* aldığı anda, onu sanki şahsen Lea almış gibidir ve Lea hemen o anda boşanmış olur. Ama Rahel kendi adına bir *şaliah* göndermemiştir. Ona *get* vermek üzere kocası kendi adına bir *şaliah* göndermiştir ve bu nedenle *get* Rahel'in eline ulaşmadığı sürece Rahel henüz boşanmış değildir.

Vefat Eden Şaliah

Yaprak 64 Bundan asırlar önceydi. Bay Gedalya *şahrit tefilasını* tamamladı ve sinagogun hahamına doğru gitti.

“Sayın haham; sizden bir ricam olacak” dedi.

“Memnuniyetle” diye cevap verdi haham.

“Sayın hahamı bir kadını bana eş olarak alması için *şaliah* tayin etmek istiyorum. Büyük şehre inmek üzere olduğunuzu duydum. Sayın hahamın da bildiği gibi, burada, bizim köyümüzde çok fazla Yahudi yok. Bu nedenle şayet sayın haham büyük şehirde benim için uygun bir eş bulursa onu bana eş olarak almak üzere benim temsilcim olmayı kabul ederse çok müteşekkirim olacağım.”

Haham kabul etti ve yola çıktı.

Haham şehre ulaştığı zaman, beklenmedik bir felaket oldu ve haham vefat etti.

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tanna'im

Kızının, Raşbi'nin Oğlu Rabi Elazar'la Evliliği

Rabi Şimon bar Yohay, oğlu Rabi Elazar'ı yanına oturttu ve “Otur oğlum, otur; çünkü bugün *mitsvalardan* sorumlu olma yaşına eriştiğin için ilave bir kutsiyete nail oluyorsun” dedi. Rabi Şimon bir sözcük söyledi ve tüm evi çok parlak bir ateş sardı.

Sokaktaki Hahamlar bu ateş sütununu hayranlıkla izliyorlardı. Birden, Rabi Şimon ben Rabi Yose ben Lakonya geldi ve neler olduğunu sordu. Hahamlar ona

“Bugün Rabi Elazar'ı kutsal bir taçla taçlandırıyorlar” dediler. Ateş yatıştıktan sonra Rabi Şimon ben Rabi Yose ben Lakonya içeri girdi ve Rabi Şimon bar Yohay'la Rabi Elazar'ı selamladıktan sonra, kızının Rabi Elazar'ın eşi olmasını önerdi. Rabi Şimon bar Yohay hemen “Tabii ki! Öyle olsun!” diye cevap verdi. Kesilen söz onuruna hemen Hahamlar çağrıldı ve üç gün boyunca kesintisiz olarak Tora ile meşgul oldular.

Rabi Şimon
ben Rabi
Yose ben
Lakonya

Daha sonra *bet din*deki yargıçlar Bay Gedalya'ya, bundan böyle uygun gördüğü herhangi bir kadınla evlenemeyeceğini söylediler! Neden? Çünkü genel bir kurala göre "*hazaka, şaliah ose şelihuto*" (bir *şaliah*ın, görevini yerine getirmiş olduğu varsayılır; bkz. I. Kitap, sayfa 139). Bu nedenle *şaliah* tayin edilen hahamın bir kadını Gedalya'ya eş olarak almış olduğu düşünülür. Ama bu kadının kim olduğu bilinmemektedir ve Tora'ya göre bir erkeğin, eşinin annesiyle, kızıyla, kız kardeşiyle vb. evlenmesi yasaktır. Böylece Gedalya, kim olduğunu bilmediği eşiyse böyle bir akrabalığı olabilecek bir kadınla evlenemeyecektir. Evlenebileceği kadınlar, bu tipteki bir akrabalık olasılığı olmayanlarla sınırlıdır.

Homeş İlavesi

Yaprak

65

Tora bazı durumlarda bir kişiyi, bir malı, üzerine *homeş* (beşte bir) eklemesi suretiyle ödemekle yükümlü kılar. Ama bu ilave, "sonuçta ödenen toplamın" beşte biridir – yani asıl malın değerinin dörtte biri.

Bu yaprakta bu durumlardan birini öğreniyoruz.

Artık hepimiz "*maaser şeni*"nin ne olduğunu biliyoruz. Bazı yıllarda, tarım ürünlerinden *teruma* ve *maaser rişon* paylarından sonra, *maaser şeni* adı verilen ikinci bir onda birlik pay ayrılır ve ayrılan bu ürünler Yeruslayim'e getirilerek burada yenir (bkz. II. Kitap, sayfa 146).

Eğer ürünlerin sahibi, bunların Yeruslayim'e gelene kadar çürüyeceğinden endişe ediyorsa, bu meyveleri kutsiyetlerinden kurtarabilir. Bu amaçla, ürünlerin değeri kadar para alır ve ürünlerdeki kutsiyeti bu paraya aktarır. Söz konusu işlemin ardından paralar kutsiyet kazanır ve ürünler, kutsiyetin getirdiği kısıtlamalardan kurtarılmış olur. Yapılan bu işleme "*hilul*" (kutsiyetten yoksun bırakma) adı verilir, çünkü ürünleri kutsiyetlerinden yoksun bırakmaktadır. Bir diğer terim de "*pidyon*" (bedel karşılığı kurtarma) şeklindedir.

Tora, eğer *maaser şeni* sınıfındaki ürünler için para karşılığı *pidyon* yapan kişi ürünlerin sahibiyse, buna *homeş* eklemesi gerektiğini söylemektedir. Örneğin bir miktar zeytin için *pidyon* yapan kişi, eğer bu zeytinlerin değeri yüz *şekelse*, *pidyon* amacıyla yüz yirmi beş *şekel* vermelidir.

Ne Mutlu Size! Hepiniz Akıllısiniz! (devam)

Burada da küçük kız, Rabi Yeoşua'yı hayran bırakan akıllı bir cevap verdi: "Doğrudur Rabi; ben Rivka gibi davrandım. Ama siz, Eliezer gibi davranmadınız..."

Yisrael çocuklarının zekâsı Rabi Yeoşua'nın içine büyük bir huzur duygusu verdi. Ve keyif içinde yoluna devam etti (*Eha Raba* 1:19).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Şaliah – Sadece Eylemler İçin; Ama Konuşmalar İçin Değil!

Yaprak
66

Günlerden bir gün Ribî Zeev adında bir Yahudi, bir kişinin bazı işlemleri şahsen yerine getirmek zorunda olmadığını, bunları kendisi adına yapması için bir *şaliah* (temsilci) tayin edebileceğini öğrenmişti. Örneğin bir kişi, meyvelerinden *teruma* ve *maaser* paylarını ayırması gerektiği zaman, bunu yapacak bir temsilci tayin edebiliyordu. Ribî Zeev ayrıca, bir kişinin, kendisine bir eş almak için veya boşamak istediği eşine *get* vermesi için de bir kişiyi *şaliah* olarak tayin edebileceğini duymuştu.

Ribî Zeev bu duydukları üzerine “O zaman, şahitlere bir *geti* imzalamalarını söylemek üzere de bir *şaliah* tayin edilebilir” sonucuna vardı.

Ama doğrusu şu ki, bu şekilde imzalatılan bir *get* geçerli değildir ve yeni bir *get* düzenlemek gerekir!

Neden?

Çünkü *şaliah* tayin etme olanağı yalnızca “eylemde bulunmak” için vardır. Ama başkasına “söz aktarması” için bir *şaliah* tayin edilemez.

Açıklayalım: Eğer bir kişi, karısına *get* vermesi için bir *şaliah* tayin ettiyse, bu *şaliah* bir eylemi gerçekleştirmesi için tayin etmiştir. Ama eğer onu, şahitlere *geti* imzalamalarını **söylemesi** için tayin ettiyse, bu bir “eylem” için yapılmış bir atama değildir – onu kendi adına “konuşması” için tayin etmiştir. Ve *şaliah* kanunları dâhilindeki bir kurala göre, bir *şaliah*, konuşmalar için değil, yalnızca eylemler için tayin edilebilir (bkz. *Şulhan Aruh Even Aezer* 120:4 ve Rema’nın oradaki notları).

“Ceviz Yığını” ve “Eksiksiz Hazine”

Yaprak
67

Bu yaprakta *Gemara*, *Tanna* İsi ben Yeuda’nın, kutsal *Tannalar* için söylediği övgü sözlerine yer vermektedir. Örneğin İsi ben Yeuda “Rabî Tarfon – bir ceviz yığınıdır” demiştir. Başka bir deyişle, bir *talmid haham*, Rabî Tarfon’a bir soru sorduğu zaman, Rabî Tarfon ona cevap verip, hem Tora’dan, hem *Midraş*’tan, hem *Mişna*’dan, hem *alahadan* hem de *agadadan* kanıtlar ve deliller getirirdi. Bunda bir ceviz yığına benzeyen nedir? Bir ceviz yığınının altından bir ceviz tanesini çekip alan kişi, tüm yığının çökmesine sebep olur; çünkü tüm cevizler birbirine dayanmaktadır. Aynı şekilde Rabî Tarfon da, hepsi birbiriyle doğrudan bağlantılı olan, “yığınlarla” kanıt getirirdi.

İsi ben Yeuda, Rabî Akiva içinse “*otsar balum*” (“mükemmel bir hazine”) benzetmesini yapmıştır. Başka bir deyişle, Rabî Akiva kendi hocalarından çok şey öğrenmiş ve bunları kendisi için farklı kategorilerde düzene sokmuştu. *Alaha* öğretilerini bir kategoride, *agada* öğretilerini bir kategoride vs. toplamıştı ve kendi öğrencilerine de Tora’yı böyle sistematik bir şekilde öğretirdi. Bunun *otsar balum* ile benzerliği nedir? *Otsar balum*, farklı mücevherler için farklı bölmeler içeren dolu bir hazine sandığıdır. Rabî Akiva da Tora öğretilerini farklı kategorilere göre düzenlediği için İsi ben Yeuda onu bu şekilde övmüştür.

MASEHET GİTİN
PEREK 7:
Mİ ŞEAHAZO

Şedler ve Kurtçuk

Yaprak 68 Geçmişte *şamir* adlı kurtçuktan bahsetmiştik. Bu, Yaratılışın altı günü içinde yaratılmış çok özel bir kurtçuktu ve özelliği de, sert bir cismin üzerine konduğu zaman o cismin yarılmasına sebep olmasıydı (bkz. III. Kitap, sayfa 307).

Bu yaprakta *şamir*in kullanıldığı işlerden biri anlatılmaktadır: Kral Şelomo Bet-Amikdaş'ı inşa ettiği zaman buraya devasa taşlar getirilmişti. Bunları bir bina halinde üst üste dizebilmek için taşların kesilmesi ve düzleştirilmesi gerekiyordu. Ama Kral Şelomo bunu nasıl yapacağını bilemiyordu, çünkü Tora, Bet-Amikdaş'ın inşası için, demirle kesilmiş taşların kullanımını yasaklamaktadır.

Yisrael'in Hahamları ona *şamir* kurtçuğundan yararlanmasını salık verdiler.

Kral Şelomo "Bu kurtçuğu nasıl edinebilirim?" diye sordu. Yisrael'in Hahamları ona "Belki *şed*ler biliyordur" dediler. [Zarar verici manevi varlıklara *şed* adı verilir.]

Kral Şelomo bir erkek bir de dişi *şed* yakaladı ve onları, *şamir* kurtçuğunun nerede bulunabileceğini açıklamaya zorladı. Onlar da bunu belki *şed*lerin kralı Aşmeday'ın biliyor olabileceğini söylediler. İki *şed* Kral Şelomo'ya Aşmeday'ın bulunduğu yere doğru rehberlik ettiler. Şelomo onu yakalayıp *şamir* kurtçuğunun nerede olduğunu kendisine açıklamaya zorladı.

Gelecek Dünya'da İyi Bir Komşu

Tsadik bir *talmid haham*, Gelecek Dünya'daki komşusunun kim olacağını bilmek için şiddetli bir arzu duyuyordu. Acaba bu dünyadaki yüz yirmi yılını tamamladıktan sonra kimle yan yana oturmaya nail olacaktı?

Bu *tsadik* günler boyunca oruç tuttu,

uzun uzun dualar etti ve bu komşusunun kim olacağını kendisine Göklerden açıklanması için Evrenin Yaratıcısı'nın huzurunda yalvardı.

Ve işte, duası kabul edildi. Bir gece, *tsadik* uykudayken kendisine rüyada şöyle söylendi:

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
65'te

Beyaz Şarap ve Kırmızı Şarap

Yaprak 69 Bu yaprakta *Gemara* beyaz şaraptan söz etmektedir ve biz de beyaz şarap ve kırmızı şarap hakkında bir şeyler öğreneceğiz.

Şarap içen kişi “*Bore Peri Agefen*” *berahasını* söyler.

Eğer daha sonra daha kaliteli bir şarap getirilirse, yanında bir de arkadaşı olması şartıyla “*Baruh... Atov Vamativ*” *berahasını* söyler. Ama bu *beraha* tek başınayken söylenmez.

Özel bir *alahaya* göre, kırmızı şarap içmiş bir kişiye daha sonra beyaz şarap getirdilerse, beyaz şarap kırmızı şaraptan daha düşük kalitede olsa bile yine de “*Atov Veamativ*” *berahası* söylenir. Neden? Çünkü beyaz şarabın, kendisini üstün kılan bir niteliği vardır: kırmızı şaraptan daha sağlıklıdır.

Şunu belirtmek ilginç olacaktır ki, *Mişna Berura*, *Kiduş* için kırmızı şarap kullanmanın daha doğru olduğuna hükmetmiştir.

Seder gecesi dört kadeh şarap içme *mitsvasını* da yine kırmızı şarapla yerine getirmek tercih edilmelidir, çünkü genellikle kırmızı şarap daha kaliteli sayılır. Ayrıca kırmızı rengi, zalim Paro’nun, yakalandığı cilt hastalığından kurtulmak için, Bene-Yisrael’in çocuklarını katledip kanlarında yıkanmış olmasını hatırlatır.

Tanrı, Tsadiklere Kuvvet Verir

Yaprak 70 *Masehet Gitin*’de “*Mi Şeahazo*” başlığını taşıyan *perek 7*’nin ilk yaprakları, Hahamlarımızın açıkladıkları çeşitli şifa yöntemlerinden bahsetmektedir.

Bu yaprakta, üç şeyin insanın gücünü zayıflattığını öğreniyoruz: **a.** Gelecek konusunda duyulan endişe. Yani insanın gelecekte neler olacağı, geçimini nasıl sağlayacağı konusunda duyduğu endişe. **b.** Yolculuğun verdiği zahmet. **c.** Günahlardan endişe etmek. Bu üç şey insanın gücünü zayıflatır.

Birçok kez, sürekli korku ve endişe içinde yaşayan insanlar uzun ömür sürmeye nail olamazlar. Acaba günah işlemekten her zaman korkan *tsadiklerin* ömrü de mi kısa olur?

Tanrı korusun! Rabenu Behaye, gerçekten de doğal durumda öyle olması gerektiğini, ama Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın, Tanrı korkusuna sahip *tsadikler* için bir mucize gerçekleştirdiğini ve günah işleme konusundaki korku ve endişeleri yüzünden zayıflayan *tsadiklere* güç verdiğini söyler.

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tannaim

Damadı Rabi Elazar ben Rabi Şimon’la Birlikte

Damadı Rabi Elazar ona misafirliğe geldiğinde, Rabi Şimon ben Rabi Yose ben Lakonya onu seçkin ve körpe bir buzağıyla onurlandırır, onun şerefine bir şarap fıçısı açardı. Rabi Şimon şarabı damadına bizzat ikram eder ve Rabi Elazar da içerdi. Bu durum, şarap ikramı ve şarabı suyla seyreltme gereğine dair *alahalar* konusunda aralarında bir Tora tartışmasına kadar giderdi.

Bir keresinde damadı Rabi Elazar ona Bene-Yisrael’in kırk yıllık çöl yolculuğu boyunca hangi giysileri giydiğini sormuştu. Rabi Şimon ona bunu uzun bir şekilde açıkladı. Bu süre boyunca Bene-Yisrael’in,

yüksek hizmet melekleri tarafından hazırlanan mucizevi giysileri vardı ve halka eşlik eden Onur Bulutları da bu giysileri temizlemekte ve ütölemekteydi.

Yine bir keresinde Rabi Elazar, kayınpederini ziyarete geldi. Rabi Şimon onu, oturması için hoş bir tahtırevanda ağırladı ve ikisi birlikte Bet-Amikdaş’ın yıkılışı hakkında derin tartışmalara girdiler.

Aralarında tartıştıkları bir başka konu da Yitshak’ın, Yaakov ve Esav’a vermiş olduğu *berahalar* ve *Maşiah* geleceği zaman Esav’ın egemenliğinin nasıl sona ereceğiydi.

Rabi Şimon
ben Rabi
Yose ben
Lakonya

Son Dakikada Yasaktan Kurtuluş

Yaprak

71

Adamın biri karısına *get* yazmaya karar vermişti. Adam uzak bir köyde yaşıyordu ve orada kendisi için *get* yazacak bir uzman yoktu. İki adamla buluştu ve onlara “Bakın, çok acelem var. Lütfen benim için bir *get* düzenleyin ve şahitler de siz olun” dedi. Şahitler görevi kabul edince, adam da köyden çıkarak kendi işlerine gitti. Şahitler yazı yazmayı bilen birine gittiler ve ona “Filanca kişi bizden kendisi adına bir *get* düzenlememizi istedi. Bu yüzden onun karısının adına bir *get* yaz” dediler. Bu kişi *get* belgesini yazdı, iki şahit belgeyi imzaladı ve adamın karısına giderek *geti* ona teslim etti.

O uzak köyün sakinlerinin şansına, tam da o gün oraya bir *talmid haham* uğramıştı. Laf arasında şahitler olanları ona anlattılar ve *talmid haham* duydukları karşısında şoka girdi. Onlara “Nasıl olur da önemli hahamların, bu konudaki tüm *alahaları* öğrenmiş uzmanların olmadığı bir ortamda *get* düzenlersiniz?!” dedi onlara. “Bundan ne tür sıkıntılar çıkabileceğinin farkında mısınız?”

Köy sakinleri çok korkmuşlardı. *Talmid haham* durumu açıkladı: “*Get* yazdırmak isteyen bir kişi, *soferi* bizzat kendisi görevlendirmelidir. Oysa sizin bana anlattığınıza göre bu koca *soferle* hiç konuşmamış bile. Bu durumda *get* geçersizdir (*pasul*)! Yani kadın hâlâ evli!” (*Şulhan Aruh Even Aezer* 102:4).

Köy sakinleri *talmid hahama* teşekkür ettiler ve bundan böyle, bir hahamın denetlemediği hiçbir *alaha* konusunu kendi başlarına halletmeye kalkışmama kararı aldılar.

Yer Sarsıntısı

Yaprak

72

Hikâyeyi dinleyin.

Çok hasta bir adam vardı. Karısına dönerek “Hepimiz iyileşmem ve uzun yıllar boyunca hep birlikte yaşamaya devam edebilmemiz için dua ediyoruz. Ama, Tanrı esirgesin, eğer hastalığımдан iyileşemez ve ölürsem, başka bir adamla evlenebilmen için öncelikle benim kardeşimden *halitsa* alman gerekecek; zira hiç çocuğumuz yok. Ve bir koca ardında çocuk bırakmadan öldüğü takdirde, dul eşi, ya kayınbiraderiyle *yibum* evliliği yapmalı ya da ondan *halitsa* almalıdır (bkz. III. Kitap, sayfa 23). Sen de biliyorsun ki, kardeşim uzak bir ülkede yaşıyor ve onunla bağlantı kurma olanağımız yok. Bu nedenle, daha sonra sıkıntıya düşmemen için bir teklifim var. Sana *get* verip bir koşul dile getireceğim: ‘Eğer hastalık nedeniyle ölürsem, şimdiden boşanmış sayılacaksın’.”

“Peki, bu nasıl işe yarayacak?” diye sordu kadın ve kocası açıkladı: “Eğer boşanmış olursan, kardeşimden *halitsa* almana gerek kalmayacak, çünkü benim dul eşim konumunda olmayacaksınız.”

Bundan birkaç gün sonra o bölgede bir deprem meydana geldi. Bu felaket çok sayıda can aldı ve bu adam da ölenler arasındaydı.

Kadının durumu nedir? Kadın boşanmış değildir. Neden? Çünkü fiilen kocası hastalıktan değil, deprem nedeniyle ölmüştür. Yani koşul yerine gelmemiştir; dolayısıyla kadın boşanmış değildir ve *halitsaya* ihtiyacı vardır.

Gelecek Dünya’da İyi Bir Komşu (devam)

“Gelecek Dünya’daki komşun, kasap filanca oğlu filanca olacak!” *Tsadik* rüyada söylenenleri duyduğu zaman çok üzüldü. “Kasap? Ben böyle bir komşuyu mu hak ediyorum?!” diye düşündü içinden ve bol bol ağladı. Gece rüyasında kendisine bir mesaj

daha geldi ve şöyle bir ses duydu: “Komşun nedeniyle neden bu kadar üzülüyorsun? Onun neler yaptığını araştırdın mı? Şunu bil ki, bu kasap son derece özel şeyler yapıyor ve sıradan insanlardan çok daha yüksek düzeyde!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
67’de

Nehir Trafiğe Kapatıldı!

Yaprak İki *Amora*, nehir kıyısındaki pazardan büyük miktarda susam satın almışlardı. Bu susamları evlerine kim götürecekti? Kuryelik mesleği eskiden de vardı. Susam satıcıları, susamları alıcıların evlerine tekneleriyle ulaştıracak denizciler tutarlardı.

73

Peki, ya yolun ortasında gemi batarsa veya susam çuvalları nehre düşerse veya soyguncular tarafından çalınır mı? Acaba susam satıcıları çuvallar için garanti veriyorlar mıydı? Evet! Alıcılarla satıcılar arasındaki anlaşma bu şekildeydi. Satıcılar, çuvalların başına gelebilecek her türlü zarar veya kazada kaybı karşılamayı taahhüt ediyorlardı.

Bu olayda neler mi oldu? Nehir trafiğe kapatıldı! Çünkü devlet yetkilileri nehre bir baraj inşa etmeye karar vermişlerdi. Şimdi malların eşek sırtında taşınması gerekecekti ve bu gerçekten de pahalı, hatta tekneyle naklieden bile daha pahalı bir yöntemdi, çünkü kara yolu çok daha uzundu. Alıcılar satıcılara başvurarak “Malları eşek sırtında taşımak için eklememiz gereken parayı bize ödemeniz gerekir, çünkü işin nakliye kısmını siz üstlenmişsiniz!”

Konu karar için Rava’nın huzuruna getirildi ve Rava, satıcıların bundan muaf olduklarına karar verdi. Doğru, yolda meydana gelebilecek zararlarda sorumluluğu üstlenmişlerdi, ama onların bu ödeme taahhütleri, nadir meydana gelen durumları içermemekteydi.

Kim Kimdir?

Besinci Nesil Tannaim

Damadı Rabi Elazar ben Rabi Şimon’la Birlikte (devam)

Bir keresinde, Rabi Şimon ben Rabi Yose ben Lakonya, damadı Rabi Elazar’ın evine konuk olarak geldiğinde, kızı – Rabi Elazar’ın eşi – onun elini öpmek istedi, ama babası ona izin vermeyerek “Sadece ve sadece kocan Rabi Elazar’ı onurlandır, çünkü o kutsal biri” dedi. Bunun üzerine Rabi Elazar söze başladı ve konu üzerinde Tora’nın sırlarından bazılarını açıkladı.

Bir başka seferde, Rabi Elazar, kayınpederi Rabi Şimon ben Rabi

Yose ben Lakonya’yı ziyarete çıktı. Yolda kendisine mucizeler ve harikalar gösterilmesine, hakikat dünyasından Tora sırlarının kendisine açıklanmasına nail oldu. Kayınpederinin evine ulaştığında şaşırdı; babası Rabi Şimon bar Yohay, kayınpederiyle birlikte oturmuş Tora öğreniyordu. Onlara katıldı ve hep birlikte, kendilerine bahsettiği iyilikler için Tanrı’ya şükran ve övgülerini sundular.

**Rabi Şimon
ben Rabi
Yose ben
Lakonya**

Adam Neden Saklanıyor?

Yaprak

74

Bu yazımızda, surlarla çevrili bir şehre dair bazı kanunları öğreneceğiz. Kastedilen nedir?

Kutsal Tora'mızda söylendiğine göre, Erets-Yisrael'de, Yeoşua bin Nun'un döneminde etrafı surlarla çevrili olan bir şehrin içinde bir ev satın alındığında, bu ev, satış tarihinden tam bir yıl geçene kadar tam olarak alıcının malı haline gelmez. Başka bir deyişle, ilk yıl içinde, evi satan kişi, alıcıya gelerek, ev için aldığı parayı geri vererek evi geri alabilir. Ev sadece, satıcı bu parayı bir yıl içinde geri ödemediği takdirde tam olarak alıcının kalıcı malı haline gelir.

Bu yaprakta öğrendiğimize göre, böyle bir şehirde ev satın almış olan bir adam bazen yılın son gününde, bulunamayacağı bir yere saklanırdı... Sizce yetişkin bir insan neden saklambaç oynuyormuş gibi saklanır? Ne yapalım ki, mesele para olduğu zaman bazen yetişkinler de saklanabilmektedir... Peki, bu yetişkin adamın neden saklandığını biliyor musunuz? Çünkü evi satın aldığı kişinin onu son dakikada bulup parayı geri vermesini ve bu şekilde evi geri almasını istememektedir!

İllel A-Zaken insanların bu şekilde davranmaya başladıklarını görünce bir kanun koydu. Bu kanuna göre, eğer satıcı, evin parasını, bu amaçla hazırlanmış bir ofisin içine atarsa bu yeterlidir ve parayı doğrudan alıcının eline teslim etmiş olmamasına rağmen ev tekrar kendisine ait olur.

Şekerleme, Haham ve Gabay

Yaprak

75

Şavuot gecesi sinagogun *gabayı*, sinagog önündeki meydana çıktı ve orada oyun oynayan çocuklara seslendi: "Kim sinagoga girip bir şeyler öğrenmek istiyor?" Çocukların birçoğu ellerini heyecanla sallamaya başladı ve etraf sessizleşince *gabay* "Öğrenmeye girerseniz size şekerleme vereceğim" dedi.

Tam da o sırada oradan sinagogun hahamı geçiyordu. *Gabayın* sözlerini duyunca çocuklara gülümsedi ve "Sevgili çocuklar!" dedi. "Sinagoga girin ve size önemli bir bilgi öğreteceğim." Çocuklar bu büyük fırsat nedeniyle sevinmişlerdi. Hemen içeri girerek, hayranlık uyandıracak bir düzen içinde sıralara oturdular ve haham konuşmaya başladı: "*Gabay* size 'Öğrenmeye girerseniz size şekerleme vereceğim' dedi. Bu da onun koşullarla ilgili *alahaları* gayet iyi bildiğini gösteriyor. Çünkü bir koşul dile getirildiği zaman, önce koşulu söylemek ve sonra da yapılacak eylemi belirtmek gerekir. Burada koşul içeri girmenizken, yapılacak eylem de şekerlemenin verilmesidir. Ama eğer 'Size şekerleme vereceğim öğrenmeye girerseniz' deseydi, bu kanunen geçerli bir koşul cümlesi olmazdı!"

Gelecek Dünya'da İyi Bir Komşu (devam)

Seher vakti *tsadik* kalktı ve bu kasabın nasıl biri olduğunu öğrenmesi gerektiğine karar verdi. Hemen yola çıktı ve kasabın dükkânına geldi, onu selamladı ve kendisiyle sohbet etmek istediğini söyledi. "Bana biraz kendinden, neler yaptığından bahsetmeni istiyorum. Gününü nasıl geçiriyorsun ve dünyaya ne

gibi iyilikler yapıyorsun?"

"Basit bir adamım ben" diye cevap verdi kasap. "İşte bakın; benim işim bu. Dükkânımda durup et satıyorum. Gelirimi de yarı yarıya ikiye bölüyorum. Kazandığım her şeyin yarısını *tsedakaya* ayırıyorum, diğer yarısıyla da ailemi geçindiriyorum."

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
69'da

Ako'da Ne Var?

Yaprak Erets-Yisrael, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın Bene-Yisrael'e vermiş olduğu kutsal topraklardır ve orada yaşayanlar *Yişuv Erets-Yisrael* (Erets-Yisrael'in yerleşik hale getirilmesi) *mitsvasını* yerine getirmiş olurlar.

76

Bu yaprakta, *Amoraim* Döneminde, Babil'den çok sayıda öğrencinin, Erets-Yisrael'deki Hahamların ağzından Tora öğrenmeye geldiğini öğreniyoruz. Burada bir süre öğrenim gördükten sonra tekrar kendi yaşadıkları yere, Babil'e dönmekteydiler. Erets-Yisrael'deki arkadaşları, geri dönüş yolculuklarında onlara Ako'ya kadar eşlik ederlerdi. Ako şehrinde vedalaşırlar ve herkes kendi yoluna giderdi.

Onları uğurlamaya neden Ako'da son verirlerdi? Çünkü Erets-Yisrael'deki Hahamlar kutsal topraklardan dışarı, Diaspora'ya çıkmamaya özen gösterirlerdi; zira bunu yapmak için özel bir ihtiyaç olmadığı sürece Erets-Yisrael'in dışına çıkmak yasaktır. Ve Ako şehri Erets-Yisrael'in sınırındaydı.

MASEHET GİTİN
PEREK 8:
AZOREK

Bir Erkeğin, Eşini Geçindirme Yükümlülüğü

Yaprak

77

Kutsal Hahamlarımız birçok *takana* (kanuni uygulama) ve birçok *gezer* (kanuni kısıtlama, yasaklama) koymuşlardır. Genellikle bu *takana* ve *gezer*ler herkesi bağlar ve kimse “Ben filanca *takanayı* istemiyorum” veya “filanca *gezerayı* arzu etmiyorum” diyemez. Hahamlarımızın koydukları kanunları yerine getirmeyen bir kişi, Tora’nın “*Sana söyleyecekleri sözden sağa veya sola sapma*” (Devarim 17:11) şeklindeki emrini ihlal etmiş olur.

Bu yaprakta Hahamlarımızın belirli bir *takanayı* koydukları sırada insanları bu *takanayı* kabul etmekle yükümlü kıldıklarını öğreniyoruz.

Hangi *takanadır* bu? Tora kanununa göre bir erkek, eşini geçindirmekle yükümlü değildir. Ama Hahamlarımız bir kocayı, karısını geçindirmekle yükümlü kılan bir *takana* koymuşlardır. Bu *takanaya* göre, erkeğin karısını geçindirmesi karşılığında, kadının tüm kazancı da kocasına aittir.

Ama bazı durumlarda kadın bu *takanayı* kendisine uygun bulmayabilir. Örneğin, eğer kadın her ay büyük miktarda para kazanıyorsa, kocasının kendisini geçindirmemesini ve kazandığı paranın kendisinde kalmasını tercih edebilir. Böyle bir durumda Hahamlarımız, kadının “Beslenmeyeceğim ve yapmayacağım” diyebileceğini söylemişlerdir. Başka bir deyişle kadın “Hahamlarımızın, kocamı beni geçindirmekle yükümlü kılan *takanalarından* feragat ediyorum ve bu şekilde, kazandığım tüm parayı da kocama vermek zorunda olmayacağım” diyebilir.

Hahamlarımız bu serbestiyi neden tanımışlardır? Çünkü *takanayı* koyarlarken kadının iyiliğini amaçlamışlardır. Bu nedenle eğer kadın bu düzenlemenin kendi iyiliği için olmadığını hissediyorsa, ondan feragat etme hakkına sahiptir.

Yere Bırakılan Get

Yaprak

78

Bu yazımızda oldukça ilginç bir *alaha* öğreneceğiz.

Daha önce öğrendiğimiz üzere, eğer bir erkek karısını boşamak istiyorsa, bir *get* yazdırmalı ve bu *geti* ya şahsen ya da bir *şaliah* (temsilci) aracılığıyla karısına teslim etmelidir. Eğer *get* herhangi bir yere bırakılır ve kadına “*Geti* oradan al” denirse, boşanma yürürlüğe girmez.

Bir keresinde bir adam, karısına vermek istediği *geti* doğrudan onun eline teslim etmemiş, karısının dar bir sokağa girdiğini görünce *geti* ona yakın bir noktada yere bırakmıştı. Bu yapraktaki *mişna*, şayet *get* kadının durduğu noktadan dört *ama* mesafe içindeyse, boşanma işleminin yürürlüğe girdiğini belirtmektedir.

Gelecek Dünya’da İyi Bir Komşu (devam)

Ama bu cevap *talmid hahama* yeterli gelmemişti. “*Tsedaka mitsvası* gerçekten de çok önemli” dedi kasaba. “Ama birçok kişi paralarından hatırı sayılır kısımları *tsedaka* için veriyor. Sen bana, yaptığın çok özel bir şeyden bahset. Hani, herkesin

yapamayacağı bir şey!”

Kasap düşüncelere daldı. Bir süre böyle derin derin düşündü ve sonunda ağzını açarak “Madem bu kadar çok istiyorsunuz, o zaman gelin sözlerimi dinleyin” dedi.

Ve kasap hikâyesine başladı:

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
73’te

Neden? Bir açıklamaya göre, Hahamlarımız, bir insanın etrafındaki dört *amalık* bölgenin, kendi avlusu gibi sayılmasına ve bu bölge içindeki her şeyi elde etmiş kabul edilmesine hükmetmişlerdir. Bu nedenle kadın *geti* elde etmiştir ve *get* artık ona aittir.

Frizbi Kime Ait?

Yaprak 79 Yitsari ailesi zemin katta oturuyordu. Evlerinin bitişiğinde çitlerle çevrili güzel bir bahçe vardı.

Bir keresinde Bay Yitsari, çocuklarına “*hatsero şel adam kone lo*” (kişinin avlusu/ bahçesi, [içindeki bir şeyi] onun iyeliğine alır” diye öğretmişti. Başka bir deyişle, eğer sahipsiz bir eşya bir bahçeye girerse, bahçenin sahibi bu eşyanın sahibi haline gelir. Neden mi? Çünkü kişinin bahçesi o eşyayı onun iyeliğine alır.

Günlerden bir gün, Bay Yitsari çocuklarıyla birlikte evinin bahçesinde oturmakta ve onlarla birlikte bazı *alahaları* öğrenmekteydi. Aniden bir kampanya arabasının yoldan geçtiğini fark ettiler. Şoför “Şimdi havaya bir frizbi atıyorum. İsteyen alabilir” diye duyuruda bulunuyordu. Bay Yitsari ve çocukları sandalyelerinden kalkmaya fırsat bulamamışlardı ki, frizbiyi bahçelerinin üzerinde uçarken gördüler. Frizbi birazdan bahçelerine konacaktı ve onlar da bahçenin frizbiyi otomatik olarak kendi iyeliklerine geçireceğinden emindiler. Ama birden bire, ikinci kattaki atık komşuları elini uzattı ve... frizbiyi havada yakaladı.

Şimdi frizbi kime ait?

Kim Kimdir?

Üçüncü Nesil Tannaim

Asara Aruge Malhut’tan (Romalılar tarafından katledilen on büyük Haham) biridir.

Yeuda ben Tema ve arkadaşları “*Baale Mişna*” (*Mişna* ustaları) diye adlandırılmışlardır, çünkü öğrencilerine yedi yüz *Mişna* faslı öğretmişlerdir!

Yeuda ben Tema, *avelut* (matem), savaşta ordu kampı ve *gitin* (*getler*; boşanma belgeleri) koşulları hakkında *alahalar* öğretmiştir.

“Göklerdeki Baban’ın İsteği’ni yapmak üzere bir leopar kadar gözüpek, bir kartal kadar hafif, bir geyik kadar hızlı ve bir aslan kadar kudretli ol” şeklindeki deyişiyle ünlüdür. Yisrael halkı içinde yaygın olarak bilinen bir başka deyiş de, yine Yeuda ben Tema’nın *bet midraşından* gelmiştir: “Huzurunda rıza bulsun, ey Tanrımız *A-Şem*, ki şehrini (Yeruşalayim) hızla günümüzde inşa et ve

Tora’ndaki payımızı ver.”

Yine yaygın ve herkesçe bilinen bir öğretisi de şöyledir: “Beş yaşındaki biri *Mikra*’ya (*Tanah*’a) başlar, on yaşındaki biri *Mişna*’ya başlar, on üç yaşındaki biri *mitsvaları* yerine getirmekle yükümlü hale gelir, on beş yaşındaki biri Talmud’a başlar, on sekiz yaşındaki biri evlilik tentesine (*hupa*) girer, yirmi yaşındaki biri [geçim] peşinde koşmaya başlar, otuz yaşındaki biri tam kuvvet elde eder, kırk yaşındaki biri anlayış elde eder, elli yaşındaki biri nasihat kabiliyeti elde eder, altmış yaşındaki biri ihtiyarlık elde eder, yetmiş yaşındaki biri olgun yaşlılık elde eder, seksen yaşındaki biri [özel bir] kudret elde eder, doksan yaşındaki biri kambur elde eder, yüz yaşındaki biri sanki ölmüş ve dünyadan ayrılmış gibidir.”

Yeuda
ben Tema

Bay Yitsari çocuklarına frizbinin komşuya ait olduğunu açıkladı. Neden? Çünkü henüz bahçenin içine girmiş değildi. Bir eşya sadece bahçenin çitleri arasındaki bölgeye girdiği andan itibaren bahçe sahibine ait hale gelir. *Kinyan hatser* (bahçenin sağladığı iyelik) bu şekilde işler.

Krallık Yıllarına Göre Tarih

Yaprak

80

Senet yazarken, belgenin başına tarih atmak gerekir. Aynı şekilde, bir *get* yazıldığı zaman da *getin* başına tarih yazılmalıdır.

Bu yaprakta, eski dönemlerde yılların, belgenin yazıldığı sırada hüküm süren kralın krallık süresine göre sayıldığını öğreniyoruz. Örneğin, eğer belge kralın tahta çıkışının ilk yılı içinde yazılıyorsa, “Kral Filanca’nın krallığının ilk yılı” şeklinde tarih atılırdı. *Gemara*, boşanma belgelerine, özellikle bu tarihin, yani kralın hüküm sürdüğü yılların sayısının yazılması gerektiğini söylemektedir. Neden? Çünkü Hahamlarımız, sürgün sırasında yaşadığımız krallıklarla barış içinde yaşamamızı, onları onurlandırmamızı ve bu sayede onların da bize sıkıntı vermemelerini istemişlerdir. Böylece krallar, belgelere özellikle kendi krallık sürelerinin yazıldığını gördükleri zaman, kendilerine saygı gösterildiğini görecekle ve Yahudilerin huzur içinde yaşamasına izin vereceklerdi.

Get Kereah

Yaprak

81

Bu yaprakta “*get kereah*” (kel *get*) diye bilinen bir kavramı öğreniyoruz.

*Get kereah*ın ne olduğunu anlayabilmek için, bir *getin* nasıl görüldüğünü bilmek gerekir. Hahamlarımız, karısını boşamak isteyen bir Koen’in bunu “bağlanmış ve dikilmiş” bir *get* aracılığıyla yapmasına hükmetmişlerdir.

Bağlanmış ve dikilmiş mi? Evet! Şöyle yapılır: *Gete* bir veya iki satır yazılır, bu satır veya satırlar katlanarak dikilir. Daha sonra şahit gelip satırın arka yüzünü imzalar. Yine bir veya iki satır daha yazılır, tekrar katlanır, dikilir ve imzalanır. Buna “*get mekušar*” (bağlanmış *get*) adı verilir, çünkü bağlanmıştır.

Buna neden gerek görülmüştür?

Çünkü Koenlerin boşanmış bir kadınla evlenmeleri yasaktır. Peki, ya bir Koen karısını boşadıktan sonra pişmanlık duyup onunla tekrar evlenmek isterse ne olur? Bunu yapamaz! Çünkü eski karısı “boşanmış” bir kadındır. İşte bu nedenle Hahamlarımız bir Koen’in, karısını *get mekušar* ile boşamasına karar vermişlerdir. Çünkü böyle bir *geti* hazırlamak, tarif edilen işlemler nedeniyle zaman alacaktır. Bu da kocaya durumu belki bir kez daha tartması için zaman verecektir. Belki bu süre zarfında kararından vazgeçecek ve aslında boşanmasına gerek olmadığına karar verecektir.

İşte, “*get kereah*”ın ne olduğunu şimdi anlayabiliriz. Bu, bir Koen’in boşanması için hazırlanan, ama şahitlerin kat yerlerinin arka yüzünü imzalamadıkları bir *gettir*. Bu kat yerlerinin arkası boştur, “kel”dir, çünkü hiçbir şey yoktur.

MASEHET GİTİN PEREK 9: AMEGAREŞ

Pasuktaki İfadelerden *Alaha* Öğrenimi

Yaprak Bu yazımızda, kutsal Hahamlarımızın, kutsal Tora'nın lisanından *alaha* ayrıntılarını nasıl öğrendiklerine dair bir örnek göreceğiz, Hahamlarımızın pasuklardan öğrendikleri bazı *deraşalar* tanık olacağız.

82

Metsora *peraşası*nda Tora bir evin duvarında *tsaraat* izlenimi uyandıran bir leke (bkz. II. Kitap, sayfa 206) belirlediği takdirde bir Koen'in eve gelerek incelemede bulunması gerektiğini söylemektedir. Şayet Koen bunun gerçekten de bir *tsaraat* lekesi olduğunu görürse, Tora'daki prosedürü izleyerek evi "*tame*" ilan eder.

Hangi evlerden bahsedilmektedir? Acaba tüm dünyadaki evler için geçerli midir bu? Yoksa sadece Erets-Yisrael'deki evler için mi? Acaba bu, Yahudi olmayan kişilerin evleri için de geçerli midir, yoksa sadece Yahudilere ait evlerle mi sınırlıdır?

Hahamlarımız, bu *alahaların* yalnızca Erets-Yisrael'deki Yahudi evleri için geçerli olduğunu öğretmişlerdir! Ve bu, Erets-Yisrael'de sadece, kabileler arasında paylaştırılmış olan bölgelerle sınırlıdır.

Bu bilginin kaynağı nedir?

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Agada alanında *deraşaları* ve öğretileri vardır. Ünlü sözlerinden birine göre "Yukarıdan kötü hiçbir şey inmez" – Tanrı'dan gelen her şey iyi bir amaç içindir.

Başka *deraşalarında*, ulusun ataları olan Avraam, Yitshak ve Yaakov ile kutsal annelerimiz Sara, Rivka, Rahel ve Lea'nın *tsadik* kişiliklerini ve *tsadik* çocuklara nail olma gayretlerini de ortaya koymuştur. Putperest kadınlar hiçbir sorun yaşamaksızın çocuk sahibi olurlarken, annelerimizin bu konuda neden sıkıntı çektiklerini açıklama amacıyla, Rabi Hanina bir misal vermiştir: "Dikenler

tarlada, hiçbir zorluk olmaksızın, çapalamaya ve ayıklamaya gerek duymaksızın rahatça büyüyüp yetişir. Buna karşılık buğday, yalnızca büyük çabalar sonrasında dünyaya gelir."

Rabi Hanina, Pesah'ta *mitsva* amacıyla kullanılacak olan *matsaların* üretimine yönelik unun hazırlanması için gereken buğday öğütülürken başında durmak üzere değirmene giderdi. Rokeah (bir *alaha* otoritesi) onun bu âdetine dayanarak, Pesah'ta *mitsva* için buğday öğütmek üzere değirmenciye gitmenin tüm Yisrael için bir *mitsva* olduğunu *alaha* olarak belirlemiştir (*Bet Yosef* 453).

**Rabi
Hanina
ben Pazi**

Gelin, *Metsora* perâşasından bir pasuğu birlikte öğrenelim: “Size mülk olarak vermekte olduğum Kenaan Ülkesi’ne geleceğiniz zaman, mülk niteliğindeki ülkenize ait evlere tsaraat lekesi yerleştireceğim” (Vayikra 14:33). Hahamlarımız yukarıdaki kuralları işte bu pasuktan öğrenmişlerdir: “Mülk niteliğindeki ülkeniz” – yani yalnızca Erets-Yisrael; ama ülke dışı hariç. “Mülk niteliğindeki ülkeniz” – yani yalnızca Yisrael’in kabileleri arasında paylaştırılmış olan topraklar. Ayrıca pasuktaki hitap da Bene-Yisrael’e yöneliktir. Dolayısıyla bu kural yalnızca Bene-Yisrael’e ait evler için geçerlidir. Yahudi olmayanların evinde tsaraat lekesi çıksa bile ev tame olmaz.

Rabi Elazar ben Azarya

Yaprak

83

Bu yaprakta *Gemara*, *Tanna* Rabi Eliezer’in vefatından sonra, dört *Tannan*ın, Rabi Eliezer’in karara bağlamış olduğu bir *alaha* üzerinde tartışmak üzere bir araya geldiklerini anlatmaktadır: Rabi Yose A-Gelili, Rabi Tarfon, Rabi Elazar ben Azarya ve Rabi Akiva. Bu *Tannaların* her biri, Rabi Eliezer’in söylemiş olduğu *alaha* üzerine birer soru sordu; ama tüm sorulara cevap bulabildiler. Tek istisna Rabi Elazar ben Azarya’nın sorduğu soruydu.

Rabi Elazar ben Azarya kimdi?

Rabi Elazar ben Azarya, çok genç yaşta *Sanedrin*’in başkanı (*Nasi*) olarak göreve getirilmişti. Bazılarına göre sadece on sekiz, hatta bazılarına göre sadece on altı yaşındaydı. Henüz bu denli genç bir yaştayken bile *Sanedrin*’in başkanlığına getirilecek derecede yüksek düzeyli bir *talmid haham* olmuştu!

Büyük bilgeliğinin dışında, Rabi Elazar ben Azarya köklü bir Koen ailesine de mensuptu ve Ezra A-Sofer’in onuncu kuşak torunuydu. Rabi Elazar ben Azarya’nın neslinde, Dosa ben Arkinas adında son derece ileri yaşa sahip ihtiyar bir *Tanna* yaşardı. Dosa ben Arkinas, Rabi Elazar ben Azarya’nın gözlerinin, Ezra A-Sofer’in gözlerine benzediğine tanıklık etmiştir.

Rabi Elazar ben Azarya çok genç olduğu için, insanların ona gereken saygıyı göstermesi amacıyla, *nasi* olarak atandığı zaman bir mucize gerçekleşmiş, saç ve sakalları bir gecede ağarmıştır.

Kim Gökyüzüne Tırmanabilir?

Yaprak

84

Daha önce koşullarla ilgili bilgi almış, bu konuda bazı kuralları öğrenmiştik. Şimdi bu konuda bir *alaha* daha öğreneceğiz.

Öncelikle bir koşulun nasıl dile getirileceğini hatırlatalım: Bir kişi başka birine “Filanca şeyi yaparsan, sana bir hediye vereceğim” diyebilir.

Şimdi şu örneği okuyalım: Reuven Şimon’a “Şimon!” dedi. “Şu ısıldayan bisikleti görüyor musun? Benim o! Şimdi sana bir şart koşacağım. Benim bisikletimle bir *kinyan* (iyeliğe alma) hareketi yap ve eğer göklere tırmanırsan bisiklet senindir!” Ve işte, Şimon bisikletin yanına gitti, ellerini onun üzerine koydu ve mutlulukla “Bu harika hediye için teşekkür ederim! Gerçekten sağol” dedi.

Olaya tanık olan bir çocuk kibarca Şimon’a “Özür dilerim!” dedi. “Ama Reuven’in ne söylediğini duymadın mı? Bisiklet sadece göklere tırmanırsan sana ait olacaktı!” Ama bu yaprakta öğrendiğimiz bir kurala göre, eğer bir kişi, yerine getirilmesi imkânsız olan bir koşul dile getirdiği takdirde, bu koşul yok sayılır. Bu yüzden, göklere tırmanmak mümkün olmadığı için, sanki Reuven bisikleti Şimon’a hiç şart koşmadan vermiş gibidir.

Gelecek Dünya’da İyi Bir Komşu (devam)

“Bundan yıllar önce bir gün, dükkânımda işimle meşguldüm. Ve işte, pazara bir Kutı kervanı geldi. Aralarında Kutilerin tutsak ettiği ve kendi köleleri haline getirdiği çok sayıda esir vardı. Birden bire hıçkırık ve ağlama sesleri duydum. Gruba yaklaştım ve orada, yüreği yırtarcasına, acı içinde ağlayan

on iki yaşlarında küçük bir kız gördüm. ‘Kızım neden bu kadar ağlıyorsun?’ diye sordum ona. ‘Ben Yisrael kızı bir Yahudi’yim’ diye cevap verdi kız, ‘ve bu inançsız insanların Yisrael halkıyla olan ilişkimi kesmelerinden endişe ediyorum’...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
75’te

“Toref” ve “Tofes”

Yaprak

Birkaç yaprak sonra *Masehet Gitin* sona erecek.

85

Masehet’in değindiği çeşitli bazı kavramları öğrendikten sonra, şimdi iki kavram daha öğreneceğiz: “*Toref a-get*” ve “*tosef a-get*”.

Karısını boşamak isteyen bir erkek ona *get* adı verilen boşanma belgesini vermelidir. *Get* bir senettir. Üzerinde ne yazılıdır? *Get* metninde iki bölüm vardır: önemli bir bölüm ve daha az önemli bir bölüm. Daha önemli olan kısma “*toref*” adı verilir. Burada kocanın adı, eşinin adı ve *getin* verildiği tarih yazılıdır. “*Toref*” kısmında yazılı olan bir başka önemli şey de “*are at muteret lehol adam*” ([bundan böyle istediğin] herhangi bir adamla [evlenmekte] serbestsin) sözleridir. Çünkü bu şekilde koca, karısını boşamış olmaktadır ve kadın artık başka bir erkekle evlenebilecektir.

“*Toref*” kısmının yazılması tamamlandıktan sonra, başka ayrıntıların yazımına geçilir. Bu kısma “*tofes*” adı verilir. “*Toref*” ve “*tofes*” yazıldıktan sonra şahitler *geti* imzalar.

İnek, Yabani Hayvan, Tavuk ve Sinek

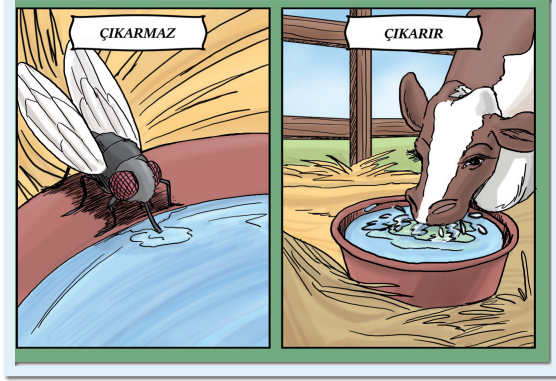
Yaprak

86

Bu yazımızda su içen bir inekle su içen bir sinek arasındaki farkı öğreneceğiz! Bunun *Gemara*’yla ne alakası olduğunu soracak olursanız cevap... aşağıdaki satırlarda.

Bir ölü nedeniyle *tame* olmuş herhangi bir kişi, arınmak için, üzerine *para aduma* (kızıl inek) küllerinin karıştırıldığı “paklama suyunun” serpilmesiyle gerçekleştirilen bir süreçten geçmelidir. Bu amaçla kızıl inek kesilir, yakılır, külleri suya karıştırılır ve bu karışım, Tora’nın Hukat *peraşası*nda belirlemiş olduğu prosedür izlenerek *tame* olmuş kişinin üzerine serpilir.

Alahaya göre, bir çiftlik hayvanının, yabani bir hayvanın veya bir kuşun içtiği su, geçerliliğini yitirir ve paklama suyu olarak kullanılmaya uygun değildir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael’deki Üçüncü Nesil Amoraim

Babasının adıyla Tora sözleri söylemiş ve Rabi Şimon bar Aba’nın Rabi Yohanan’ın adıyla aktardığı *alahaları* aktarmıştır. Rav Una ve Rabi Aha ile birlikte *dayan* (yargıç) görevindeydi. Rabi Yeuda ben Titas onun öğrencilerindendir.

Bir Koen’di. Sinagogda bulunan ve halka Koenlerin *berahasını* vermeyen bir Koen’in, Tora’nın “yap” şeklindeki bir *mitsvasını* ihlal etmiş olacağı görüşündeydi. Kendisini iyi hissetmediği ve *Birkat Koanim* yapmaya takati olmadığı zaman, sinagogda değilmiş gibi kabul edilmesi amacıyla bir sütunun arkasına

saklanırdı.

Rabi Yeoşua ben Levi ve Rabi Yeuda’nın oğlu Rabi Yose’nin adlarıyla *alahalar* aktarmıştır.

Ayrıca Rabi Oşaya’nın babası Rabi Hama’nın adıyla aktardığı *alahalar* da vardır.

Rabi Aybu ben Nagri ile birlikte Tora öğrenmiştir. Bir keresinde, *bet midraşta* bir konu hakkında belirsizlik uyandığı ve ikisinin, konuyu kendilerine açıklayabilecek birini bulmak üzere *bet midraşın* dışına çıktıkları anlatılır.

**Rabi
Yeuda
ben Pazi**

Ama Rabi Halafta, *para aduma* küllerinin karıştırıldığı sudan, “*kartsit*” adı verilen büyük bir sineğin içmesi halinde, suyun geçerliliğini yitirmeyeceğini söyler. Arada ne fark vardır?

Çok basit. Bir çiftlik hayvanı, yabani bir hayvan veya bir kuş su içtiği zaman, ağızlarına soktukları suyun bir kısmı tekrar kabın içine geri akar ve geri akan su da kaptaki suyun geçersiz hale gelmesine neden olur. Ama “*kartsit*” adlı sinek, suyu “*kibarca*” içer. Ağızına giren her damla suyu yutar ve onu geri çıkarmaz.

İmza Yerine Resim

Yaprak

87

Bazı senetlerin, şahitlerin imzası olmadan yürürlüğe girmediğini daha önce birkaç vesileyle öğrenmiştik. Bu senet türlerinden biri de *getti*.

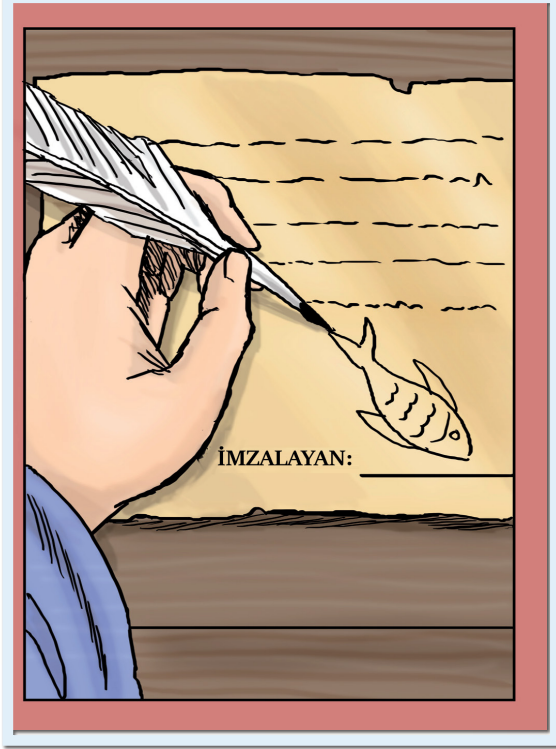
Bir keresinde *bet din* bir *get* yazmak üzere toplanmıştı. Şahitlerden *geti* imzalamalarını istedikleri zaman, şahitlerden biri bir yazı kamışı çıkardı ve imza olarak ismini yazmak yerine bir kilit resmi çizdi...

“Sayın beyefendi! Kusura bakmayın ama sizden imza atmanızı istedik. Neden resim çiziyorsunuz?” dediler ona. Ve adam cevap verdi: “Sayın baylar! Bu resim benim imzamdır!”

Acaba adamın bu imzası geçerli midir?

Evet! Eğer her zaman bu şekilde imzalamaya alışkınsa, imzası geçerlidir.

Bu yaprakta *Gemara*, imzalarını resim şeklinde atan bazı *Amoralar* olduğunu anlatmaktadır. Örneğin Rav Hanina imza olarak bir hurma ağacı dalı çizirdi. Rav, balık resmiyle imza atardı ve Raba bar Rav Una’nın imzası da, bir gemi direği çizimi şeklindeydi.

Gelecek Dünya’da İyi Bir Komşu (devam)

“... Kızın sözleri damarıma dokunmuştu. İçim ona karşı büyük bir acıma duygusuyla doldu. ‘Sesini ağlamaktan esirge’ dedim ona, ‘seninle *pidyon şevuyim* (tutsakları fidyeyle kurtarma) *mitsvasını* yerine getireceğim. Bugün içinde serbest kalacaksın!’ Ve gerçekten de, hemen kızı elinde tutan adama koştum ve benim maddi gücümü

fazlasıyla aşan muazzam bir bedel karşılığında kızı satın alıp kurtardım.

“Ve işte hikâye de burada başladı...” diye devam etti kasap etkileyici anlatımına. “Kızı alıp onu ailemin bir ferdi gibi evime getirdim. Bir Yisrael kızına yaraşır şekilde onu yedirdim, giydirdim ve büyüyene kadar onu kendi kızımış gibi yetiştirdim...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
79’da

Daire Restorasyonu İçin Sözleşme

Yaprak 88 Gabi tanınmış bir müteahhitti. Günlerden bir gün, bürosuna bir adam geldi ve dairesinin restorasyonu için onunla anlaştı. İkisi, Gabi'nin neleri restore etmeyi ve daire sahibinin de bunun karşılığında ne kadar ücret ödemeyi taahhüt ettiğini belirten ayrıntılı bir sözleşme imzaladılar ve el sıkıştılar.

Çalışmalar başladıktan sonra Gabi ile daire sahibi arasında keskin görüş ayrılıkları baş gösterdi. Daire sahibi Gabi'yi mahkemeye verdi, ama daha sonra sinagogun hahamına danışınca haham ona doğru yapmadığını söyledi. Çünkü mahkemede Tora kanunlarına göre karar vermiyorlardı.

Rambam bu konuda şöyle yazar: “Putperestlerin yargıçılarıyla mahkemelerinde dava gören kişi... günahkârdır ve sanki Moşe Rabenu'nun Tora'sına hakaret etmiş ve el kaldırmış gibidir.”

Bunun üzerine daire sahibi hemen bir Tora mahkemesine başvurdu ve kendisini yanlıştan geri çevirdiği için hahama teşekkür etti.

Kulaktan Kulağa Dolaşan Duyum

Yaprak 89 Bu yaprakta, insanların konuşmalarına konu olan duyumların bazı durumlarda çok büyük *alahasal* öneme sahip olabileceğini öğreniyoruz. Örneğin, eğer bir kadının evli olduğuna dair duyumlar varsa, bu duyum nedeniyle, sanki bir kocası olduğu kesin olarak biliniyormuş gibi, bu kadının herhangi bir kişiyle evlenmesi yasaktır. Bu durum, kadının evli olduğuna tanıklık eden iki şahit yoksa bile geçerlidir.

Acaba her duyuma inanılır mı? Tabii ki hayır.

Gemara'nın açıklamasına göre, eğer *bet din*, kadın hakkında yayılan bu duyumun kaynağını kontrol etmiş ve buna güvenilebileceğine hükmetmişse – ancak o zaman duyuma göre hareket edilir. Örneğin *bet din* incelemeleri sonucunda, evde kandiller yakıldığını ve orada büyük bir kutlama yapıldığını öğrendiyse ve bu kadının, kocasıyla o evde evlendiği anlatıldıysa, o zaman *bet din* böyle bir duyumu ciddiye alır ve ona göre hareket eder.

Masehet Gitin'in Sonu

Yaprak 90 Yaprak 90, *Masehet Gitin*'in son yaprağıdır. Gelin bu *masehette* öğrendiğimiz bazı esas konuların bir özetini yapalım.

Masehet'in başında “*lišma*” kuralını öğrendik. Bu kurala göre, bir *getin*, yani boşanma belgesinin, şahsen, boşanmakta olan erkek ve kadının isimlerine yazılmış olması gerekir. Ayrıca kocanın *geti* doğrudan kadının eline teslim etmesinin şart olmadığını, karısına *geti* vermek üzere bir kişiyi *şaliah* (temsilci) olarak atayabileceğini gördük. Aynı şekilde bir kadın da, kocasından *get* almak üzere bir kişiyi *şaliah* olarak atayabilir. Kimler *şaliah* olamaz? Köle, yabancı veya küçük yaşta olanlar.

Ayrıca kocanın, atamış olduğu *şaliah*ı ancak kendisine şahsen ve doğrudan bildirdiği takdirde görevden alabileceğini de öğrendik.

Bunların ardından II. Bet-Amikdaş'ın yıkılış döneminde meydana gelen bazı olayları, “*ed ehad neeman be-isurim*” (yasaklar konusunda tek bir şahit güvenilirdir) prensibini, bir *eved Kenaani* ile ilgili bazı kuralları ve bunların dışında başka konuları da öğrendik.

